

דבר החסידות

חודש תמוז

תקצירי שיחות וסיפורים לחזור כבתי כנסיות
פרשיות שלח – מסעי
ג' תמוז, י"ב תמוז, ענייני בית הבחירה

תשורה

למשתתפים בשמחת הנישואין
של

יהודה ארי' הלוי וחי' מושקא

הבר

כ"א סיון ה'תשפ"ד

נלקט ונערך בעה"ת ע"י אברהם חיים זילבר
מרום כנען, עיה"ק צפת

דבר החסידות

חודש תמוז

תקצירי שיחות וסיפורים לחזור בבתי כנסיות
פרשיות שלח – מסעי
ג' תמוז, י"ב תמוז, ענייני בית הבחירה

תשורה

למשתתפים בשמחת הנישואין
של

יהודה ארי' הלוי וחי' מושקא

הכר

כ"א סיון ה'תשפ"ד

נלקט ונערך בעה"ת ע"י
אברהם חיים זילבר
מרום כנען, עיה"ק צפת

הבהרת העורך:

במסגרת העריכה והתמצות עשינו כמיטב יכולתנו להעביר את תוכן הדברים ונקודת הביאורים, על פי הבנתנו מספרי תורת הרבי.

אולם שגיאות מי יבין, ואם ימצא הקורא איזו טעות בהבנה (או טעות הדפוס) – נשמח מאוד שיפנה את תשומת לבנו, ע"מ שיתוקנו הדברים במהדורות הבאות.

להערות וכן לקבלת "דבר החסידות" במייל מידי שבוע (בל"נ)

– נא לכתוב לכתובת chabadmk770@gmail.com

פתח דבר

לרגל שמחת הנישואין של בננו היקר, הרב יהודה ארי' הלוי שי' עב"ג בתנו היקרה מ' חי' מושקא שתחי', הננו מתכבדים בזאת להגיש 'תשורה' לידידינו החשובים שיחיו שהגיעו להשתתף בשמחתנו – והוא ליקוט שיחות וסיפורים מתומצתים לחודש תמוז הבעל"ט, שנערך ע"י אבי הכלה שי'.

הא-ל הטוב, הוא יתברך, יברך את כל המשתתפים ואנשי ביתם שיחיו, בתוך כלל אחב"י יחיו, בברכות מאליפות מנפש ועד בשר.

ידידינו ומכירינו היקרים, אשר באו לגן אהובים, בשמחת דודים לשמוח

הלילה כאשר שערי שמים פתוחים, בחופת כלולים, ומן לבנון נוזלים טללי תחי

ונשמות האבות והסבים ונשים צדקניות וצדיקים, יורדות למטה לחופה

דיצת מלאכי מרומים, אשר מעוררים רחמים רבים, על כל המשתתפים

הלוא נשא לבבנו אל א-ל בשמים, שזכות רביים, נשיאנו הקדושים יגן עלינו

אנא! ראה בעני עמך, הזועקים "עד מתי" זה שלושים שנה, מעמקי לב ונפש

רחם נא על בניך היושבים בציון, והחיילים והחטופים תשמור ותחזק

יאבדו כל אויביך ה' מצפון ומדרום, השב לשכנינו שבעתיים, א-ל נורא

הבא לנו כבר משיח צדקנו, מנחם משיב נפשנו, דא למטה אין א גוף, והוא יגאלנו!

משפחות הבר-זילבר

כ"א סיון, ה' תהא שנת פלאות דגולות,
עי"ת ראשון לציון, בארצנו הקדושה.

מבוא

לרגל שמחת הנישואין של בתנו היקרה מ' חי' מושקא שתחי', עב"ג הרב יהודה ארי' הלוי שי' הבר, הננו מתכבדים להוציא לאור - תדפיס מטורי "דבר החסידות" לחודש תמוז (מתחיל משבת מברכים תמוז), שהתפרסמו בעשור האחרון¹ בכמות שונות. וב"ה נתקבלו בחיבה ע"י שלוחים ודרשנים, אנ"ש והתמימים.

מטרתו של הטור היא: שתהיה באמתחתו של כל חסיד 'דבר תורה' מהמעייין אשר מבית ה' יצא - תורתו של הרבי, ע"מ שיוכל לחזור אותה בבתי כנסיות, בשולחן השבת, באירועים שונים ובכל מקום שיהודי פוגש את רעהו.

לצורך כך, תימצתנו מאוד את תוכן השיחה, עד כדי ביאור קצר, למען ירוץ בו הקורא ויקל עליו לחזור 'זורט' של הרבי. לכן מובן שאין בטור זה כדי להקיף את התוכן העמוק והמורחב, כפי שהוא מופיע במקור - שיחותיו, אגרותיו, מאמריו, התוועדויותיו ורשימותיו הק' של כ"ק אדמו"ר. בתחתית כל טור צויין המקור שעליו מבוססים הדברים, למען יוכל כל החפץ בכך להרוות נפשו במי הדעת הטהור. בשנים האחרונות, שולב גם סיפור חסידי כ'פתיח' לדרשה, כידוע סגולת הסיפורים לפתוח את הלבבות.

חלק גדול מההגשה והעיבוד, נעשו בסיוע היצירות המופלאות: ספרי "המאור שבתורה - ביאורי החומש" (הוצ' היכל מנחם תשע"ג), ספר "פנינים עה"ת והמועדים" (היכל מנחם תשס"ה), ספרי 'מעייין חי' (מכון לוי יצחק תשנ"ד), פנינים בחוברות 'דבר מלכות', וכן תמצותיו של ה'חזור' הגה"ח הרב יואל כהן ז"ל ב"אוצר החסידות" [02-8030770] וחלקם זכיתי לשמוע בעצמי יוצא מפי קודש הקדשים כ"ק אדמו"ר, בשבתי בבית ה' בצילא דמהימנותא בשנות האור ה'תש"נ - נ"ב.

1. עד עתה י"ל בס"ד: "דבר החסידות - חודש תשרי" - כ"ה אלול תשע"ט, "דבר החסידות - חודש כסלו" - כ"ח מ"ח תשפ"ד. וכן "אליבא דרבי - מסכות ברכות" (בצירוף מדבקות) - ט' מ"ח תשפ"ג.

כמו"כ י"ל בהלכות ומנהגי חב"ד: "זהיר טפי - תפילין" - ז' מ"ח תשע"ב. "זהיר טפי - מזוזה, צדקה, ותיקונים ברמב"ם לעס" - י"א ניסן תשע"ג. "זהיר טפי - דיוקים בקריאת התורה" - כ"א אלול תשע"ד.

כאן המקום להודות לכל אלו שסייעוני בייעוץ והגהה לאורך השנים, ובפרט יצויין ידידי אשר כנפשי, הרה"ת איש האשכולות וכו' הרב ישראל נח שי' וויכנין, שליח בעיה"ק ירות"ו, ודודי הגה"ח איש ההלכה וההגות הרב יעקב הלוי שי' הורוביץ מראשל"צ. ולבני בכורי הרה"ת ר' אהרן יצחק שי' על הסיוע בהגהה. כמו"כ יישר כח מיוחד לאתר השבת, שפירסמו את הטור באתר מידי שבוע.

טרם אכלה, אביע תודתי לנותן התורה שזיכני לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכל אדוננו מורנו ורבינו גאון ישראל ונשיאו, ללמוד תורתו וללמדה, ולאבי מורי הרה"ח ר' אליעזר ז"ל, שגידלני לתורה והביאני לחצרות הרבי.

ויבלחט"א - אביע ברכתי לנוות ביתי מ' דבורה לאה ויוצאי חלצינו שיחיו, לאמי מורתי מ' ראשה איידל ובעלה הר' משה צבי הלוי שיחיו רובינשטיין, לחמותי מ' רינה ובעלה הר' ישראל שיחיו כהן שהגיעוני עד הלום, כן יזכו לאורך ימים ושנות חיים מתוך בריאות והרחבה לרוות רוב נח"ר מכל יו"ח תמיד כל הימים, עדי יבוא מנחם לנחמינו וישמיענו שנית בקרוב נפלאות מתורתו התמימה.

אברהם חיים זילבר

מרום כנען, צפת עיה"ק

פרשת שלח

– שבת מברכים החודש תמוז –

למה לא זיתים ותמרים?

בפרשתנו (יג, כג), בסיפור המרגלים, נאמר "ויכרתו משם זמורה ואשכול ענבים אחד וישאוהו במוט בשנים ומן הרמונים ומן התאנים".

מפרש רש"י: "הא כיצד? שמונה נטלו אשכול, אחד נטל תאנה ואחד רימון. יהושע וכלב לא נטלו כלום, לפי שכל עצמם להוציא דיבה נתכוונו: כשם שפריה משונה – כך עמה משונה".

וצריך להבין:

(א) למה הביאו המרגלים דווקא פירות אלו (ענבים, תאנה ורימון) ולא משאר פירות שגשבתבחה בהם ארץ ישראל (חטה ושעורה, זית ותמר)?

(ב) איך יתכן שיהושע וכלב לא נטלו כלום, הרי היה להם ציווי מפורש ממשה רבינו (יג, כ) "והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ!"

(ג) בהמשך, על הפסוק "ויהס כלב גו'" (יג, ל) כותב רש"י "צווח ואמר: וכי זו בלבד עשה לנו בן עמרם? השומע היה סבור שבא לספר בגנותו..." וקשה איך יכלו בני" לחשוב שכלב שותף לעצת המרגלים, בשעה שהוא ויהושע לא נטלו פירות יחד איתם?

מבאר הרבי, שקושיא אחת מתורצת בחברתה:

כוונתו של משה רבינו בציווי "ולקחתם מפרי הארץ" היתה להראות את מעלתה ושבתה של ארץ ישראל. ולכן הוצרכו להביא דווקא פירות שיעוררו התפעלות מיוחדת, והם – פירות שלא היו מצויים אצל בני" במדבר (כי פירות שרגילים בהם, גם אם מביאים משובחים יותר – אינם מעוררים התפעלות כ"כ).

ולכן:

חטה ושעורה – היה לבני עווד במצרים, ואדרבה: גם כאשר היה רעב בכל הארצות באו למצרים לקנות תבואה.

זית שמן – הזית עצמו הוא מר (כל' חז"ל (רש"י נח ח, יא): "מרורין כזית"), וכל שבחו הוא בגלל השמן היוצא ממנו, והרי גם במדבר היו זקוקים לשמן זית עבור המנורה [ויש לומר שהשיגו אותם מתגרי אומות העולם - ראה יומא עה, ב], וגם בו לא היה משום חידוש כ"כ.

דבש (תמרים) – מפורש במקרא (בשלח טו, כז) "ויבואו אילימה ושם שתים עשרה עינות מים ושבעים תמרים", הרי זה גם כבר היה להם.

ואם כן מובן, שאחרי שנטלו המרגלים "אשכול ענבים... ומן הרמונים ומן התאנים" – כבר לא נשאר ליהושע וכלב מה להביא.

ומה שנצטוו "ולקחתם מפרי הארץ" – אינו ציווי פרטי על כל אחד ואחד מהם, כ"א ציווי כללי למרגלים שיביאו מפרי הארץ. ולכן לא חיסרו יהושע וכלב כלום משליחותם!

[והטעם שלא הזדרזו בכל זאת להדר ולקיים בעצמם את שליחות משה, מבאר רש"י: שברגע שראו שהמרגלים מתכוונים לנצל את הפירות באופן הפכי מכוונת משה – כדי להפחיד את בני – כבר לא מיהרו להשתתף בוה!].

וממילא נפלה גם השאלה השלישית – כיצד חשבו בני ישראל שכלב יאמר כמותם אף שלא נטל פירות? – כי הם לא העלו על דעתם שהסיבה היא מפני שאינו רוצה להשתתף ב"עצת מרגלים", כי אם סיבה 'טכנית' שפשוט לא נותר לו מה להביא...

.

על פי זה יתורץ גם דיוק הכתוב בפרשת חוקת (כ, ה), שבני ישראל התלוננו על שהביאום "אל המקום הרע הזה, לא מקום זרע, ותאנה וגפן ורמון" – מדוע לא הזכירו גם "זית שמן ודבש"?

1. כלומר, אילו היה ציווי על כאו"א להביא פירות – לא היו יכולים להימנע מקיום הציווי בגלל כוונה בלתי רצויה של שאר המרגלים; אמנם מכיוון שהציווי "ולקחתם מפרי הארץ" מתקיים גם ללא פעולתם (עיי' שהקבוצה מביאה מפרי הארץ), הרי משום הידור בלבד, לא הוצרכו להזדרז בהבאת הפירות.

– כי התלונה שם היתה: (א) שאין להם מה לאכול, ועל זה אמרו "לא מקום זרע", היינו שאין חטה ושעורה. (ב) שגם מה שהבטיחו להם – ארץ טובה, היינו עם פירות חדשים שלא היו להם מקודם – גם את זה אין להם.

ו"זית שמן ודבש" הלא היו להם גם במדבר (שמן להדלקת המנורה ו"שבעים תמרים" באילים) כנ"ל.

מבוסס על: התועדות ש"פ חוקת ה'תשמ"ה סעיף כח ואילך (נד' בתר"מ התועדויות תשמ"ה ח"ד עמ' 2419 ואילך). וראה ביאור באופן אחר קצת (מיוסד על ב' השיטות בטוטה לד, א) בלקו"ש חלק לח עמ' 48 ואילך.

"וברוח שפתיו ימית רשע"

אדמו"ר מהר"ש [=רבי שמואל, דור רביעי לנשיאי חב"ד] הלך פעם ל'אהל' בליובאוויטש [=ציון אביו אדמו"ר הצמח-צדק], ובבואו צחק מאוד ואמר לחתנו הרב משה ליב גינזבורג:

- "המרגלים נתארך לשונם עד טבורם (רש"י פרשתנו יד, לז). האם יש צורך דווקא עד הטבור? מספיק עד הסנטר!"

לאחר זמן נודע, שבאותו זמן נסעו משלחת מה'משכילים' לפטרבורג, ובראשם משכיל בשם ברגמן, להיפגש עם השר לענייני השכלה, לשכנעו להחדיר את שיטת ההשכלה בחוגי בני ישראל.

כשנכנסו לראיון, פתח ברגמן את פיו, והוציא את לשונו, ולא יכל להחזירו. מיד לקחו אותו לניתוח ולא הועיל, וימות...

ויהי הדבר לפלא.

(ע"פ "רשימת היומן" (מרשימות הרבי, עם פענוחים) – עמ' עדר-ערה)

המרגלים לאור החסידות

בפרשתנו (יג, כח-לא) מספרת התורה שהמרגלים הפחידו את בני ישראל, שלא יוכלו להיכנס לארץ "כי עז העם היושב בארץ", ואף הוסיפו "כי חזק הוא ממנו" וכפירוש רש"י (ע"פ סוטה לה, א) "כביכול כלפי מעלה אמרו".

והדבר תמוה, מדוע נבהלו כל כך בני ישראל, עד כדי כפירה בקב"ה, הרי בהיותם במדבר היו עדים לניסים גלויים של הקב"ה: הארון וענני הכבוד היו הורגים את הנחשים והעקרבים (מכילתא בשלח יג), לחמם ירד מן השמים והמים מבארה של מרים, שכל אלו היו כרוכים בניסים רבים וגלויים כמסופר במדרשים. גם במלחמתם מול האומות הם ראו את הניסים במצרים ועל הים, עד אשר נמוגו כל יושבי כנען, ומדוע כה חששו עכשיו ממלכי כנען?

הפלא הנוסף הוא, שגם כאשר כלב השיב להם – הוא כלל לא טרח להביא ראיה (מניסי יציאת מצרים והמדבר) מדוע אין לחשוש מהעם היושב בארץ, אלא אמר סתם "עלה נעלה וירשנו אותה"²!

אלא, מבואר בחסידות:

הסיבה שהמרגלים לא רצו להיכנס לארץ היא, כי בהיותם במדבר היו בני עסוקים ברוחניות בלבד; המזון שלהם היה רוחני ואפילו בגדיהם גדלו יחד איתם (רש"י עקב ח, ד), כך שהיו מנותקים לגמרי מענייני העולם. ואילו בארץ ישראל הם יצטרכו לחרוש ולזרוע וכו' ונמצא שהיא "ארץ אוכלת יושביה" כלומר, היא 'תאכל' את רוחניותם ותהפוך אותם ל'ארציים'.

ולכן סברו המרגלים:

כל זמן שאנו חיים במדבר, 'למעלה מן הטבע', אוכלים לחם מן השמים ומוקפים בענני הכבוד, אין לגויים שליטה עלינו, אבל ברגע שניכנס לארץ ונתעסק עם העולם – אז כבר לא יהיו לנו ניסים כאלו. וזה הפירוש בטענתם "כי חזק הוא ממנו" – שהגשמיות שלנו תתגבר ותתחזק על "חלק אלוהה" שיש בנו וממילא נאבד את כוחנו.

ועל כך ענה להם כלב:

"אם חפץ ה' בנו והביא אותנו אל הארץ הזאת" כלומר, מכיון שזהו רצון ה', לברר ולזכך את ה"ארץ" – נצליח גם בארץ ישראל להישאר למעלה מן הטבע ולנצח את האויבים,

2. ומה שכתוב בפירש"י "והלא קרע לנו את הים, והוריד לנו את המן, והגיד לנו את השליו" – הרי אין זה מפורש במקרא, ומזה מוכח שלא זה הוא העיקר.

כי התכלית היא לא להתנתק מהעולם אלא לעשות לו ית' דירה בתחתונים – בארץ הגשמית דווקא.

מבוטס על: לקוטי שיחות חלק ד שלח (עמ' 1041, ובמתורגם ללה"ק עמ' 23 וכן בתורת מנחם חלק לד עמ' 73 ואילך בתוספת איזה מ"מ ופרטים מההנחה), על יסוד מאמר אדמו"ר הזקן בלקוטי תורה ריש פרשתנו.

מילוי השליחות בדיוק

יום אחד הלך אחד מחסידיו של אדמו"ר הזקן (בעל התניא) ברחוב, ומצא מכתב בכתב-יד-קדשו של הרבי לאחד החסידים, ויקרא בו והנה מצא כתוב בו סוד חמור.

נבהל הקורא ואמר אל לבו: כיצד מתגלגל המכתב בחוץ?

וימשיך לקרוא, וימצא בסוף המכתב שהרבי מבקש ממקבל המכתב לקרוע ולשרוף את המכתב.

חרה לו היטב לחסיד על מעשה חברו שלא קיים דברי אדמו"ר וילך אליו ויוכיחו על מעשהו – כיצד זה לא קיים את ציווי הרבי בסוף המכתב?

- השיב לו החבר, שבשעה שקרא את המכתב היה תנורו מוסק והשליך את המכתב ישר לתוך התנור, וכפי הנראה העלה העשן את המכתב דרך הארובה עוד לפני שנאחז באש.

מכאן למדו השניים, עד כמה צריך לדייק בדברי הרבי, שכתב "לקרוע ולשרוף" את המכתב, והחסיד עירב את שכלו והסתפק בשריפה בלבד...

(ע"פ שמועות וסיפורים (לר' רפאל נחמן הכהן) ח"א עמ' 36)

לא לערב את השכל

בפרשתנו (יג, כז-ל) מסופר, שכאשר המרגלים חזרו משליחותם, אמרו: "באנו אל הארץ אשר שלחתנו וגם זבת חלב ודבש היא וזה פריה", והמשיכו "אפס כי עז העם היושב בארץ, והערים בצורות גו' עמלק יושב בארץ הנגב גו' והכנעני יושב על הים ועל יד הירדן" ואז מיד: "ויהס כלב את העם אל משה ויאמר עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה".

וידועה התמיהה (כפי שמקשה הרמב"ן ועוד): הרי המרגלים נשלחו ע"י משה רבינו כדי להשיבו על שאלות מסויימות, ובשלב זה רק השיבו – על פי האמת – על שאלות אלו (כדלקמן) ומדוע היסה אותם פֶּלֶב?

– משה ביקש מהם לבדוק את העם "החזק הוא הרפה" – ועל כך השיבו "עזו העם היושב בארץ!"

– משה ביקש לבדוק את הערים "הבמחנים אם במבצרים" – והם השיבו "והערים בצורות גו!"

– משה ביקש לבדוק את הארץ "השמנה היא אם רזה" – והם השיבו "ארץ זבת חלב ודבש היא!"

[ורק אחרי דברי כלב המשיכו ואמרו "לא נוכל לעלות . . כי חזק הוא ממנו!"]

והביאור בזה:

כלב הבחין בדברי המרגלים, שהם שינו את הסדר ממה שציווה להם משה:

בדברי משה למרגלים, ביקש קודם לבדוק את העם: "החזק הוא הרפה" ואת חוזק הערים: "המבחנים אם במבצרים" ורק אח"כ את הארץ: "הטובה היא אם רעה". ואילו המרגלים הקדימו וסיפרו על הארץ: "זבת חלב ודבש היא" ורק אח"כ על העם וחוזק הערים: "אפס כי עז העם וגו".

וההבדל ביניהם:

שליחותו של משה היתה קודם כל המלחמה והכיבוש, שהם העיקר, ורק אח"כ השכר – שיכנסו לארץ טובה ושמנה וכו'. ומטעם זה גם הקדים "החזק" ל"הרפה" כדי להדגיש שהשליחות היא בכל אופן גם אם הוא חזק וקשה.

ואילו המרגלים הפכו את הטפל לעיקר, שפתחו בכך שהיא ארץ זבת חלב ודבש, ורק אח"כ על המלחמה והכיבוש, כי אצלם העיקר היה השכר שיקבלו, ולכן גם התחילו לחשב חשבונות על קושי המלחמה: שעבודה קלה (הרפה) כדאית היא בשביל השכר שיקבלו ועבודה קשה (החזק) אינה כדאית, ועד שהגיעו לבסוף למסקנה שעבודה קשה אי אפשר בכלל לעשותה: "לא נוכל לעלות".

ומניין שאב כלב את הכח להשיב לדברי המרגלים? מספרים חז"ל (הובא ברש"י יג, כב) ש"הלך שם [לחברון] ונשתטח על קברי אבות שלא יהא ניסת לחבריו להיות בעצתם".

ולכאורה, מדוע לא הספיק כחו של משה, שהולך בשליחותו, כדי להצילו מעצת המרגלים, עד שהוצרך להשתטח על קברי אבות?

ועל פי האמור מובן: גם כאשר יש שליחות ממושה רבינו, ייתכן שהשליח יעשה שינוי בשליחות, בכך שיערב את שכלו, כפי שאכן עשו חבריו – לכן הלך כלב ונשתטח על קברי אבות, שעניין ההשתטחות מורה על כך שהראש והרגל הם בשווה, כלומר – על השליח לבטל את שכלו, ולקיים את השליחות מתוך קבלת עול.

•

ההוראה אלינו:

איתא בחז"ל (ב"ר פנ"ו, ז) "אין דור שאין בו כמשה". וממילא מובן בנוגע לשליחויות שנתן הרבי, שעניינם הוא "כיבוש הארץ" (להפוך את המקום שאליו הוא נשלח – לארץ ישראל, "חולין על טהרת הקודש"); שאין לערב את השכל ולשנות מדברי הרב והוראותיו, כי אפילו המרגלים שעליהם נאמר "כולם אנשים ראשי בני ישראל המה", כשערבו את שכלם באו לטעות ש"לא נוכל לעלות גו".

והנתינת כח על זה, בפרט עכשיו לאחרי ההסתלקות³, היא ע"י ענין ההשתטחות – נשתטח על קברי אבות", שעניין ההשתטחות היא ההליכה על קברו מתוך ידיעה "אז דא איז ער" [=שכאן הוא נמצא]... ומציירים את צורת דמות פניו... ועל ידי זה נתוסף כח ועוז בהתקשרות, ובקיום שליחותו ללא שינויים וחשבונות כלל.

וזה שייך במיוחד לשבת מברכים חודש תמוז – שבו היא תקופת החום, כמאמר (שבת נג, א) "חמרא אפילו בתקופת תמוז קרירא ליה", שההוראה מזה, שיש לנצל את החום והחיות של חודש תמוז לקדושה, עד שאפילו ה'חמור', חומר הגוף, נהיה "חמור למשא" לעבודת ה' ולמילוי שליחותו של הרבי.

מבוסס על: שיחת ש"פ שלח, מבה"ח תמוז ה'שי"ת (נדפס בתורת מנחם חלק א עמ' 103 ואילך).

3. שיחה זו נאמרה בתוך השנה להסתלקות כ"ק אדמו"ר מהור"י"צ [רבי יוסף יצחק] נ"ע.

לראות ולא להאמין...

מספרים, שפעם שמעו חסידים שיש איזה יהודי פשוט, שזכה לראות במו-עיניו את הרה"ק רבי אלימלך מליז'נסק.

נסעו אליו החסידים וביקשו ממנו שיספר להם על הצדיק.

ביטל הזקן במחי-יד את התלהבותם, וכך סיפר:

בצעירותי הייתי בעל-עגלה והסעתי חסידים לליז'נסק. אני כשלעצמי לא עניין אותי הרבי ולא נכנסתי אליו, הייתי שוהה באכסניא וכשסיימו החסידים את ביקורם – היו קוראים לי והייתי מסייע אותם בחזרה.

פעם כשבאו לקרוא לי לנסיעה חזור – גיליתי לחרדתי שהסוסים והעגלה נעלמו! הייתי בהלם; הם היו כל פרנסתי ולא ידעתי מה לעשות עכשיו...

יעצו לי החסידים: תיכנס לרבי ותספר לו את צרתך.

בלית-ברירה נכנסתי לרבי אלימלך וסיפרתי לו על הגניבה. אמר לי הרבי: "לך למקום פלוני בקצה העיירה ושם מאחורי האורווה תמצא את העגלה והסוסים שלך!" ואכן כך היה.

שאלו אותו השומעים: נו, ומה חשבת על הרבי? (התפעלת מרוח הקודש שלו?)

ענה הזקן: בוודאי לא חשבתי שהרבי גנב, אבל בטח הוא היה שותף של הגנבים...

(מפי השמועה)

ראו ולא האמינו...

בפרשתנו, לאחר חטא המרגלים, נאמר (יד, כב-ג) "כי כל האנשים הרואים את כבודי ואת אותותי אשר עשיתי במצרים ובמדבר וינסו אותי זה עשר פעמים... אם יבואו אל הארץ".

מפרש רש"י: "זה עשר פעמים – שנים בים ושנים במן ושנים בשליו וכו' כדאיתא במסכת ערכין".

וקשה: מדוע דילג רש"י בדברי הגמרא, ומנה רק ששה מתוך עשרת הנסיונות, כי בערכין (טו, א) מונה הגמרא גם "שנים במים" (לפני המן והשליו) וגם "אחד בעגל ואחד במדבר

פארן". ואם רצה רש"י לקצר יכל להסתפק ולכתוב "שנים בים וכו'" ותו לא, ואם כבר כן פירט ששה נסיונות – מדוע כבר לא פירט את כל העשרה?⁴

מבאר הרבי:

רש"י הבין מלשון הפסוק "כי כל האנשים הרואים את כבודי ואת אותותי גו'", שטענתו של הקב"ה לבני ישראל לא היתה על עצם זה שניסו אותו, אלא על כך שתוך כדי שהם ראו ניסים גלויים – הם ניסו אותו אם ביכולתו לעשות דברים נוספים!

[ומזה מובן גם כן, שמה שנגזר עליהם שלא ייכנסו לארץ – לא היה בתור עונש, אלא תוצאה של חוסר אמונתם, כי מכיוון שכיבוש ל"א מלכים דרש ניסים שלמעלה מהטבע – לכן אנשים כאלה שגם כשרואים ניסים עדיין מסופקים ביכולת ה' אינם ראויים לכך, כי הלוא גם אחרי כל הניסים ימשיכו לבדוק את יכולת ה']

על-פי-זה מובן מדוע רש"י מזכיר דווקא את ששת נסיונות אלה:

(א) **שנים בים**] – "אחת בירידה ואחת בעליה . . שהיו ישראל אומרים כשם שאנו עולים מצד זה כך מצרים עולים מצד אחר" – גמ' שם]: כלומר, שבאותה שעה שישראל היו עדים לנס המופלא של קריעת ים-סוף – היו מסופקים אם הקב"ה יצליח להציל אותם באמת!

(ב) **שנים במן**] – "אל תצאו ויצאו, אל תותירו ויותירו": המן הרי היה נס גלוי, בריאה חדשה; "לחם מן השמים", ואז באותו מן עצמו כשהקב"ה אמר לא להותיר – ניסו אותו הותירו, אמר להם לא ללקוט בשבת ויצאו ללקט!

4. ומה שרש"י הוסיף "כדאיתא במסכת ערכין" – מובן. כי ישנן שיטות נוספות איך למנות את עשרת הנסיונות (ראה אבות דרבי נתן רפ"ד. רמב"ם בפי' המשניות אבות פי"ה מ"ד). והטעם שרש"י נקט דווקא את שיטת הגמ' בפשטות היא: כי שני הנסיונות של מעשה קרח ו"תפלו על המן" (המוזכרים באדר"ט) אירעו אחרי* מעשה המרגלים, שהוא הנסיון העשירי (כי וינסו אותי זה עשר פעמים" נאמר כאן במרגלים).

(* כי מה ש"תפלו על המן" היינו הסיפור דפ' חזקת (כא, ה), וכמפורש בפירש"י דברים (א, ד"ה בין פארן) – ולא דבהגלותך (יא, ד) [שהוא חלק מנסיון דשליו שני]. וכן מחלוקת קרח – ראה רש"י קרח טז, ד. אבל ראה פרש"י דברים שם ד"ה וחזרות. מפרשי רש"י קרח ודברים שם. שפ"ח ריש פרשתנו.

ג) **שנים בשליו**] – “בשליו ראשון ובשליו שני”]: אחרי שנה שלמה שבני ישראל קיבלו מידי יום מן בבוקר ושליו בערב (כבר מימי ‘השליו הראשון’ בפרשת בשלח)⁵ – הם באים ושואלים (ב’שליו השני’ בפ’ בהעלותך) “מי יאכילנו בשר”, כלומר, שהם מסופקים אם הקב”ה יכול לתת להם **תוספת בשר** (כפי שרש”י בגמ’ שם מסביר את תביעתם)!

ולכן מעתיק רש”י דווקא את ששת נסיונות אלה, כי הם מבארים ומדגישים את דברי הפסוק “הרואים את כבודי ואת אותותי . . וינסו אותי”.

ההוראה מכך: על כל יהודי להתבונן באותות שהקב”ה עשה, עם בני-ישראל בתור כלל ועם כל אחד בתור פרט, באופן שתחדור בו ההכרה בניסי ה’ שבכל יום עמנו. עד שנגיע ל”כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות” (מיכה ז, טו), בקרוב ממש.

מבוטס על: לקוטי שיחות חלק כג, שלח שיחה ג (עמ’ 104 ואילך. ובמתורגם ללה”ק עמ’ 121 ואילך).

ברוך המבדיל

בפרשתנו (טו, יז-כא) נאמרה מצוות חלה, המצווה (המקורית) היא ליטול חתיכת עיסה להפרישה וליתנה לכהן, כל העיסה נשארת חולין, והחלק המופרש נעשה קודש ונאכל בטרה ע”י הכהנים.

לכאורה אפשר להקשות:

הרי על התורה נאמר (משלי ג, יז) “וכל נתיבותיה שלום”. יתרה מזו, הרמב”ם כותב (בסוף הלכות חנוכה) שכל התורה ניתנה כדי לעשות שלום בעולם, אם כן, מדוע מצווה התורה על פירוד והבדלה בין חלקי העיסה?

אלא הדבר יובן ע”פ דברי הילקוט שמעוני, שמצוות חלה ניתנה לאשה, כדי לתקן את חטא עץ הדעת שחווה גרמה. איך נגרם חטא זה? ע”י שהאשה הוסיפה על הציווי ואמרה “ולא תגעו בו” (רש”י בראשית ג, ג). בעצם מה כל-כך גרוע בתוספת זהירות ופרישות, הרי גם התורה מצווה “עשו משמרת למשמרתי” (יבמות כא, א)? אלא: כל דבר מתאים כשהוא במקומו! בגן עדן לא היה צורך ב’גזירות’ ותקנות, ולכן גרם הדבר נזק.

על פי זה מובן גם בענייננו:

5. לשיטת רש”י בערכין שם ריש ע”ב (וכן מוכח מסתימת רש”י בפ’ בשלח, שלא פירש שהשליו היה רק לזמן קצר). וכ”ה ברמב”ן בשלח טז, יב. ועוד.

ברור שהשלום הוא הדבר הכי חשוב, אבל השאלה באיזה מקום. כאשר התורה מציבה גבולות בין ישראל לעמים, בין גברים לנשים וכדומה – אז ה'שלום' ביניהם לא רק שאיננו מועיל אלא אף מזיק.

ולכן, כאשר באים יהודים ועורכים גיורים לא-כשרים בטענה שהם "לשיטת בית הלל" – עליהם לזכור את דברי הלל (אבות פ"א) "הוי מתלמידיו של אהרן . . . אוהב את הבריות ומקרבן לתורה": שלום אפשר לעשות דווקא כאשר מקרבים את הבריות לתורה המקורית והאותנטית, לא כאשר עושים פשרות בתורה ו'מקרבים' אותה לבריות.

ודוקא ע"י הבדלה והפרשת חלה זוכים "להניח ברכה אל ביתך" – ברכה ללא הגבלה.

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק ב שלח בהוספות (עמ' 584 ואילך ובמפורטם ללה"ק עמ' 265).

כוונתו של המקושש

בפרשתנו (טו, לב) מסופר "ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו איש מקושש עצים כיום השבת", ואח"כ "ויאמר ה' אל משה מות יומת האיש, רגום אותו באבנים כל העדה וגו'".

המדרש מספר (הובא בתוס' ב"ב קיט, ב) שהמקושש לשם שמים נתכוין, שהיו אומרים ישראל כיון שנגזר עליהם שלא להיכנס לארץ ממעשה מרגלים שוב אין מחייבים במצוות – עמד וחילל שבת כדי שייהרג ויראו אחרים.

והדבר תמוה:

(א) מהי סברת בני ישראל שנתבטל מהם חיוב מצוות בגלל הגזירה שעליהם להישאר במדבר?

(ב) מדוע עבר המקושש על מצוה חמורה כזו של חילול שבת שעונשה סקילה (וממילא הוא גם מגיע לחטא גדול ביותר של "שופך דם עצמו") ולא על עבירה קלה יותר שעונשה מלקות או ממון?

ויש לבאר ע"פ דברי המהרש"א (ב"ב שם), דמכיון שכל כוונתו של המקושש היתה כדי ללמד אחרים שחייבים במצוות – הרי זו בגדר מלאכה שאינה צריכה לגופה, בדוגמת

”החופר גומא ואינו צריך אלא לעפרה” שהוא פטור לר’ שמעון, וכותב ה”קדושת לוי” בפרשתינו, שלפי דברי המהרש”א נמצא ש”לא חילל שבת כלל!”

אבל לפי זה קשה לאידך גיסא, מדוע דנו אותו למיתה?

ממשיך המהרש”א: שאף שנתכוון לש”ש מכל-מקום” אינן אלא דברים שבלב ודנין היו אותו למיתה ע”פ העדות”. מבאר הרבי, שאין הכוונה שסקלוהו בטעות ח”ו (כי לאמיתו היתה מלאכה שאצל”ג) אלא שכך הוא דין התורה שדנים לפי הפעולה, ואין לו לדיין אלא מה שעניו רואות שהיה כאן מעשה של חילול שבת.

ועל פי זה מובן מדוע חשבו שפטורים ממצוות דווקא לאחזר גזירת מרגלים:

כידוע שטענת המרגלים היתה שהעיקר היא העבודה הרוחנית ולכן חששו להיכנס לארץ – “עולם המעשה” – שבו חורשים וזורעים ורצו להישאר במדבר – “עולם המחשבה” – ולאכול לחם מן השמים [ראה לעיל פסקה “המרגלים לאור החסידות”], ועל פי תפיסת-עולם זו, הנה ברגע שגזרו עליהם להישאר במדבר – הרי זה סימן ברור שאכן אין הם שייכים למעשה המצוות!

ולכן בא המקושש ובחר דווקא ב”מלאכה שאינה צריכה לגופה”, להורות להם שהנה, אפילו מצוות כאלה שעיקרן הוא המחשבה והכוונה, כמו שבת שנאסרה בה דוקא “מלאכת מחשבת” – בכל זאת גם שם המעשה בפועל הוא העיקר, וממילא יבינו הכל שלא בטלו מהם מצוות מעשיות, ואדרבה דווקא במעשה המצוות נשלמת הכוונה העליונה.

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק כח, שלח שיחה ב (עמ’ 93 ואילך. ובמתורגם ללה”ק עמ’ 108 ואילך). ועיין בגוף השיחה הקשר לעניין ע”ז (למה נסמכה פ’ מקושש לפ’ ע”ז) כי גם שם נוגע **מעשה** ההשתחויה ולא האמונה לבד כמבואר בתניא (פ”ט) שיהודי מוכן למסור את נפשו שלא להשתחוות לע”ז גם אם בלבו אינו מאמין בה כלל.

על מצוות ציצית

מספרים, שפעם ירדה נשמה לעולם, ובדרך למטה היא פגשה נשמה שסיימה את תפקידה ועולה למעלה.

6. וראה שו”ת אור המאיר סי”ב, שגם לדעת ר”י (שס”ל מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב) בנדו”ד פטור, ע”פ מ”ש התוס’ (שבת עג, ב) דבתולש גם לר”י פטור כשארין צריך לעצים (וכ”ה לדעת הרמב”ם הל’ שבת פ”ח ה”ד), והרי המקושש “**תליש** ועקר קיסיו” (תיב”ע כא).
 6. וראה שו”ת אור המאיר סי”ב, שגם לדעת ר”י (שס”ל מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב) בנדו”ד פטור, ע”פ מ”ש התוס’ (שבת עג, ב) דבתולש גם לר”י פטור כשארין צריך לעצים (וכ”ה לדעת הרמב”ם הל’ שבת פ”ח ה”ד), והרי המקושש “**תליש** ועקר קיסיו” (תיב”ע כא).

- שאלה הנשמה היורדת את הנשמה העולה: איך זה שם למטה בעולם?
- ענתה לה הנשמה: שם למטה בשביל כמה עיגולי מתכת (מטבעות) אפשר לקנות ציציית...⁷
- התפעלה הנשמה היורדת - ציציית! אלה שעושים רעש בכל העולמות העליונים, אפשר לקנות שם בעד כמה עיגולי מתכת? אז למה עלית משם?
- ענתה הנשמה: כי עד שמשיגים את הכמה עיגולים האלה - יוצאת הנשמה...

(מפי חסידים. וראה בגירסא שונה מעט בשם החסיד ר' בערע וואלף מיקטריןסלב, בספר "ד' מענדל" עמ' 305)

למה דומה תכלת?

על הפסוק "ונתנו על ציציית הכנף פתיל תכלת" (פרשתנו טו, לח) מביא רש"י מיסודו של רבי משה הדרשן: "פתיל תכלת - על שם שכול בכורות, תרגום של שכול - תכלא. ומכתם היתה בלילה, וכן צבע התכלת דומה לרקיע המשחיר לעת ערב. ושמונה חוטים שבה - כנגד שמונה ימים ששהו ישראל משיצאו ממצרים עד שאמרו שירה על הים" ויש להקשות:

(א) מכת בכורות הרי היתה בחצות הלילה, ואז צבע הרקיע הוא שחור, ומדוע איפוא רומזים את מכה זו בצבע התכלת הדומה לרקיע המשחיר לעת ערב (היינו שרק מתחיל להשחיר), ובכלל מדוע צבע הרקיע תופס מקום כל כך מהותי במכת בכורות?

(ב) המשך דברי רש"י ממש תמוהים: הרי קריעת ים סוף היתה בשביעי של פסח (רש"י בשלח יד, ה), והיכן מצא רש"י שמונה ימים מיציאת מצרים עד שאמרו שירה על הים?

[בגור אריה כאן מפרש ששמונת הימים מתחילים משחיטת הפסח; כי מיד שישראל שחטו את האליל של מצרים השתחררו מרשות מצרים. אבל אינו מובן, כי הרי יציאת מצרים היתה ביום ט"ו ואפילו הנתנית-רשות היתה רק בליל ט"ו, ואיך אפשר לקרוא לשחיטת הפסח "משיצאו ממצרים"?]

7. בבחי כאן (טו, לח) - ד"ה והטעם שהזכיר) וראה גם שפתי חכמים כאן, שהחשבון ד"שמונה ימים" הוא לפי שבקרבות הלילה הולך אחר היום, וכוונת רש"י ב"משיצאו ממצרים" הוא לליל ט"ו, שאז נתן להם פרעה רשות לצאת,

מבאר הרבי:

במכת בכורות ישנם שני עניינים:

(א) כפי שהמכה היתה למטה, שזה היה בחצות הלילה.

(ב) כפי שהעניין נפעל למעלה, "ברקיע", שהרי המכה הגיעה בזכות דם פסח (ומילה)⁸, וזה קרה בין הערביים – מתי שבנ"י שחטו את הפסח.

וזהו הדיוק בדברי רבי משה הדרשן:

כאשר מביטים על מכת בכורות מנקודת המבט של הרקיע, היינו איך נפעלה מכה זו למעלה – הרי זה היה כבר בזמן שחיטת הפסח, ואז צבעו של הרקיע הוא כחול ולא שחור, וממילא מתורצת כבר גם השאלה השניה – כי מונים שמונה ימים מאז שהוכרז ברקיע על יציאת מצרים, שזהו בשחיטת הפסח ביום י"ד, וממילא שביעי של פסח הוא היום השמיני...

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק ז, שלח שיחה ב סעיף ג ואילך (עמ' 95 ואילך, ובמתורגם ללה"ק עמ' 97 ואילך).

הציצית של הרבי הרי"צ

בעת מאסרו הידוע של אדמו"ר מוהריי"צ [=רבי יוסף יצחק] ב'שפאלרקה' – הגיעו לתא המאסר לצלמו (כנהוג שם, שצריך תמונה של האסיר).

הרבי היה עטוף בטלית ושקוע בתפילה. הם ניסו לעורר את תשומת לבו, והחלו לנגוע בידו ולנענעו, כדי שיפנה אליהם ויוכלו לצלמו.

כנראה שהרבי אחז בתפילה במקום שאסור להפסיק שם. וכשנפנה וראה קבוצת גויים שבידם מצלמה – עשה להם תנועה בידו. והם נבהלו וברחו...

אבל: מה שהלילה הולך אחר היום הוא רק בקרבנות, ומכיון ש"משיצאו ממצרים" הוא ענין הנתנת רשות (ולא אכילת קרבן הפסח), הרי בזה נמשך הלילה ליום **שלאחריו**.

8. שהרי מכת בכורות הכריחה את פרעה לומר "קומו צאו" – הגאולה, והיא היתה בזכות שתי מצוות דם פסח ודם מילה (רש"י בא יב, ו).

הנהגתו של הרבי עשתה רושם אדיר על שאר האסירים שהיו עמו בחדר.

כעבור זמן, כששבו בשנית – והרבי כבר סיים את תפילתו – התיישב הרבי על הכיסא כשהכיפה לראשו, ופרש את הטלית-קטן כך שכל ארבע הציציות, גם השתיים שלאחריו, ייראו.

הם ניסו להתווכח ולומר לו שתמונה הנלקחת בכלא לא חשוב שייראו בה הציציות...

אך הרבי טען, שאם הם רוצים לצלמו – עליהם לצלמו כפי שהוא נראה!

ואכן כך נעשתה התמונה, באופן שרואים גם את הציציות!

וההוראה בעבודת ה': שכשהולכים בשליחותו של נשיא הדור אין להתפעל ממי שהשעה משחקת לו, ומספיקה תנועת יד בעלמא כדי לפעול שיהיה "ויראו ממך"...

(ע"פ שיחת י"ב תמוז ה'תשכ"א, נד' בתו"מ חל"א עמ' 119. וראה גם ספר השיחות תרפ"ט עמ' 69. רשימת היומן עמ' שלז. תו"מ ח"ג עמ' 194)

הציצית בפנים או בחוץ?

כתב המחבר בשו"ע הל' ציצית (ס"ח סי"א) "עיקר מצות טלית קטן ללבשו על בגדיו, כדי שתמיד יראה ויזכור המצוות".

ועל זה כותב המגן אברהם (סקי"ג) "ובכתבים [=כתבי האריז"ל], דטלית קטן דוקא תחת בגדיו" ומסיים "ונראה לי דצריך שיהיו הציצית מבחוץ כו".

יוצא לנו כאן שלוש דעות⁹:

לדעת המחבר – כל הטלית קטן היא מעל הבגדים.

9. הבהרת הרבי בתחילת השיחה: "וזאת למודעי: כל הביאור שבהשיחה לא בא לקבוע ולהוכיח איך שצ"ל המנהג בלבישת הטלית קטן, כי נהרא נהרא ופשטי, אלא רק להסביר טעמי חילוקי המנהגים הקיימים בזה.

לכללות השאלה – ראה שו"ת יחווה דעת (להגר"ע שי' יוסף) ח"ב סי"א ובס' שנשמנו שם".

לדעת האריז"ל – כל הטלית קטן, גם הציציות¹⁰, מכוסה תחת הבגדים [ובלשון ה'כתבים' (פע"ח שער הציצית פ"א): "היה נוהג מורי זלה"ה [=האר"י] כשהיה לובש הציצית . . . הטלית גדול הוא למעלה מכל המלבושים והט"ק הוא תחת כל המלבושים, ושלא כדעת קצת המקובלים שמניחין אותו למעלה מכל המלבושים והוא שיבוש, אמנם יניחנו על החלוק"]

והמג"א מכריע – שלפחות הציציות יהיו בחוץ.

וצריך להבין:

הרי מפורש בפרשתנו (טו, לט) "וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה' וגו'", ומבואר בגמרא (מנחות מג, ב) "וראיתם אותו וזכרתם ועשיתם – ראייה מביאה לידי זכירה כו", ואיך סובר האריז"ל שהציציות לא צריכות להיות מגולות?

[ואף שבפע"ח (שם) נאמר טעם ע"פ קבלה כי "ענין ציצית ט"ק שהוא בחי' הפנימית כו" – הרי "אין לומר שהמקובלים יהיו נגד התלמוד", כמבואר בשו"ע סי' סח, שער הכלל פ"א סק"א – ע"ש]

ויש לבאר ובהקדים, שרש"י בפרשתנו מביא שני פירושים בתיבת "ציצית":

(א) על שם הפתילים התלויים בה כמו (יחזקאל ח, ג) "ויקחני בציצית ראשי".

(ב) ציצית על שם "וראיתם אותו" כמו (שה"ש ב, ט) "מציץ מן החרכים" (וכ"ה בספרי עה"פ).

כלומר, שיש שתי אפשרויות בהגדרת מצוות ציצית:

יש את מצוות ציצית בפני עצמה (ע"ש הפתילים) ויש בה עוד עניין שעל ידה באה זכירת המצוות ("וראיתם אותו") – [הפירוש הראשון ברש"י].

10. ומה שמסיים המג"א: "ונראה לי דצריך שיהיו הציצית מבחוץ כו" – אין הכוונה שגם לדעת ה"כתבים" צריכים להיות מבחוץ, אלא שהמג"א מכריע שיש לחוש גם לדעת המתבר.

ובמאמר מרדכי (להר"מ כרמי) או"ח סכ"ד סי"א בסופו, ג"כ תפס שפשוט שגם הציצית מכוסות דלא כהב"י, ומסיים "הלכך יותר נכון . . . וכן נוהגין העולם ללבוש תחת הבגדים. וכ"כ המ"א . . . בשם האריז"ל דט"ק דוקא תחת בגדיו".

וכן משמע מהראיה שבמקור חיים (להר"ח הכהן) להלי' ציצית סי"ח סי"א – הובא בס' יפה ללב (להר"י פאלאגי) לאו"ח שם.

עיקר המצוה של ציצית היא זכירת המצוות, כי "וראיתם אותן" הוא מגוף מצוות ציצית [– הפירוש השני ברש"י].

והבדל זה מצינו גם בין הרמב"ם והטור, כשהם כותבים על החשיבות של לבישת הציצית כל היום:

הרמב"ם (הל' ציצית פ"ג) מחלק את העניין לשתי הלכות: בהלכה י"א כתב: "...אין ראוי לאדם חסיד שיפטור עצמו ממצוה זו, אלא לעולם ישתדל להיות עטוף בכסות המחוייבת בציצית כדי שיקיים מצוה זו" ובהלכה י"ב: "לעולם יהא אדם זהיר במצוות ציצית שהרי הכתוב שקלה ותלה בה כל המצוות כולן שנאמר וראיתם אותן כו" – כלומר שהם שני עניינים – המצוה כשלעצמה, וזכירת המצוות שעל ידה – מתאים לפירוש הראשון ברש"י.

אבל הטור כתב "טוב ונכון להיות כל אדם זהיר וזריז במצות ציצית, שיהיה לו בגד קטן מצויץ שילבש אותו כל היום כי עיקר מצותה על זכירת המצוות ובכל שעה ובכל רגע צריך לכך כו" – היינו ש"וראיתם אותן" הוא מגוף מצוות ציצית¹¹ – כפירוש השני ברש"י.

והנה, בנוגע לטלית גדול לכל הדעות צריך לראות אותה, בין אם הראיה היא עיקר המצוה, בין אם היא פרט במצוה. אבל בנוגע לטלית קטן נחלקו בהגדרה שלה:

לדעת המחבר – "עיקר מצות טלית קטן ללבשו על בגדיו, כדי שתמיד יראה ויזכור המצוות", כי הוא הולך לשיטת הטור, כמפורש בחיבורו ב"י, שדין הנ"ל הוא – "ממה שאמר הטור בסימן כד כי עיקר מצותה על זכירת המצוות ובכל שעה ובכל רגע צריך שיזכור, נראה שעיקר מצות טלית קטן ללבושו מלמעלה..."¹², היינו שמטרת כל סוגי הציצית בשביל "וראיתם אותן".

אבל לדעת האריז"ל – עניין הטלית קטן הוא רק בשביל קיום מצוות ציצית, כי בט"ק לא נוגע הענין ד"וראיתם אותן" (כמבואר הטעם שם), לכן היה לובשם תחת בגדיו.

מנהג חב"ד בעניין זה:

בנוגע לפועל – מכיוון שבימינו אלו פשט המנהג ללכת עם ציצית בחוץ, הרי בוודאי שצריכים ללכת עם ציצית בחוץ (ואין בזה כל חשש דמחזי כיוהרא כו'¹²), ואדרבה: מי

11. וכפי שביאר הב"ח (ר"ס כ"ח) דברי הטור בזה שמקדים להתעטף בציצית לפני הנחת תפילין י"לפי שציצית באים כדי לזכור כל המצוות, אבל התפילין היא מצוה יחידית כו"י.

12. ובא"ק חכ"ב עמ' תצ כותב הרבי בנידון, שת"ל [=תהלה לא-ל], בזמן האחרון פשט מנהג זה אפילו בישיבות הליטאיות ואין בו משום מיחזי כיוהרא כלל וכלל ע"ש.

שאינו מתנהג באופן כזה, הרי הוא מראה בכך שאינו רוצה להתנהג כמנהג היראים כו' . שמכיון שפשט המנהג אצל היראים ללכת עם ציצית בחוץ, הרי כל יהודי ירא שמים צריך ללכת עם ציצית בחוץ (ולא לפרוש מן הציבור).

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק ג, שלח שיחה ג (עמ' 95 ואילך. השיחה בלה"ק במקור).
הסיום ע"פ תר"מ התועדויות תשמ"ג ח"ב עמ' 759 (הרבאו ג"כ בשערי הלכה ומנהג
ח"א עמ' מו ואילך. שולחן מנחם ח"א עמ' מו ואילך).

בין מרגלים לתיירים (הפטרת שלח)

בפרשתנו מתואר סיפור המרגלים ששלח משה לתור את הארץ. גם בהפטרה מסופר על מרגלים ששלח יהושע תלמידו. אולם אנו מוצאים כמה הבדלים עיקריים ביניהם:

(1) משה שלח אנשים חשובים: "כל נשיא בהם" ואילו ביהושע נאמר סתם "שנים אנשים מרגלים" ולא מפורש בכתוב מי הם היו.

(2) משה שלח שנים עשר, ואילו יהושע רק שנים.

(3) מרגלי משה יצאו בפרסום וגם כשתרו בארץ הלכו יחידו (שלא כדרך מרגלים, עד כדי כך שהוצרכו לנס מיוחד שלא יתגלו) וכן כשחזרו דיווחו לכל העם מה ראו, ואילו ביהושע הם נשלחו חרש וגם כשחזרו סיפרו רק ליהושע את כל המוצאות אותם.

(4) אצל משה הלכו לאורכה ולרוחבה של כל הארץ במשך 40 יום, ואילו ביהושע היו רק בבית רחב ולילה אחד בלבד!

ויש לבאר:

משה רבינו לא היה זקוק למרגלים כדי לכבוש את הארץ ולכן לא מוצאים בפרשתנו את המילה "מרגלים"¹³ ורק רצה לשלוח אנשים לתור את הארץ, כמו תיירים; שיראו איך היא טובה ויפה¹⁴, ולכן שלח שנים עשר נשיאים מכל שבט כדי שכל אחד יוכל לחזור

13. ורק בפי דברים (א, כב) נאמר "נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ" ואח"כ (שם כד) "וירגלו אותה", כי כוונתם של ישראל (והמרגלים) היתה באופן אחר. וק"ל.

14. ומה שאמר להם "וראי אתם... את העם היושב עליי החזק הוא הרפה המעט הוא אם רב" היא (לא כדי לדעת אם כיבוש הארץ יהי בנקל אם לאו, אלא) לצורך בירור טיב הארץ כפי שמשפיעה על העם

לשבטו ולהלהיב אותם כמה הארץ יפה ולכן היו צריכים כולם לראות את כל הארץ (כי אז טרם ידעו איזה חלק יקבל כל שבט) ולספר לכולם!

לאידך, יהושע כבר ידע (וראה בעצמו) עד כמה הארץ יפה, ורק כשהגיע הזמן לכבוש את הארץ עשה פעולה של שילוח מרגלים בדרך הטבע לתכנן איך להכנס, וכפי שנאמר מרגלים חרש (בשקט) ולזה די בשנים, ואכן בזמן קצר גילו שהדרך סלולה להיכנס לארץ.

[והמדרש מפרט שהם היו כלב ופינחס, מסביר הרבי: ששלח את פינחס משבט לוי (למרות שמשה לא שלח מלוי, ובפשטות כי להם אין חלק בארץ) – כי יהושע הכין כבר גם את הירושה דלעתיד לבוא, שאז יהיה ללוי חלק בארץ (ב"ב קכב, א), והטעם, כי אז כבר לא יהיה צורך להבדיל את שבט לוי כי כל ישראל יהיו "מובדלים" לעבוד את ה' בלבד!]

מבוטס על: התוועדות ש"פ שלח, כ"ו סיון, מבה"ח תמוז ה'תנש"א (נד' בתו"מ התוועדויות תנש"א ח"ג עמ' 351 ואילך).

היושב עלי' – כפירוש רש"י: "יש ארץ מגדלת גבורים ויש ארץ מגדלת חלשים", וגם ראיית "הערים אשר הוא יושב בהנה הבמחנים אם במבצרים" היא (לא כדי לדעת אם כיבוש הארץ יהי' בנקל אם לאו, אלא) בירור ל"החזק הוא הרפה" – כפירוש רש"י: "סימן מסר להם אם בפרזים יושבין חזקים הם שסומכין על גבורתם, ואם בערים בצורות הם יושבין חלשים הם" – שמזה יודעים **טיב הארץ**, אם היא "ארץ מגדלת גבורים" או "ארץ מגדלת חלשים".

חודש תמוז

הדל"ת שלאחר הגימ"ל

חודש תמוז מוזכר בתורה-שבכתב בקשר ל"צום הרביעי" (זכרי' ח, יט), וגם לפני זה אירעו בו כמה דברים בלתי רצויים; מתחיל מחטא העגל ושבירת הלוחות, ואח"כ שילוח המרגלים בערב ר"ח תמוז (והליכתם במשך כל חודש תמוז), ולבסוף הובקעה בו העיר בראשונה ובשניה.

גם שם החודש, תמוז, מוזכר בתנ"ך בתור שם של עבודה-זרה: "נשים יושבות מבכות את התמוז" (יחזקאל ח, יד), שפירושו: דמות ע"ז שענינה היו עשויות מעופרת ובחום השמש היו נמסות וכו' ונקרא שמו תמוז.

עניין זה רמוז בכך שתמוז הוא החודש הרביעי, כמובן מדברי הגמרא בשבת (קד, א) שמבארת את אותיות הא"ב – שהאותיות ג' וד' הם "גמול דלים", זאת אומרת שהדל"ת היא מלשון דל, הזקוק לעזרה, והגימ"ל מורה על המשפיע מלמעלה.

וזהו הרמז בכך שהחודש הרביעי – תמוז, בא בהמשך לחודש השלישי – החודש של מתן תורה ("אוריאן תליתאי . . . בירחא תליתאי") – כי מ"ת היא ההשפעה מהקב"ה לבני-ישראל, שהקב"ה ירד על הר סיני לתת לעמו תורה, המדריכה את היהודי כיצד להתנהג בחייו היום-יומיים. ולכן כל החודש השלישי הוא חודש מתן תורה, שיהודי מקבל הכל מלמעלה.

וכשמגיע החודש הרביעי – החודש שלאחר מ"ת – שיהודי צריך להתחיל לעבוד את ה' ככח עצמו, ובנוסף יש בו את הירידה של "צום-הרביעי" ושם של ע"ז המראה על תוקף החמימות של ה'קליפה' בחודש זה (כפי שזה מתבטא גם בחום הגשמי של העולם) – הנה אז צריך את ה"גמול דלים":

שהכח מחודש השלישי (ג') – מתן תורה, ש"מביאה רפואה לעולם" – מסייעת ליהודי להתגבר על העולם בחודש הרביעי (ד'), ואדרבה – להפוך את תמוז לקדושה, שיאיר אצלו "שמש הוי"ה"¹⁵.

•

עניין זה התגלה בדור האחרון, שדוקא בי"ב וי"ג תמוז היתה גאולתו של אדמו"ר מוהריי"צ, ובאופן שיצא ממאסר קשה הקשור עם ייסורים ועינויים ועד שדנו אותו ל"היפך-החיים", ולאחרי הגאולה נתחזקה ונתרחבה הרבצת התורה וחיזוק היהדות, עד שזה הגיע לכל קצוי תבל. שכל זה הוא הכנה (ו"טעימה") לזמן שצום הרביעי יהפך לששון ולשמחה ובקרוב ממש.

מבוסס על: תו"מ התועדויות תשמ"ט ח"ג עמ' 9–406. תנש"א ח"ג עמ' 402. וראה ג"כ תו"מ חיי"ב עמ' 106 ואילך.

15. וזה מרומז באות ד' דוקא:

אע"פ שאות ד' ואות ר' דומות בכך ששתיהן מורות על ענין העניות: דל"ית מלשון דלות, ורי"ש מלשון רש ("יולרש אין כל" – ש"ב יב, ג) ושתייהן מורכבות משני קוים – ישנו חילוק עיקרי ביניהם: אות ד' יש לה נקודה (י') מאחוריה (שמקשרת את שני הקוים), משא"כ אות ר'.

ונקודה זו מורה על עניין הביטול לגימ"ל (תורה) – שביטול זה מקשר אותו עם דרגות הכי נעלות, דל"ית גם מלשון "דיליתנני" (הרמה), וע"ד המעלה ד"תפלה לעני" שמגיעה ש"לפני הוי" ישפוך שיחוי", משא"כ אות ר' שאין לה נקודה של ביטול – העניות היא בכך שאין לה שום שייכות לקדושה.

פרשת קרח

רצה להיות כהן

ישנו סיפור עממי, שאדם נכנס פעם לבית הכנסת, וביקש מהרב שרוצה להיות כהן. הרב כמובן סירב. הציע האיש שכום כסף עבור 'כיהונו', הסביר לו הרב שאי-אפשר להפוך מישהו לכהן. הציע האיש סכומים יותר ויותר גדולים.

עד שלבסוף שאל אותו הרב:

- מה כל כך בוער לך להיות כהן?

- ענה האיש: פשוט, אבא שלי היה כהן, וסבא שלי היה כהן – אז גם אני רוצה להיות כהן...

למה על שם קרח?

פרשתנו נקראת בתפוצות ישראל בשם "פרשת קרח".

ודרוש ביאור:

(א) מדוע בחרו לקרוא לפרשה על שמו של אדם רשע¹⁶, והרי ידועים דברי הגמרא (יומא לח, ב) "דלא מסקינן בשמייהו" [=שאינן לקרוא בשמו של רשע], על יסוד הפסוק במשלי (י, ז) "שם רשעים ירקב"?

16. שהרי רק בני קרח עשו תשובה (ראה סנהדרין קי, סע"א. תנחומא פרשתנו יא. זח"ג נו, ב. פרש"י פרשתנו טז, ז. פינחס כו, יא).

(ב) ביותר קשה הדבר, שהרי פרשיות רבות נקראות על שם התיבה הראשונה בפרשה, כמו וירא, ויצא, וישלח, ועוד (ולא נקראו בשם "פרשת יעקב" וכדו'), ואם כן מדוע כאן קראו לפרשה דווקא בשם "קרח", ולא "פרשת ויקח"¹⁷?

ויש לבאר ובהקדים:

על הפסוק "זאת עשו קחו לכם מחתות, קרח וכל עדתו" (טז, ז) אומר המדרש (הובא ברש"י) שמשה אמר להם: "אנו אין לנו אלא ה' אחד . . . וכהן גדול אחד, ואתם מאתיים וחמישים איש מבקשים כהונה גדולה, אף אני רוצה בכך".

וקשה להבין: עומדים קבוצת אנשים שחולקים על כהונת אהרן ומבקשים לקחת אותה ממנו, איך יתכן שמשה רבינו כביכול משתתף איתם (אפילו בדיבור בעלמא) באומרו "אף אני רוצה בכך"? ובכלל לאיזו תועלת אמר משה משפט זה?

ונקודת הביאור בזה:

מחלוקת קרח ועדתו לא היתה, מיסודה, נגד בחירת הקב"ה באהרן, שהרי הם היו דור דעה, והם גם ראו את כל האותות והמופתים שעשו משה ואהרן, אלא אדרבה! הם רצו כולם להתקרב לקב"ה ולהיות כהנים (גדולים), כלשון הכתוב "ובקשתם גם כהונה"¹⁸, ומכך הגיעו לעוד סברא: שכמו שע"י תפלה אפשר לבטל גזירות (כפי שמשה ביטל גזירת כליה על חטא העגל) – כך, סבר קרח, אפשר לפעול שהקב"ה יבטל את מינויו של אהרן וימנה אותו כהן גדול במקומו.

17. להעיר, שהרס"ג (בסידורו) והרמב"ם (ב"סדר תפילות כל השנה") קוראים לפרשה "ויקח קרח", אך המנהג הנפוץ הוא לכנותה "קרח" לבד.

[לכאורה היה אפשר לתרץ, שמחלוקת קרח על הכהונה היתה "ירידה לצורך עליה", שהרי בפרשת מתנות כהונה בהמשך הפרשה (יח, ח) כותב רש"י "לפי שבא קרח וערער כנגד אהרן על הכהונה בא הכתוב ונתן לו (לאהרן) כ"ד מתנות כהונה כו", זאת אומרת שקרח גרם חיזוק ותוקף לעניין הכהונה.

אבל, קשה לבאר כן, כי מעלה זו (מתנות כהונה) היתה על ידי ביטול לגמרי של קרח; ויאבדו מתוך הקהל", ולכן מסתבר לומר שיש מעלה גם בקרח עצמו, שלכן נקראת הפרשה על שמו.]

18. בכתוב (טז, ז) לא מפורש שבקשו כהונה גדולה, אבל כן מפורש בתי"א ותיב"ע עה"פ. וכן משמע בתנחומא פרשתנו ה, במדב"ר פי"ח, ח. פרש"י טז, ז.

[ובפרט, שהיה להם בסיס לטענה: אהרן הרי היתה לו שייכות כלשהי לחטא העגל, שחטא זה הוא הסיבה שהעבירו את העבודה מהבכורות לכהנים. בזמן ששבט לוי (שקרח בכללם) היו נקיים לגמרי מחטא זה, ואדרבה – "כל בני לוי" נלחמו עם אלה ש"פרעה אהרן לשמצה"]

ועניין זה – הרצון להיות כהן גדול כשלעצמו, היא שאיפה טובה, שרוצים להתעלות לדרגת הקדושה של "ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים", ועל זה אמר משה "אף אני רוצה בכך" (והפסול הוא רק באופן הפעולה שנקטו, נגד רצונו של הקב"ה שאהרן יהיה כה"ג).

ולכן נקראת הפרשה בשם "קרח" ולא "ויקח"; כי "ויקח" מורה על העניין השליילי בפרשה – המחלוקת, כתרגום ויקח – ואתפלג, משא"כ "קרח" מסמל עניין חיובי – התשוקה להתעלות ולהיות קדוש ככהן גדול, שרצון זה ראוי שיהיה לכל אדם מישראל, על דרך מארז"ל (תדא"ר פכ"ה בתחילתו) שכל אחד ואחד מישראל חייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב.

.

וההוראה מכל הנ"ל לכל אחד ואחד, בקשר עם ג' תמוז:

יכול מישוהו לטעון שחפצו לעסוק אך ורק בעניינים רוחניים, להיות "טלית שכולה תכלת", ואף לסגף עצמו בתעניות, "שיהא חלבי ודמי שנתמעט כאילו הקרבתי לפניך" (ברכות יז, א), אבל מה לו וליהודים שנמצאים בדרגא תחתונה, "בשם ישראל יכונה", יהודי שנמצא במצב של "קרח"!?!

והמענה לזה, הוא מזה גופא שקראו לפרשה בתורה בשם קרח: הטוב שב"קרח" בא ללמדנו שיש למצוא את הטוב והיפה שבכאו"א מישראל, ולכן צריך לירד ממעלתו הרוחנית עד למקום ה"חוצה" כדי לעסוק עם יהודי כזה.

ולאמיתתו של דבר אין זו ירידה בשבילו, אלא אדרבה, זוהי העליה שלו, מכיון שבזה הוא ממלא את תכלית הכוונה דירידת הנשמה למטה, כי בשביל להיות בתנועה של עליה והפלגה בעניינים רוחניים לא הוצרכה הנשמה לרדת למטה, כי זה יש בשפע למעלה, אלא כוונת הירידה היא לפעול ו'לברר' דווקא את ה"מטה".

מבוטס על: לקוטי שיחות חלק יח, קרח שיחה א סעיף ז (עמ' 191, ובמתורגם ללה"ק עמ' 207). שיחת ש"פ קרח, ג' תמוז ה'תשמ"ח ס"ג ואילך (נד' בתו"מ התועדויות תשמ"ח ח"ג עמ' 536 ואילך). וראה גם שיחת ש"פ קרח ה'תשנ"ו (תו"מ תשנ"ו ח"ג עמ' 373 ואילך).

הביטול למשה רבינו

בפרשתנו (טז, ג) מסופר איך שקרח ועדתו התלוננו על משה ואהרן "כי כל העדה כולם קדושים... ומדוע תתנשאו על קהל ה'", ונשאלת השאלה, הרי הם עצמם גם כן היו "נשיאי עדה" וגם קרח ביקש כהונה גדולה לעצמו, ואיך הם דורשים 'מדוע תתנשאו'?

אלא, מסביר הרבי:

ודאי שקרח הסכים שצריך מנהיג לאומה, טענתו היתה נגד נשיאותו של משה רבינו, שהיה מלך (זבחים קב, א), שההגדרה של מלכות שונה מכל סוג של שררה; לדוגמה, ראש ישיבה המלמד תורה – הרי השפעתו מוגבלת לקהל יעד תורני. כמו"כ עסקן ציבורי המשתדל עבור קהילתו – הרי השפעתו תלויה ברמת הצורך וההתעניינות שלהם בתחום.

אבל מלכות פירושה שכל העם בטל למלך, כפי שמובא בגמרא (חגיגה ה, ב) שמי ש"מחוח במחוג" [=מצביע על משהו] לפני המלך חייב מיתה, כי לפני המלך צריך ביטול גמור, וכל צרכיהם הרוחניים והגשמיים עוברים דרכו.

וכן הוא בנוגע לצדיקי הדור, כידוע הפירוש על מאמר רז"ל "כל העולם כולו ניזונין בשביל חניני בני" (ברכות יז, ב), שהשפעה של כל העולם כולו עברה דרך ה'שביל' של רבי חניני בן דוסא.

ולזה התנגד קרח: שהיה צדיק בעם-ישראל שכולם מתבטלים אליו כמו למלך! אבל ע"פ הסוד זה באמת כך; שכל נשמות ישראל כלולות בנשמת הצדיק שבכל דור, כמבואר באריכות בספר התניא פ"ב.

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק ד קרח (עמ' 1049 ואילך ובמתורגם ללה"ק עמ' 31).

טענת קרח לאור החסידות

איתא ב"סדר עולם" (הובא ברשב"ם ותוס' ב"ב קיט, א) שמחלוקת קרח פרצה לאחר מעשה המרגלים, כלומר אחרי תשעה באב בשנה השנית (וההוכחה על כך היא מדברי דתן ואבירם "אף לא אל ארץ זבת חלב ודבש הביאותנו", שמשוה רבינו הוציאם להמיתם במדבר – היינו שזה היה אחרי הגזירה ש"במדבר הזה יתמו").

וצריך להבין, הלוא משה ואהרן כבר כיהנו בפועל מאז חנוכת המשכן בר"ח ניסן, וגם מינויו של אליצפן בן עוזיאל לנשיא הקהתי כבר היה בחודש אייר, ומדוע זה המתין קרח עם תלונתו עד לאחר תשעה באב?

אלא הדבר יובן על פי הידוע, שטעות המרגלים היתה בכך שרצו להתנתק מהעולם ולהישאר במדבר וחששו מלהיכנס לארץ ולהתעסק עם עניינים גשמיים, ואז התברר שזה היה חטא כי התכלית היא דוקא קיום מצוות מעשיות בעולם הגשמי ולא דביקות רוחנית לבד [ראה לעיל פ' שלח, פיסקה "המרגלים לאור החסידות"].

אחרי התובנה הזאת מפרשת המרגלים, התעורר פתאום קרח וטען: אם כן, שהעיקר הוא מצוות מעשיות – הרי בזה אין הבדל בין הנחת התפילין של משה רבינו ויהודי פשוט? כל העדה כולם קדושים, ומדוע תתנשאו?!

וכאן היתה טעותו של קרח:

הן אמת ש"המעשה הוא העיקר", אבל צריך גם את הקדושה והדביקות בתורה ומצוות. ולזה צריך סיוע מצדיק הדור, שיקשר את אנשי הדור לקב"ה. כפי שמצינו בהיותם במדבר, שכל ההשפעות הרוחניות והגשמיות הגיעו ע"י משה רבינו¹⁹.

וזהו הרמז בתשובתו של משה "בוקר וידוע ה' את אשר לו" – אמנם המצוות המעשיות שוות בכל, אבל במידת האור שבהן – ישנם חילוקי דרגות בין בני ישראל; וכדי שהמצוות תהיינה מצוות מאירות ("בוקר") המביאות לידיעת ה' ("וידוע ה'") וגורמות לגילוי אלקות בעולם – יש צורך במנהיגותם של משה ואהרן ובהשפעתם על כל העם כולו²⁰.

.

וההוראה עבורנו משתי הפרשיות, שלח וקרח, היא:

ישנם הטוענים שמעשה המצוות בפועל אינו חשוב כל כך, העיקר הוא – שיהיה לב יהודי, "רחמנא ליבא בעי" (סנהדרין קו ב ועי' רש"י), ולאידך טוענים אחרים שצריך את מעשה המצוות בלבד, אבל לימוד החסידות ועבודה שבלב אינם נחוצים כל כך.

19. שלכן גם כשבניי ביקשו בשר ומשה אמר "מאין לי בשר" – צוה הקב"ה "אספה לי שבעים איש גוי ואצלתני מן הרוח אשר עליך גוי" (בהעלתך יא, יג-טז), דהשפעת הבשר צ"ל מרוחו של משה דוקא.

20. הערת המו"ל: ויש להמתין: שבדיק ממה שחששו המרגלים – שא"י היא "ארץ אוכלת יושביה" – אכן קרה לבסוף לקרח ועדתו, שהארץ אכלה אותם. ועי"פ המבואר כאן – הדבר מתאים להפליא, כי קרח – בהיפוך מהמרגלים – תפס רק את החלק הגשמי של התורה והמצוות, ללא חיבור לרוחניות ואז אכן יש חשש שה"ארציות" תאכל את יושביה, וזה מה שקרה לו בפועל.

מלמדת אותנו התורה: שהאמת היא לא כשיטת המרגלים, שאפשר לצאת ידי חובה ברוחניות לבד, ולא כשיטת קרח ועדתו, שאפשר לצאת יד"ח במעשה בלבד, אלא חייבים את שני הדברים יחדיו.

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק ד, קרח (עמ' 1048 ואילך). ובמתורגם ללה"ק עמ' 30 ואילך). תו"מ חלק לד עמ' 90 ואילך.

נס שחודר בטבע

בפרשתנו (יז, טז-כו) מסופר, איך שהקב"ה ציווה את משה לקחת מטה מכל נשיאי השבטים וגם מאהרן ולהניח את המטות באהל מועד, ואז: "והיה האיש אשר אבחר בו מטהו יפרח והשיכותי מעלי את תלונו בני ישראל", והתוצאה היתה: "ויבוא משה אל אהל העדות, והנה פרח מטה אהרן לבית לוי, ויוצא פרח ויצץ ציץ ויגמול שקדים", והקב"ה ציווה להניח את מטה אהרן למשמרת לפני הארון.

וצריך להבין:

(א) לאחרי שבני ישראל ראו את נס הבליעה של עדת קרח ואח"כ את שריפת מאתיים וחמישים איש מקריבי הקטורת, מדוע היה צריך לנס נוסף כדי להסיר את תלונו בני ישראל ולהוכיח שהקב"ה בחר באהרן?²¹

(ב) מדוע מתאר הכתוב את כל שלבי יציאת השקדים: "ויוצא פרח ויצץ ציץ", הרי משה ראה – לכאורה – רק את התוצאה הסופית: "ויגמול שקדים" ולא את הפרח והציץ?²²

21. הרמב"ן מפרש שאות המטה היה להוכיח שבט לוי נבחר משאר השבטים ולא לבחירת אהרן לכהונה, אבל ברש"י מפורש שהמטה הוא "לאות ולזכרון שבחתי באהרן הכהן". וכפי שמסבירים מפרשי רש"י (רא"ם, גוי"א ועוד) שההכרח לפירושו של רש"י הוא, כי אילו היה האות רק על בחירת שבט לוי: (א) לא היה זה מטה אהרן, אלא מטה אלעזר בן אהרן, שהוא "נשיא נשיאי הלוי" (במדבר ג, לב) ופירש"י "ממונה על כולם", כמו ביתר השבטים שהמטה נלקח מנשיא השבט. (ב) לא היו כותבים את שמות הנשיאים ואהרן על המטות, אלא את שם השבט.

22. ואין מסתבר לומר שהתהליך כולו אירע לעיני משה – שהרי תכליתו של הנס היה להוכיח לבני ישראל שהקב"ה בחר באהרן ואיזו תועלת תהיה בכך שמשה יראה איך ש"יוצא פרח וגוי"א?

הרשב"ם מפרש, שמשה ראה בכניסתו אל אהל מועד רק את השלב הראשון "ויוצא פרח", ואילו שני השלבים "ויצץ ציץ ויגמול שקדים" אירעו לעיני בני ישראל כשהוציא אליהם את המטות.

אבל מפרשים רבים הקשו על פירושו (ראה פני דוד להחיד"א סוף פרשתנו, מלבי"ם ועוד), שהרי

אלא, הדברים מתיישבים מדיוק לשונו הזהב של רש"י: "ויוצא פרח – כמשמעו. ציץ – הוא חנטת הפרי כשהפרח נופל".

מדוע חשוב לרש"י להוסיף שהפרח נפל? אלא מכך נמצאנו למדים: שאמנם משה רבינו לא ראה את כל תהליך הפריחה בפועל, אבל הוא ידע שהתהליך התרחש במלואו, שכן הוא ראה מסביב למטה פרחים שנפלו, והוא הראה לבני ישראל את המטה עם השקדים ועם הפרחים שנפלו ממנו. ולכן מדגיש רש"י "כשהפרח נופל", כי מכאן ידע משה רבינו שהמטה הוציא פרח, הציץ ציץ ורק אח"כ גמל שקדים!

אבל את זה גופא צריך להבין: מדוע אכן היה צורך באופן הגידול הטבעי של השקדים ("ויוצא פרח ויצץ ציץ"), והרי מדובר בנס, ולמה לא די בכך שהמטה יצמיח שקדים ותו לא?

מבאר הרבי, שבכך מתבטא כל החידוש בנס של המטה:

הניסים הקודמים אמנם הוכיחו לבני ישראל שמושה לא מינה את אהרן מדעת עצמו אלא בשליחותו של מקום ("כי ה' שלחני גו'"), ושכל מי שהתנגד לכך נבלע ונשרף. אבל עדיין לא היה די בכך להסיר את תלוונות בני ישראל, כי יכלו עדיין לטעון שאין אהרן ראוי לכהונה בזכות עצמו (ובפרט שהיתה לו שייכות למעשה העגל), אלא שמושה ביקש להכניסו לתפקיד והקב"ה הסכים לכך בזכות משה וכיו"ב.

אולם בכך שמוטה אהרן פרח באופן טבעי (קודם הצמיח פרחים, אח"כ נפילת הפרח וחנטת הפרי ולבסוף הוציא שקדים) – הוכח שבחירת אהרן היתה מצד מעלתו ותכונתו, שהיה ראוי לכך בטבעו – שלכן היתה במטהו צמיחה טבעית של פירות, ולא רק כ'גזירה' מלמעלה.

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק כג, קרח שיחה א (עמ' 113 ואילך. ובמתורגם ללה"ק עמ' 132 ואילך). התוועדות ש"פ קרח, ג' תמוז ה'תנשא"א (נד' בתר"מ התוועדויות תנש"א ח"ג עמ' 397 ואילך) וע"ש הקשר לנס "שמש בגבעון דום" ועוד מאורעות שארעו בג' תמוז.

בפסוק מפורש "ויבוא משה אל אהל העדות והנה פרח... ויגמול שקדים" ורק אח"כ "ויוצא משה את כל המטות... אל כל בני ישראל".

הביקור אצל הגאון רבי משה פיינשטיין

הרה"ח ר' ליפא קליין שי' [סב שתי כלותינו תחיינה] הינו מאותם חסידים בודדים שזכו ועלו בשנות הלמ"ד (ה-70) המוקדמות מאחורי מסך הברזל, והגיעו לרבי.

מספר הרב קליין, כפי שרואיין ע"י חתנו, מחותני הרב שניאור זלמן ברגר:

באחד הבקרים בחורף תשל"ב, בזמן שהותינו ב-770, שמעתי שמזכירו של הרבי, הרב חדקוב, מחפש את אלה מקבוצת העולים "שיודעים ללמוד", ביניהם היו ר' יעקב נוטיק, ר' מוטל קוזלינר, ר' משה קצנלבוין ואני. ולאחר שהתאספנו הכניס אותנו המזכיר ללא הכנות יתרות לחדרו של הרבי. היינו מופתעים מאוד, ואז הסביר לנו הרבי את מטרת ההזמנה לחדרו:

באותם שנים נאבק הרבי לתיקון חוק 'מיהו יהודי' – שרק גיור כהלכה יהיה תקף בארץ ישראל. והרבי ביקש מאיתנו שניסע למשרד אגודת הרבנים בארה"ב שבראשה עמד הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל, ונתאר בפניו את ההתבוללות הקשה השוררת בברית המועצות. ואז נבקש מאיגוד הרבנים לפעול נמרצות בעניין תיקון החוק, שיידעו בארץ שיהדות אמריקה רוצה בתיקון החוק תיכף ומיד.

כהקדמה, ביקש הרבי שנדבר עם רבי משה בלימוד. ונאמר לפניו חידושי תורה.

ואכן, כשהגענו למשרד, קיבל אותנו רבי משה בחביבות והרב חדקוב הציג אותנו לפניו: על הרב קצנלבוין סיפר שחיבר ספרים והוגלה לסיביר הרחוקה, וכן הלאה. עלי אמר שאני "בעל מדריגה" (איני יודע מה זה בעל מדרגה, אבל כך אמר...).

אח"כ התחלנו לדבר עמו בסוגיות בהן עסקנו, וכן חזרנו לפניו שיחה של הרבי בעניין "אפרו של יצחק צבור ומונח על המזבח" [ראה "דבר החסידות" ס"פ וירא]. ולסיום, דיברנו איתו ברגש על הנושא עברו נשלחנו.

רבי משה כל כך התרגש לראות אברכים צעירים שהגיעו זה עתה מרוסיה, והם מדברים בלימוד, ופנה אליהם בשאלה:

- אני הייתי רב ברוסיה וראיתי את כל רדיפת הדת. כיצד זה הצלחתם להחזיק שם מעמד ולהגיע לבקיאות ועמקות כזו בתורה?

חסיד אחד ענה שזה בזכות הרבי שהחזיק אותנו, חסיד אחר ענה שזה בזכות ההתוועדות וזאת שהתוועדנו ביחד.

וחברי ר' יעקב נוטיק נענה ואמר:

- "מ'האט דען געקענט אנדערש?" [=וכי יכולנו אחרת?]

רבי משה מאוד התפעל מתשובה זו שנאמרה בתמימות ועקשנות חסידית, ובהמשך אמר לנו שהוא שותף לדעתו של הרבי בנושא המאבק ב"מיהו יהודי".

סיפרו לנו, שאח"כ הביע את התפעלותו בפני הרבי מקבוצת האברכים בעלי מסירות נפש מרוסיה.

(מתוך ראיון לרש"ז ברגר, עתון כפר חב"ד גליון 868, בצירוף פרטים נוספים על הביקור מפי הרלו"צ גינבורג ז"ל ויבלחט"א הר' זושא גורליק)

למה כ"ד מתנות?

בפרשתנו (יח, ח), מסופר על מתנות הכהונה, שהקב"ה העניק לאהרן ולבניו: "ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי לכל קדשי בני ישראל, לך נתתים למשחה ולבניך לחק עולם".

מפרש רש"י: "לפי שבא קרח וערער כנגד אהרן על הכהונה, בא הכתוב ונתן לו עשרים וארבע מתנות כהונה בברית מלח עולם".

וצריך להבין, מדוע ביטול ערעורו של קרח התבטא דווקא ב"עשרים וארבע מתנות כהונה"?

ויש לבאר בדרך הרמז:

לעיל על הפסוק "ויקהל עליהם קרח את כל העדה" פירש רש"י: "הלך אצל השבטים ופיתה אותם: כסבורין אתם שעלי לבדי אני מקפיד? איני מקפיד אלא בשביל כולכם... עד שנתפתו כולם".

כלומר, שעלה בידו של קרח לצרף למחלוקתו את כל שנים עשר השבטים.

והנה, ערעורו של קרח נגד כהונת אהרן היתה באופן של גניבה – לא מרידה נגד הקב"ה באופן גלוי (כמו גזילה שהיא בריש גלי), אלא מוסתר ו'מוגנב' ב"טענה שכלית" – "רב לכם כי כל העדה כולם קדושים גו'" (טז, ג), כאשר הסיבה האמיתית למחלוקת היתה כדברי רש"י (ריש פרשתנו) שנתקנא על נשיאותו של אליצפן!

וכאשר קרח הקהיל את כל העדה, את כל י"ב השבטים – הרי הם כולם נעשו שותפים ב"גניבה".

וממילא נתחייבו כולם ב"כפל" – "שנים ישלם" (משפטים כב, ג) ועליהם לתת לאהרן כ"ד מתנות!

.

את פרשת קורח קוראים תמיד בחודש תמוז (או בשבת מברכים תמוז) – חודש הגאולה של הרבי הרי"צ [=רבי יוסף יצחק, חמיו של הרבי].

אחד הרמזים על המאסר והגאולה – הוא בפירוש רש"י זה, שהערעור של קרח לא רק שלא החליש את כהונת אהרן, אלא אדרבה, גם לתוקף הכי גדול²³ עד ל"ברית מלח עולם" (בדוגמת שטר שיצא עליו ערעור, שנתקיים בבי"ד).

ועל דרך זה היה גם אצל הרבי הרי"צ: שדווקא ע"י ה"ערעור" של המאסר, הגיעה הגאולה שהבטיחה שעבודתו בהרבצת התורה וחיווק היהדות תמשיך ובאופן של "ברית עולם".

וביתרון גדול על מה שהיה לפני זה, באופן שמעיינות התורה יגיעו לכל קצויה תבל, כך שגאולה זו היא הכנה קרובה לגאולה הכללית ע"י משיח צדקנו במהרה בימינו ממש.

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק כג, קרח שיחה ב, סעיף יא ואילך (עמ' 131 ואילך, ובמתורגם ללה"ק עמ' 152 ואילך). תקציר זה הוא רק מסיום השיחה, חלק הרמז, וגם בחלק זה יש שם דיון ארוך באיזה אופן סופרים את י"ב השבטים. ואין דרכנו אלא לקצר והמעניין בגוף השיחה ישכיל.

ראשיתם – לך נתתם...

בפרשתנו (יה, יא ואילך) מצווה התורה על מתנות כהונה: להפריש לכהן תרומה וביכורים וכו'.

מצוות תרומה מוזכרת במשנה הראשונה בש"ס: "מאימתי קורין את שמע בערכין משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן".

23. ראה ספרי לקמן פסוק ב: "שמחה גדולה היתה לו לאהרן כו' לטובתי נשברה רגל פרתי, לטובתו של אהרן בא קרח וערער על הכהונה".

ויש להקשות: מדוע מקשרים את מצוות ק"ש עם מצווה נוספת, מצוות תרומה? [ואמנם הגמרא מתרצת, ש"מילתא אגב אורחיה קמשמע לן" – שהמשנה רוצה ללמדנו בדרך-אגב דין בהלכות טבול יום. אבל עדיין קשה מדוע צריך להכניס את זה דווקא כאן, בתחילת מסכת ברכות ומצוות קריאת-שמע?]]

מובא על כך בספר הון עשיר (לבעל משנת חסידים): שכשם שתרומה היא "ראשית", המבחר שבתבואה, כמו"ש (פרשתנו יח, יב) "כל חלב תירוש ויצהר ראשיתם גו" – כך גם ק"ש, שעניינה קבלת עול מלכות שמים, היא היסוד והתחלה של הכל.

אבל, עדיין יש לדייק, מדוע נקטה המשנה את הלשון "לאכול בתרומתן" ולא כלשון הרגיל בכל מקום "לאכול בתרומה"²⁴?

מבאר הרבי ובהקדים קושיא נוספת:

לכאורה, איזה סימן מביאים לזמן ק"ש של ערבית מאכילת תרומה? הרי מצוות ק"ש היא מן-התורה, ואכילת תרומה בזמן המשנה (ובכל ימי בית שני) היתה רק מדרבנן²⁵, והרי "ספיקא דרבנן לקולא" וממילא מובן שאם הטבול-יום רוצה לאכול תרומה כבר משקיעת-החמה שהוא ספק לילה – מותר (לכאורה), משא"כ ק"ש שספיקה לחומרא – הוא יוכל דווקא מצאת-הכוכבים! ואיזה היקש הוא זה?

אלא, מחדש הרבי, שעל כרחק צריך לומר שאין כוונת המשנה "לאכול בתרומתן" לתרומה, אלא לביכורים, שדווקא היא נקראת 'תרומתן', כי ביכורים אינם כמו תרומה שהיא "של בעלים ליתנן לכל כהן שירצה" אלא הם תרומתן של הכהנים, כמו"ש הרמב"ם (הל' ביכורים רפ"ג) "הביכורים נותנין אותן לאנשי משמר והן מחלקין אותה ביניהן".

24. במלאכת שלמה (למשנה כאן) ביאר, שמה שנקט "בתרומתן" ולא "בתרומה", להודיענו שדווקא תרומת דגן ויצהר שדידהון היא (תרומתן, שנעשית נכסי כהן – ראה קידושין נח, א) הותרה להם בהערב שמש אע"פ שלא הביאו כפרתן, אבל לא תרומת הקדשים (ש"משולחן גבוה קא זכו" (ראה שם נב, ב) שכפרה מעכבתם.

אמנם, תירוץ זה אינו מחוור לגמרי, שהרי "לשון חכמים לעצמו" (ע"ז נח, ב), וכמעט בכל מקום הכוונה בלשון "תרומה" היא לתרומת דגן תירוש ויצהר ולא לתרומת הקדשים.

25. כמ"ש הרמב"ם (הל' תרומות סוף פ"א) "התרומה . . . אפילו בימי עזרא אינה מן התורה אלא מדבריהן, שאין לך תרומה של תורה אלא בא"י בלבד ובזמן שכל ישראל שם, שנאמר כי תבואו – ביאת כולכם".

וא"כ אתי שפיר – כיון שביכורים היא מדאורייתא גם בזמן בית שני, שהרי ביכורים אינם תלויים ב"ביאת כולכם", אלא התנאי היחידי הוא ש"אינם נוהגים אלא בפני הבית ובארץ ישראל בלבד" (רמב"ם שם רפ"ב).

ועפ"ז יובן עוד יותר הקשר בין ק"ש ל'תרומתן' שפירושו ביכורים (ע"פ הון עשיר הנ"ל):

כי בתרומה אמנם "מצוה לתרום מן היפה" אבל החיוב דתרומות הוא בשדה כחושה כמו בשדה שמנה, משא"כ בביכורים – הרי כתב הרמב"ם "אין מביאין ביכורים אלא משבעת המינין" ומהם גופא "לא מתמרים שבהרים ולא מפירות שבעמקים" אלא רק מהכי מובחרים.

וזהו הרמז לק"ש: שאינה 'ראשית' כמו תרומה גרידא, אלא כמו ביכורים שהיותם מן המובחר הוא לעיכובא – שלא רק שיהודי מתחיל את היום עם קריאת שמע, קבלת עומ"ש, אלא הוא גם נותן את הדברים הטובים והשמנים ביותר לענייני התורה ומצוותיה – "כל חלב לה".

מבוסס על: "הדרך על הש"ס", מהתוועדות י"ט כסלו תשכ"א סעיף כח-לא (נד' בתו"מ חכ"ט עמ' 252 ואילך) – עיי"ש באורך וראה עוד בעניין "כל חלב לה" בקטע הבא.

כל חלב – לשם

בפרשת מתנות כהונה (פרשתנו יח, יב-יג) נאמר: "כל חלב יצהר וכל חלב תירוש ודגן, ראשיתם אשר יתנו לה' לך נתתים. ביכורי כל אשר בארצם וגו'".

כלומר, שמתנות כהונה דורשים מן האדם שני דברים: א) שיש לתת את ראשית פרי הארץ ואת ראשית גז הצאן לה'. ולא זו בלבד אלא ב) יש לתת גם את המובחר – כל חלב יצהר וכל חלב תירוש ודגן.

הרמב"ם מלמדנו שכן הוא בכל המצוות, ובלשונו הזהב (בסוף הל' איסורי מזבח): "והוא הדין בכל דבר שהוא לשם הא-ל הטוב שיהיה מן הנאה והטוב; אם בנה בית תפילה – יהיה נאה מבית ישיבתו, האכיל רעב – יאכיל מן הטוב והמתוק שבשלחנו, כסה ערום – יכסה מן היפה שבכסותו, הקדיש דבר – יקדיש מן היפה שבנכסיו, וכן הוא אומר כל חלב לה' וגו'".

כשם שיש את ה'חלב' והמובחר במזון, לבוש ובית (שהם שלשת הסוגים שהרמב"ם מדבר עליהם) – כך יש גם את ה'חלב' בעניין הזמן: שהזמן הכי מובחר ורגוע שבכל יום הוא מיד לאחר הקימה, שאז רגוע המוח.

יש איפוא לדעת גם כאן ש"כל חלב לה" – שזמן זה צריך לתת לקב"ה! ככתוב (לעיל טו, כ) "ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה", ופירש כ"ק אדמו"ר הרי"צ: "ראשית עריסותיכם" – ראשית כשקמים מהעריסה, מהמיטה, כלומר את הזמן הראשון שלאחר הקימה – יש לתת תרומה לה".

לפיכך, כשנידונו בארה"ב סדרי הלימודים בישיבות עמד על כך הרבי (הרי"צ) בתוקף שאך ורק לימודי הקודש יתקיימו בבוקר, ולימודי החול יתקיימו במחצית השנייה של היום, שכן בבוקר כשהמוח רגוע – הוא הזמן המוצלח ביותר, ו"כל חלב להוי".

וכן בעלי-עסקים, למרות שעיסוקם ב"עובדין דחול" – עליהם לדעת שהעיקר הוא תורה ותפילה, וראשית ומבחר הזמן של היום יש להקדיש לה: קודם צריך להתפלל, ואח"כ ללמוד – כמ"ש בהלכה (שו"ע סי' קנה ס"א) – שמבית הכנסת יש ללכת לבית המדרש, ורק אחר כך אפשר לעסוק בדברי הרשות.

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק ב, קרח (עמ' 326 ואילך). ובמתורגם ללה"ק עמ' 31 ואילך.

אל תאמין בעצמך

הגה"ח ר' משה דוד ליברמן ז"ל, רב קהילת "שומרי הדת" באנטוורפן, המחיש פעם עד כמה חושי האדם עלולים להטעות אותו, בעזרת משל:

- אדם המכניס את ידו לדלי מים פושרים, הרי אם ידו היתה לפני זה במים רותחים – ירגיש שהמים קרים.

ואילו אם ידו היתה במים קרים – ירגיש שהמים חמים.

(חוב' "מפי השמועה" (רמ"מ דרוון, שבט תשפ"ב), עמ' 13)

למה צריך מלך? (הפטרת קרח)

בשמואל (א, ח ו-ז) מסופר, שכאשר בני ישראל ביקשו משמואל הנביא "תנה לנו מלך" הדבר חרה לשמואל, והקב"ה אמר לו "שמע בקול העם לכל אשר יאמרו אליך כי לא אותך מאסו, כי אותי מאסו ממלוך עליהם".

ואז אמר להם שמואל (הפטרת פרשתנו, יג-יז): "ועתה הנה המלך אשר בחרתם אשר שאלתם והנה נתן ה' עליכם מלך. . ודעו וראו כי רעתכם רבה אשר עשיתם בעיני ה' לשאול לכם מלך".

וצריך להבין:

(א) הרי ציווי מפורש בתורה (שופטים יז, טו) "שום תשים עליך מלך" וכן אמרו חז"ל (סנהדרין כ, ב, הובא ברמב"ם ריש הל' מלכים) "שלשה מצוות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ; להעמיד להם מלך כו" שמוזה מובן שהיא מצוה נעלית מאוד, ואפילו מהמצוות התלויות בארץ, ומה היה כל כך גרוע בבקשתם של בני" למנות להם מלך?

(ב) ולאידך גיסא, אם הדבר היה כל כך בלתי רצוי, מדוע אם כן הסכים הקב"ה לדרישתם והורה לשמואל להמליך עליהם מלך?

אלא מבואר בחסידות²⁶, שיש שתי סיבות (דרגות) מדוע בני ישראל צריכים מלך:

הטעם הגשמי, והוא הפשוט, הוא כדברי המשנה (אבות פ"ק מ"ב): "אלמלא מוראה (של מלכות) איש את רעהו חיים בלעו" – כלומר, כדי שהנהגת בני המדינה תהיה כראוי, כי אף שהשכל מבין שיש להתנהג כראוי – הרי ה"העין רואה והלב חומד וכו'" (רש"י שלח טו, לט) ולכן צריך את יראת המלך כדי להתנהג בדרך הישר.

הטעם הרוחני: כשמצב בני" הוא יותר טוב והמוח שולט על הלב באופן תמידי – אז אין צורך במלך למטרות האמורות, אלא לצורך תוספת דבקות והתקשרות לקב"ה; כי מכיוון שהמלך "משכמו ומעלה גבוה מכל העם", הרי הוא מוסיף דעת לבני" ומקשר אותם לקב"ה בדרגה שהם מצד עצמם לא יכולים להגיע אליו.

על פי זה יתורצו השאלות בהפטרנו:

כאשר שמואל ראה שבני" לא ביקשו מלך כדי שהקב"ה ימלוך עליהם, אלא "שימה לנו מלך לשפטנו ככל הגויים" – הוא הבין שבני ישראל נמצאים בדרגה הנמוכה, שהם צריכים מלך כדי שלא יהיה "איש את רעהו חיים בלעו", ולכן חרה לו הדבר, וכדברי הקב"ה "כי אותי מאסו".

ולכן גם מובן מדוע למרות זאת נענה להם הקב"ה וציווה למנות מלך; כי כאשר חסרה לבני", מכל סיבה שהיא, יראת ה', הרי למרות שיהודי צריך להגיע להתבטלות בעצמו, אבל אי אפשר להמתין לכך ולהשאיר אותו עד אז ללא עול מלכות שמים ח"ו.

26. ספר המצוות להצמח צדק ("דרך מצוותיך"), מצוות מינוי מלך פ"א ופ"ג. ע"ש באורך.

מכל עניין צריך ללמוד הוראה בעבודת ה':

למרות שבתקופת הגלות אין מלך כפשוטו, בכל זאת אומרים חז"ל (ראה גיטין סוף פ"ה) "מאן מלכי רבנן", וכשם שיש מצוות מינוי מלך, כך יש ציווי של מלכי רבנן (אבות פ"א מ"ו ומט"ז): "עשה לך רב".

יכול יהודי לחשוב שמתני הוא זקוק ל"רב" – בעניינים רוחניים נעלים, אבל כשעוסק בעניינים פשוטים, הוא מאמין בעצמו וחושב שאין הוא זקוק להשפעה של רב.

– על כך באה ההוראה של מינוי מלך, שגם כשנמצאים במצב ירוד ושקועים בענייני חולין, גם אז יש להישמע להוראת של "רב" ומשפיע. וגם אם לא מוצאים רב, מצווה המשנה "עשה לך רב" – שיש לטרוח ולחפש עד שימצא "רב".

ותפקידו של ה"רב" הוא כמו שקורא המלך במעמד "הקהל" – פרשת "שמע" ו"והיה אם שמוע" וכו' – תחילה "שמע" שהיא קבלת עול מלכות שמים, ולאחר מכן "והיה אם שמוע": שישביר לו איך "ואספת דגנך" תלוי ב"שמוע תשמעו", וכן הלאה, עד שיגיע לדרגה נעלית יותר – יראה עילאה.

ובמיוחד שנמצאים ב"עקבתא דמשיחא", ערב ביאת משיח צדקנו – שיהיה גם "רב" (ילמד תורה את כולם, ואפילו את האבות ומשה רבינו²⁷) וגם "מלך" מלכא משיחא.

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק כד, שופטים שיחה א (עמ' 104 ואילך). ובמתורגם ללה"ק עמ' 124 ואילך, משיחות שמחת בית השואבה ה'תשי"ג.

27. לקוטי תורה צו"ג, א. שער האמונה פניו ואילך. סהמ"צ שם

סיפורים – ג' תמוז

החטא וכפרתו

שח כ"ק האדמו"ר מטולנא שליט"א:

סיפרה לי בתי, בשם אחיין שלה (ואימתתי אצלו את הסיפור לכל פרטיו):

בחורף תשע"ח, בעת טיסתי לארה"ב, פגשתי בטיסה יהודי שטס עם שני בניו. לאחרי ברכת שלום, שמעתי ממנו סיפור מדהים ומפעים.

מסתבר שהאברך, בן ישיבה ליטאי מקריית ספר, היה נשוי למשך עשר שנים ללא ילדים. במשך הזמן גם התערער שלום-הבית בין בני הזוג. כאשר "הגיעו מים עד נפש" פנה האברך לראש-הכולל שלו, לבקשת עצה.

הרב חקר את המצב לאשורו, והגיע למסקנה כי אין מנוס מלפרק את החבילה. ואכן, באותו ערב, החל האברך לשוחח עם זוגתו ולשכנע אותה שלטובת שניהם אולי עדיף להם להתגרש.

באותו לילה, בשעה 2, העירה אותו אשתו כולה רועדת, וסיפרה שהרבי מליובאוויטש הגיע אליה בחלום ואמר לה שהוא רואה שיש דיבורים על גירושין. ולכן שתאמר לבעלה, שהמאורעות שקורים להם הם מכיוון שכשהוא היה בחור בישיבת פוניבז', בשנת תשמ"ט (בזמן המחלוקת הידועה), דיבר ולעג עלי ועל החסידים שלי, ולכן כדאי שיתיעץ עם הרב שלו איך לתקן את זה.

הבעל כעס על אשתו שמעירה אותו על 'דברי חלומות', אולם לאחר כשעה היה זה הוא שהעיר את אשתו וסיפר לה בהתרגשות שהוא חווה כרגע את אותו החלום...

למחרת, התייצב האברך לפני רבו ושח לפניו את דבר החלום, בהוסיפו שבבחרותו אכן היה ממובילי המאבק נגד חב"ד בקרב תלמידי פוניבז' (והוסיף לתאר מעשי נבלה נגד הרבי, שאין ראוי להעלותם על הכתב). הרב אמר שאם אכן כך – עליו לעשות את מה

שכתוב בהלכה: ללכת לציון עם מניין ולבקש מחילה. אולם, הוסיף הרב, אני מייעץ לך שלא תאסוף מניין של חב"דניקים, כי הרי המתוודה צריך לפרוט החטא, ואם הם ישמעו את מה שעשית נגד הרבי – יעיפו אותך לכל הרוחות.

והיהודי מסיים את סיפורו: לא התעצלתי, טסתי לניו-יורק, שם אספתי מניין בעזרת גיסי שהוא ראש-כולל שם ונסעתי איתם לציון וביקשתי מחילה. וראה זה פלא! בדיוק לתקופת השנה נולדו לי תאומים, והנה – אלה הילדים, שאני לוקח אותם לכבוד יום הולדתם להשתטח על הציון, וגם להזהירם שלא לדבר סרה על צדיקים...

(שמעתי בהתוועדות ש"ק ג' תמוז תשנ"ח ב"היכל מנחם מענדל", מפי הרה"ח ובעל-שמועה הרב ירחמיאל טילים, אח"כ שלח לי ידיד הקלטה של האדמו"ר שליט"א בעצמו מספר את הסיפור בכנס בשנת תשנ"ח)

אוהב את ה'בריות'

מספר הרב משה אורנשטיין, ראש ישיבת חב"ד נתניה:

בשנת תשמ"ט, בהייתי בגיל עשרים, זכיתי לשהות במשך כל השנה בחצר הרבי. מאוד הקפדתי שלא לפספס שום שיחה ובוודאי לא את ההתוועדויות של שבת קודש.

באותה שנה, ביום חמישי י' תמוז, התקיימה בארץ חתונתו של אחי היחיד ועז היה חפצי לנסוע לחתונה, אך משמעות הדברים היא שלא אוכל לחזור לניו-יורק לשבת, ואחמיץ את ההתוועדות, במיוחד שזו היתה שבת י"ב תמוז, חג הגאולה של אדמו"ר הרי"צ, וצפויה התוועדות מיוחדת.

אך לבסוף הצלחתי למצוא טיסה שיוצאת מהארץ בשישי בבוקר ואמורה לנחות בניו-יורק ב-15:30 אחה"צ. עשיתי חשבון שישארו לי כחמש שעות עד לכניסת השבת המאוחרת בקיץ. ולמרות מחאותיהם של הורי ומשפחתי על טיסה מוזרה זו בסמוך לשבת – נאטמו אוזניי וסגרתי כרטיס.

הכל התנהל כמתוכנן, בשישי בבוקר המטוס המריא במועד לשמחתי. אולם לקראת הנחיתה הודיע הקרבניט, שבשל ערפל כבד ניאלץ לבצע נחיתה ביניים בבוסטון. נחרדתי מהרעיון שאני עלול להימצא על המטוס בעיצומה של שבת קודש, וכשנחתנו בבוסטון דרשתי שיורידו אותי מהמטוס, לא ויתרתי, עד שהקרבניט בעצמו הגיע והתחייב לי כי ננחת בניו-יורק לפני שתשקע השמש!

אכן נחתנו בניו יורק 25 דק' לפני השקיעה. הדיילת הראשית הוציאה אותי ראשון מהמטוס, והשבת נכנסה עלי בשדה התעופה. יין לקידוש לא היה לי ועשיתי קידוש על שתי פיתות שהיו עמי.

בשבת בבוקר מצאתי נהג מונית גוי, הסברתי לו שעלי להגיע לקראון-הייטס, אבל אסור לי לנסוע וכן "אסור לי לומר לך לקחת את חבילותי וללוות אותי ולהורות לי את הדרך כדי שאלך לצידיך ברגל עד למחוז חפצי", הנהג הבין את ה'רמזים' ודרש 80 דולר עבור המסע. הסברתי לו שאסור לי לומר לו לקחת אותם מהארנק שבתיק.

לאחר כחמש שעות הגעתי סוף סוף ל-770, ובשעה הקבועה תפסתי מקום בהתוועדות; שמח שהצלחתי להגיע אבל שבור ורצוף מהדרך שבה הגעתי: ידעתי שעשיתי מעשה אסור. היציאה מהארץ בשישי בבוקר, הדין-ודברים עם נהג המונית, אי עשיית קידוש על יין, ואי כיבוד-הורים. בקיצור, גם כאשר הרבי נכנס להתוועדות וגם כאשר ניגן בעצמו את הניגון "האדרת והאמונה" – לא יכולתי להשתחרר מהמועקה שבלב.

לקראת סיום ההתוועדות, רגע לפני שפצח בניגון "כי בשמחה תצאו" עצר הרבי ואמר: "ישנם כאן גם אורחים שהגיעו מארץ הקודש לחגוג יחד את חג הגאולה בד' אמותיו של בעל הגאולה". ואז המשיך: "בין הבאים ישנם כאלו שיש להם ספקות המבלבלים אם הגיעו על פי הלכה או לא, אז שיאמרו 'לחיים' ויצאו מכלל ספק".

ביד רועדת אבל בלב רגוע החזקתי את הכוס, הרבי הביט לעברי והנהן חזק בראשו כאשר שפתותיו הק' ממלמלות "לחיים ולברכה!"

(תמצית של סיפור ארוך ומרתק, מתוך ספרו של ארי סמית 'אבא' עמ' 18 ואילך וראה תורת מנחם התוועדויות תשמ"ט ח"ד עמ' 17)

"כל ענייני – להרים"

ג' תמוז תש"פ. בסניף "יד ביד" בלוד, נכנס אברך חסיד גור לסניף ושיתף את זכרונותיו מהרבי, וכך פתח:

אקדים בסיפור על הרבי מליובאוויטש, ששמעתי לפני זמן מה ברדיו קול חי. וכך סיפרו שם:

בשנות הכ"פים [=השישים] שלחו פעם לחסיד הרב יוסף וינברג שאלה דחופה לשאול את הרבי. הרב וינברג הגיע ל-770 אבל הרבי היה בתוך החדר וגם המזכיר הרב חדקוב

היה בפנים. אז הוא רשם את שאלתו של היהודי, הכניס למעטפה, ודחף את המעטפה בין הדלת למשקוף, בתקווה שהמזכיר יראה אותו ויגיש אותו לרבי.

אבל מה שקרה, שהמזכיר לא שם לב למעטפה. והרבי הבחין בו בצאתו, הרים אותו ותיכף ישב וענה תשובה, ותוך זמן קצר הגיע המענה לרב וינברג.

כאשר נודע לרב וינברג שהרבי התכופף להרים את המעטפה שלו – הוא כתב לרבי מכתב התנצלות על כך שגרם לרבי להתכופף לרצפה.

תוכן התשובה שקיבל מהרבי (בתרגום לעברית): "הלוא זה כל ענייני – אויפהייבן [=להרים, לרומם], ובפרט בדברים שאחרים לא שמים לב אליהם"...

אני כששמעתי את הסיפור – עמדו לי השערות! לפני 38 שנה הייתי בן חצי שנה, ואמא שלי שהיתה בניו יורק נכנסה לרבי לקבלת ברכה.

במעמד זה הרבי נתן לי מטבע ביד, מיד פתחתי את הפה והכנסתי אותו לפה (כנראה חשבתי שזה שוקולד...), ומכיוון שפתחתי את הפה המוצץ נפל על הרצפה.

ואז קרו מיד שני דברים – המזכיר הוציא לי את המטבע מהפה, והרבי התכופף והרים את המוצץ מהרצפה.

כי הלוא "ענייני הוא להרים"...

(שמעתי בהקלטה מפיו. ביצעתי כמה תיקונים לפי מקור הסיפור שסיפר בעל המעשה הר"י וינברג)

"לך נתתם..."

סיפור המשפיע הרה"ח הרב שלמה שי' זרחי, משפיע בתומכי-תמימים המרכזית, ניו-יורק:

אחד מידידי, שהיה שייך לזרם הליטאי, סיפר לי:

בחורף תשכ"ג, הייתי צריך להיפגש פעם עם איזה חסיד חב"ד ולהעביר לו סכום כסף. קבענו להיפגש במרכז חב"ד 770 אשר בשכונת קראון-הייטס. ואכן נפגשנו שם בערב והבאתי לו 30,000 דולר.

ואז התברר, שאותו יום, כ"ד טבת תשכ"ג, היה בדיוק ההילולא ה-150 של אדמו"ר הזקן ולרגל המאורע החליט הרבי לערוך התועדות.

הציע לי ידידי, שהיות שאנו כבר נמצאים כאן – אשאר איתו להתוועדות של הרבי. הסכמתי. וכך לראשונה בחיי זכיתי להשתתף בהתוועדות. לקראת הסיום, החל הרבי לדבר חזק על נתינת צדקה בקשר ליארצייט ולפתע הכריז: שכל אחד יכול פשוט לרוקן את כל המזומן שיש לו בכיס ולמסור לצדקה!

עמדתי לא הרחק מהחבר שלי, החב"ד'ניק, והצצתי לכיוונו; תהיתי מה הוא יעשה עכשיו? אני הלוא יודע שיש לו בכיס \$30,000 שקיבל זה עתה ממני, סכום לא-מבוטל כלל ועיקר, ובפרט באותם הימים...

אני מבחין איך הוא זע באי-נוחות, מעביר את הכסף אחד לשני, ואחרי זמן קצר אני רואה והנה הוא מניח את הכסף על השולחן ומעבירו לצדקה.

הייתי ככזו התפעלות, שאמרת לעצמי – אם יש קהילה שבה אדם מן-השורה, בעל-עסק, מגיע לרמה כזו של מסירות-נפש עבור מילה של הרבי – אני רוצה להשתייך לתנועה זו!

(שמעתי מהגה"ח הרב מרדכי מישולבין, ראש ישיבת תורת"ל ביתר עילית לותכן הדברים בהתוועדות הנ"ל (כ"ד טבת תשכ"ג) – ראה תו"מ חלק לו עמ' 7-56)

המשאלה שמולאה

שני בחורי ישיבה מברוקלין, יצאו בקיץ תשע"ו לאלסקה הרחוקה, לשם משימת חיזוק הקהילה היהודית שם. זאת במסגרת פרויקט חבד"י הנקרא "מרכז שליחות".

הם הגיעו לעיירה קטנה בשם "ביג לייק" ועברו מבית לבית וחיפשו יהודים. באחד הבתים, פתחה להם אשה, וראו אדם יושב על הכורסה בסלון. התברר שהוא יהודי אומלל, חולה סופני שסופר את הימים אל מותו. הם הציעו לו להניח תפילין והוא הסכים. התברר שהוא לא חגג מעולם בר מצווה, כך שהנחת התפילין הזו, הייתה גם בר המצווה שלו. בכל הזמן שהם שהו שם, הבחינו שהוא והאישה מאוד נרגשים. דמעות זלגו להם מהעיניים והם התקשו להכיל את הרגע.

השליח המקומי שם, יצר קשר עם האדם הזה והזמין אותו לסעודה בבית חב"ד. במאמץ לא רגיל הוא הופיע וסיפר את ההארה האישית שהוא חווה:

בחודשים האחרונים הוא סופר את הימים האחרונים שנותרו לו בעולם, והוא כל הזמן מבקש מהקב"ה איזה סימן. הוא רוצה לקחת איתו מעשה טוב לעולם הבא והוא מבקש מהקב"ה רמז מה זה צריך להיות. "כאשר הצעירים הללו הופיעו פתאום, משום מקום,

עם הכיפה והתפילין ביד, ידעתי שהם שלוחים של הקב"ה. הרגשתי שאלוקים שמע את הבקשה שלי, בקצה העולם, בעיירה נידחת באלסקה..."

(ע"פ "שיחת השבוע" לך לך תשע"ז. תמצות: הרב שניאור אשכנזי)

"בכלל מאתים מנה"

פעם הגיע אחד מחסידי גור²⁸, לחלוקת דולרים אצל הרבי וביקש ברכה עבור רבו האדמו"ר מגור (בעל "לב שמחה", שיום ההילולא שלו חל ב' תמוז).

הרבי בירך "יאריך ימים על ממלכתו", החסיד ענה אמון והמשיך.

אח"כ נזכר שבעצם לא ביקש ברכה עבור עצמו, ועמד עוה"פ בתור.

כשעבר שוב, אמר הרבי: "כמדומני שכבר היית פה".

השיב החסיד: שהפעם הגיע לבקש ברכה לעצמו!

תמה הרבי ואמר: "הרי יש בכלל מאתיים מנה" [כלומר, אתה הרי חסיד שלו וא"כ בברכה לרבך גם אתה כלול]...

(שמעתי מהרב חיים קפלן, שליח הרבי לעיה"ק צפת, בשם – יבזח"ז – הרב אהרן אליעזר צייטלין, שמעשה זה היה שגור על לשונו)

ומעניין לעניין באותו עניין:

28. ייתכן ומדובר על הרב יוסף אלימלך ניימן. וראה יומן ח' אלול תשמ"ה (התקשרות גל' איקפב, מדור ניצוצי רבי):

"כשכנס הרבי לתפילת ערבית ראה את הרב יוסף אלימלך ניימן, מעסקני חסידי גור. הרבי נעצר ושאל לשלומו של האדמו"ר מגור [ה"לב שמחה"]. רא"י אמר שיצא מבית-הרפואה ויהיה בשבת במחיצת החסידים. הגיב הרבי שזה דבר נכון, על-פי משלו של אדמו"ר הזקן בילקוטי תורה שבחודש אלול "המלך בשדה". הרבי הוסיף שמחר ייסע לאוהל ויזכיר שם את האדמו"ר מגור. אחרי התפילה יצאה הוראה מהרבי להתפלל לרפואת האדמו"ר מגור, ומודעות נתלו על-כך ב-770":

"כל אחד ואחת מתבקש לעורר רחמים ולהתפלל לבריאותו של כ"ק אדמו"ר מגור שליט"א, שמחה בונים בן חיה ראדה יהודית, שיתרפא ברפואה קרובה ושלימה, ולאריכות ימים ושנים טובות וכתבה וחתימה טובה".

מספר ר' מאיר חצקלביצי' מאבן שמואל:

בפעם הראשונה שהגעתי לחלוקת הדולרים – התרגשתי מאוד מכך שזכיתי לקבל דולר מידו הקדושה של הרבי. ומכיוון שהגעתי ממקום רחוק, אחרי נסיעה ארוכה במיוחד, החלטתי ששווה לעמוד עוד הפעם בתור כדי לקבל דולר נוסף.

ואכן עברתי שוב והרבי נתן לי עוד דולר.

ומאז, בכל פעם שהגעתי לחלוקת הדולרים – נתן לי הרבי מלכתחילה שני דולרים...

(מפי הנ"ל)

"כרועה עדרו ירעה"

מספרת הגב' דבורה אליאן, ארה"ב:

הייתי תלמידת "מכון חנה" לבעלות תשובה בקראון-הייטס כאשר השתדכתי עם בעלי בסוף קיץ תשמ"ג, והתייעצנו עם הרבי מתי להינשא: תאריך אחד היה י"ב תשרי והשני היה בחודש כסלו.

הרבי השיב למכתבנו "למה לחכות כל כך הרבה" והקיף בעיגול את התאריך י"ב תשרי. היה לנו זמן קצר מאוד לארגן חתונה אבל עשינו כדבריו.

[התברר לנו, שאמנם שהרבי נוהג לערוך התוועדות לרגל י"ג תשרי, יום ההילולא של אדמו"ר מהר"ש, אבל היא נערכת במוצאי י"ג תשרי, כך שזה לא אמור להתנגש עם החתונה]

בצהרי יום החתונה מתקשר אלי מזכירו של הרבי הרב בנימין קליין ובפיו הודעה: שמסיבות רוחניות הוחלט להקדים את ההתוועדות להערב, אך על מנת לפייס את הכלה, הרבי מבקש שנודיע לכל אורחי החתונה שהחתונה תתחיל בזמן ושיכוונו בעת נטילת ידיים ששבע הברכות יתקיימו בהתוועדות אצלו, בבית מדרשו של הרבי!!!

החתונה נערכה באולם שמעבר לכביש של בית מדרשו של הרבי 770. וכך, כשהגיע הזמן לשבע-ברכות, פמליה של חתן וכלה וכל החוגגים איתם חצתה את הכביש ל-770, שהיה מלא מפה אל פה. ההמון פילס דרך לחתן, וכן בעזרת הנשים – לכלה.

הרבי ראה שהגענו והחל לדבר במעלת שמחת חתן וכלה, ואמר:

”מאחר שחלקינו החמצנו את החתונה הערב, כיון שהיינו כאן בהתוועדות, אל לנו לוותר על מצוות שמחת חתן וכלה ועלינו להשלימה עכשיו”.

הרב יעקב יהודה העכט, שהיה היו"ר של מכון חנה התכבד בשבע ברכות, וכל מאות החסידים שנכחו שם השתתפו בשמחתנו.

ומסיימת הגב' אליאן:

”בכל פעם שאני חושבת על כך אני נדהמת מחדש. היו עשרות חתונות שהתקיימו במקביל להתוועדויות, ובמה זכינו דווקא אנחנו ששבע הברכות שלנו יתקיימו בתוך ההתוועדות של הרבי? והרבי בכלל לא חייב לנו שום דבר!

הרגישות של הרבי, לחשוב על שני בעלי-תשובה צעירים שנישאים בחתונה קטנה יחסית, ולמנוע את עגמת הנפש שהייתה עלולה להיגרם לילה טרייה ביום חופתה, זאת גדלות שאין לתאר.”

(מפי בעלת המעשה, ע"פ הסרט *"Sensitivity"* [”רגישות”] בהוצאת *JEM* (נדפס גם בספר ”הרבי שלי. נשים מספרות על הרבי מלובביץ’”, הוצ' מעיינותיך, עמ' 245). וראה ג"כ תר"מ התוועדויות תשד"מ ח"א עמ' 168)

ולסיום מדור זה, אשתף משהו מהזכרונות האישיים, ממה שזכיתי לחוות בצילא דמהימנותא:

כסיל יאבד הון

בילדותי בשכונת סי-גייט שבברוקלין היה לנו שכן, חסיד סאטמר, שאת שמו כמובן א"א לפרסם. נקרא לו מ'.

פעם קיבל מ' הצעה מסוחר יהלומים להשקיע איתו בשותפות בעסקאות יהלומים, והרווחים שהובטחו לו היו עצומים.

לצורך כך, פנה לידידיו בבקשת הלוואות להשקעה. וגם לביתנו הגיע. אבא, ר' אליעזר ז"ל, הלווה לו סכום נכבד, אבל הציע לו שלפני שיכנס לעסק – הוא ממליץ לו בחום לשאול בעצת הרבי מליובאוויטש.

מ' בהיותו חסיד סאטמר לא רצה לשמוע בתחילה. אבל לאחר הפצרות, וכמחווה לאבא על ההלוואה, הסכים להצטרף איתנו לחלוקת "כוס של ברכה" ולבקש ברכה, בתנאי שאף אחד לא ידע על כך.

וכך הגענו באישון לילה של מוצאי אחרון של פסח, אבא ואני, יחד עם מ', לחלוקת כוס של ברכה בבית חיינו.

כאשר עברנו לפני הרבי, סיפר מ' שהוא נכנס לשותפות במסחר יהלומים. הרבי מיד הגיב שהדבר אינו כדאי (אינני זוכר מה היה הלשון במדוייק אבל התשובה היתה שלילית).

מ' יצא משם נזעם. הוא טען בפני אבא שהוא בכלל לא הגיע לשאול עצה רק לקבל ברכה, ולכן התשובה של הרבי לא מחייבת אותו וכו' וכו'.

ובניגוד לעצת הרבי, הוא נכנס לעסק והשקיע בו את כל כספו (וכספי השכנים) וכצפוי, תוך שבועיים ירד כל הכסף לטמיון.

מאז כל פעם שהיה מ' פוגש את אבא היה מפטיר לעברו "אוי איז דיין רבי געווען גערעכט..." [=אוי כמה הרבי שלך צדק...]

[במאמר המוסגר אוסיף, שעברו מאז כ-35 שנה, ועד היום הוא לא התאושש מהנפילה ההיא. אבא הזכיר לי את הסיפור בתקופת חליו, ואמר: למה אני מספר לך את זה? אני לא מתכוון שתתבע אותו על החוב חלילה. אלא, שאם תשמע שהוא זכה בלוטו – תדע שהוא חייב לך כך וכך...]

סב הכלה, ר' אליעזר זילבר מקבל "כוס של ברכה", מוצאי אחש"פ תשמ"ח

הרבי שלי

זה קרה ביום שישי אחד, בחורף של שנת תנש"א, התכוננתי לצאת עם חברי ל'מבצעים' במנהטן, לשם היו נוסעים באמצעות הרכבת התחתית. לפני שיצאנו לדרך, עברתי ב-770 כדי לקבל מהאחראים 'טוקן' (כמין אסימון) לנסיעה.

ואז כשיצאתי מהבנין, נודע לי שהרבי עומד לצאת מחדרו בעוד דקות ספורות ולנסוע אל האהל. החלטתי לחכות בחוץ, כדי לחזות בזיו פניו הקדושות.

כעבור שתי דקות יצא הרבי מהבנין. לידי הצטופפו בחורים נוספים שבקשו לראות את הרבי, ובסמוך עמדו גם שלשה ילדים. הרבי עבר על פני הבחורים וכשהגיע ליד הילדים ביקש מהמזכיר הרב גרונור כמה מטבעות ('ניקל' – שערכו 5 סנט) וחילק אותם לילדים.

ברגעים האלה הרהרתי בעוצמה בכך, שחבל מאוד שלא נשאר לי אף 'ניקל' מהרבי. אמנם זכיתי לקבל מהרבי כמה פעמים 'ניקלים', אבל לא שמרתי אותם אלא אבא היה מרים אותי והייתי מכניס אותם מיד לקופת הצדקה, כיון שלא היינו חסידי חב"ד ולא ידענו על הנוהג לשמור את המטבע של הרבי ולתת את חילופו. עכשיו כבר הייתי בחור, וכבר לא תהיה לי הזדמנות לקבל מטבע מהרבי, שמחלק רק לילדים.

ואז, באורח פלא, הסתובב הרבי בחזרה לאחור והביט בי, תוך כדי שעמדתי בין כל הבחורים. הרבי פנה שוב אל המזכיר שהגיש לרבי מטבע נוסף, והרבי נתן לי אותה בידו הקדושה.

אבי הכלה מקבל ניקל מהרבי, ערב ר"ה תשמ"ז

עמדתי נדהם. למשך זמן לא הייתי מסוגל לזוז מהמקום, ממעמד רוח הקודש שראיתי
במו עיני...

יש לציין שעברתי אז תקופה קצת קשה. המעבר לישיבה חב"דית, שהמנטליות בה
שונה בהחלט משיבות חסידיות אחרות שמהם הגעתי, לוותה בקשיים לא מעטים. ואף
שזכיתי לראות את הרבי לפרקים קרובים – חשכתי לעצמי שהרבי כלל לא מכיר אותי
בין אלפי הבחורים שפוקדים את המקום, ואילו עכשיו התחוור לי שהרבי לא רק שהכיר
אותי, אלא אף קרא את מחשבותי והרגיש בצערי.

את הניקל המיוחד הזה תליתי בחדרי. והמחווה הזו של הרבי נתנה לי כוחות חדשים לגבור
על הקשיים, כאשר בכל עת התבוננתי בניקל ונזכרתי שהרבי דואג לי, ממש באופן אישי.

(הסיפור פורסם במדור "דעם רבי'נס קינדער" בעיתון "קינדערלאך" מוסף לילדים
בשבועון כפר חב"ד)

פרשת חוקת

קלה כבחמורה

פרשתנו פותחת ב"זאת חוקת התורה"; דיני הטהרה והטומאה אינם מובנים בשכל, כדברי המדרש (תנחומא פרשתנו ח) "לא המת מטמא ולא המים מטהרין, אלא אמר הקב"ה חקה חקקתי גזרה גזרתי..."

למרות שרוב דיני הטומאה אינם נוהגים בימינו, הרי התורה היא נצחית (כלשון התניא פי"ז) ומובן שיש ללמוד ממנה הוראות גם לימינו, במיוחד שנאמר כאן "זאת חוקת התורה" שזוה מורה על כך שהם "כללות התורה" (אור-החיים הק' עה"פ).

ומה הן ההוראות מדיני הטהרה לימינו אלה, כשכולנו טמאי מתים?

בדיני הטהרה אנו מוצאים כמה דינים מיוחדים:

(א) מן התורה אי אפשר שהטומאה תחול רק על מקצת הגוף²⁹, אלא אם נגע אדם בדבר המטמא – נטמא על ידי זה כל הגוף.

(ב) האדם נטמא גם ע"י נגיעה כלשהי בטומאה, באותה מדה שנטמא מי שאכל דבר טמא.

(ג) גם אם הנגיעה הייתה בשוגג או אפילו באונס – הרי הוא טמא ואסור לו לאכול קדשים ולהכנס לבית המקדש.

ההוראה מכל זה בעבודת האדם:

29. טומאת ידים כו' הוא רק מדברי סופרים (רמב"ם הל' אבות הטומאות רפ"ח. הל' מקוואות רפ"א) דשלמה תיקן נט"י וכו' (שבת יד, ב. עירובין כא, ב).

לפעמים יכול אדם לחשוב: העיקר שאני עושה את הדברים המרכזיים ונזהר מעבירות חמורות, אבל הפרטים הקטנים אינם חשובים כל כך, אבל האמת היא כדברי המשנה (אבות פ"ב מ"א) "והוי זהיר במצוה קלה כבחמורה".

והטעם, כי כשם שבנגיעה כלשהי בדבר לא-טהור ואפי' בשגגה נטמא האדם כולו – כך גם ברגע שאדם מזלזל במצוה אחת או נכשל בעבירה אחת, ואפילו בשוגג – הרי ב"נגיעה" קלה זו הוא מתנתק כולו באותה שעה מהקב"ה, כיון שכל המצוות הם מלשון 'צוותא' וחיבור. ומזה מובן עד כמה צריך לייקר ולדקדק בכל המצוות כולם.

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק יג, חוקת שיחה א (עמ' 66 ואילך). השיחה בלה"ק במקור.

אותיות החקיקה

מספרים, שפעם, לאחר שכבר הגיע לארה"ב, שלח הרבי הריי"צ [=רבי יוסף יצחק, דור שישי לנשיאי חב"ד] משלחת של חסידים לביתו של יהודי מתבולל בשיקגו, שמוצאו מגזע חסידי חב"ד, לעוררו לתשובה.

היהודי קיבלם בכבוד והחל לרשום להם צ'ק אך הם סירבו ואמרו לו:

- באנו בשבילך! הרבי שלחנו אליך שתיזכר בצור מחצבתך ותחזור בתשובה.

- שאל אותם היהודי: מה זה רבי?

- ענו לו השלוחים: לפעמים קורה שנמחקת אות בספר תורה. או אז תפקידו של הרבי היא לחזור ולכתוב אותה בתורה.

היהודי לקח את הדברים לתשומת לבו ולאט לאט התקרב ליהדות ולחסידות.

כאשר חזרו השליחים לרבי הריי"צ וסיפרו לו על ביצוע השליחות – שיבח אותם הרבי, אבל תיקן:

- זה לא מדויק מה שאמרתם לו! יהודי דומה לאות בלוחות הברית שהן אותיות החקיקה ואינן יכולות להימחק, רק לפעמים מצטבר עליהן אבק ותפקידנו הוא להסיר את האבק.

זוהי תמצית פרשתנו – זאת חקת התורה: שכשם שאנו חקוקים בתורה כך התורה צריכה להיות חקוקה בליבנו, וגם כאשר יוצאים לחופש, התורה היא חלק מאיתנו ואי אפשר להיפרד ממנה.

הפרה של משה רבינו

ברישי פרשתנו (יט, ב) נאמר "דבר אל בני ישראל ויקחו אליך פרה אדומה תמימה".

מפרש רש"י: "ויקחו אליך – לעולם היא נקראת על שמך, פרה שעשה משה במדבר (במדבר רבה)".

וצריך להבין:

(א) הרי רק את הפרה הראשונה עשה משה, ולמה נקראות כל שמונת הפרות הבאות וגם הפרה העשירית שיעשה המלך המשיח (רמב"ם הל' פרה אדומה פ"א הי"א) כולן על שמו של משה רבינו?

(ב) שמו של דבר מורה על עניינו ותוכנו. ואם כן קשה עוד יותר: הלא עשיית הפרות היתה ע"י הכהנים [וגם פרה הראשונה נעשתה ע"י אלעזר הכהן, ופירוש "פרה שעשה משה" הוא לכאורה רק שנעשתה ע"פ הוראתו וציוויו] ולמה נקראות על שמו של משה?

ונקודת הביאור בזה:

מבואר בחסידות, שהטעם שנאמר בפרה אדומה "זאת חוקת התורה" (ולא "זאת חוקת הפרה") – כי מצוה זו היא 'כללות התורה', ואחד ההסברים לכך הוא: כי היסוד של כל המצוות, גם אלה המובנות בשכל, הוא קבלת עול – "חוקה חקקתי גזרה גזרתי" (תנחומא פרשתנו, ג). ולכן פרה אדומה, שמייצגת את המצוות בלי טעם (עד שאפילו שלמה המלך לא ידע את טעמה) – היא היסוד של כל התורה – שבעצם כל התורה היא למעלה מטעם.

ועל פי זה מובן מדוע נקראת הפרה על שם משה, כי משה רבינו מסמל את תכלית הביטול, "ונחננו מה" (ולכן נקראת כל התורה "תורת משה עבדי" – עניין הביטול). והוא נותן את הכח לכל בני ישראל לעשות את המצוות בקבלת עול, הנובעת מביטול.

אבל יש להקשות:

במדרש (במדב"ר פרשתנו יט, ו) נאמר: "אמר לו הקב"ה למשה: לך אני מגלה טעם פרה, אבל לאחר – חוקה".

ואם כן, מכיוון שמשנה רבינו ידע את טעמן של כל המצוות כולל פרה אדומה – איך הוא נתן כח לבנ"י לקיים את המצוות באופן של "חוקה חקקתי גזרה גזרתי", הרי לו בעצמו לא היה לכאורה עניין כזה של 'חוק' בלי טעם?

אלא התשובה, שהיא הנותנת:

הרעיון שמשנה היה צריך להעביר לבנ"י הוא: שאין הבדל בין פרה אדומה לכל המצוות, וכשם שפרה צריך לקיים בלי טעם – כך כל המצוות יש לקיים (קודם כל) מצד קבלת עול.

ועניין זה היה אצל משה בשלמות: שהוא ידע טעם פרה, ואעפ"כ היה בביטול בתכלית, ונחננו מה – הרי מזה ניתן הכח לכל בני ישראל שגם מה שמבינים יקיימו מתוך קבלת עול.

[ובדרגה גבוהה יותר: התכלית היא שגם כאשר מקיימים מצוות בקבלת עול – יונח העניין אצלו וייעשה חלק ממנו (ולא ישאר רק 'גזירה', שמנותק ממנו ומרצונותיו). וע"י שמשנה ידע טעם פרה, היינו שהביטול דקבלת עול נמשך גם בהשגה שלו – ניתן הכח לכל אחד מישראל שהאמונה והקבלת עול שלו יונח גם בשכל שלו]

מבוסס על: נקודות ממאמר ד"ה וידבר ג' זאת חוקת התורה, י"ב תמוז ה'תשכ"ט (הוגה ע"י הרבי בתמוז תנש"א ונד' בספר המאמרים מלוקט ח"ה עמ' שטו ואילך. ובהוצ' חדשה ח"ד עמ' כב ואילך. סה"מ מועדים י"ב-ר"ג תמוז עמ' ג ואילך).

בציפייה לפרה העשירית

כתב הרמב"ם בהלכות פרה אדומה (ספ"ג):

"ותשע פרות אדומות נעשו משנצטוו במצוה זו עד שחרב הבית בשנייה; ראשונה עשה משה רבינו, שנייה עשה עזרא, ושבע מעזרא עד חורבן הבית. והעשירית יעשה המלך המשיח מהרה יגלה אמן כן יהי רצון".

מקורו של הרמב"ם הוא במשנה (פרה ג, ה), אולם הרמב"ם מוסיף על המשנה את הסיומת "והעשירית יעשה המלך המשיח...", וזאת ניתן להסביר בפשטות שמנהגו של הרמב"ם, בניגוד לספרים שקדמו לו, לכתוב גם את כל ההלכות שנוגעות לימות המשיח.

מה שקשה אבל להבין, היא התוספת של הרמב"ם "מהרה יגלה אמן כן יהי רצון"; איך מתאים בספר הלכה להכניס תפלה ובקשה על ביאת המשיח?

הדבר עוד יותר מוקשה; שבסוף הלכות מלכים כשהרמב"ם מקדיש שני פרקים שלמים על ימות המשיח הוא לא מזכיר שום תפלה או איחול לביאתו, ודווקא כאן בהלכות פרה אדומה הוא מכניס תפלה על זירוז המשיח?

ביאור העניין:

יש דין במצוות פרה אדומה שתמיד צריך להיות אפר פרה למשמרת, כמו שנאמר בפרשה "והיתה לבני ישראל למשמרת" [ובלשון הרס"ג (סהמ"צ שלו מ"ע קיג): "ופרה למשמרת בתדר"], ולכן חשוב לרמב"ם לפרט איך בכל הדורות ממושה רבינו עד חורבן בית שני היו שומרים מאפר כל הפרות שנעשו, כדי לקיים דין זה.

אבל אם כן מיד פורצת השאלה: איך זה שעכשיו אין לנו אפר פרה למשמרת? כיצד ייתכן שאי אפשר לקיים את הציווי הזה כיום? ועל כך זועק הרמב"ם "מהרה יגלה אכי"ר!".

והוא כותב זאת דווקא בהלכות פרה ולא בהלכות משיח, ללמדנו: שכאשר יהודי נזכר, אפילו באמצע נושא אחר, שחסר לנו משיח – הוא צריך מיד לצעוק ולדרוש "משיח עכשיו!"

מבוטס על: לקוטי שיחות חלק כח חקת שיחה א (עמ' 131 ואילך. ומתורגם ללה"ק עמ' 152 ואילך).

שלושת ההרים שנשארו

בסיפור הסתלקותו של אהרן הכהן פותח הכתוב (פרשתנו כ, כב): "ויבואו בני ישראל כל העדה הר ההר".

מפרש רש"י: "הר על גבי הר, כתפוח קטן על גבי תפוח גדול. ואף על פי שהענן הולך לפניהם ומשווה את ההרים, שלושה נשארו בהן: הר סיני – לתורה, והר נבו – לקבורת משה, והר ההר – לקבורת אהרן".

וצריך להבין:

מדוע ממתין רש"י עד למיתת אהרן כדי לספר שנשארו שלשה הרים, הרי כבר במתן תורה בפרשת יתרו היה צורך לתרץ את השאלה: כיצד נשאר הר סיני, הלוא הענן היה משווה את כל ההרים?³⁰

30. ואין לתרץ שהשאלה מתעוררת רק בהר ההר כיון שהוא "הר על גבי הר" ולכן קשה מאוד לטפס עליו וצריך להשוותו, משא"כ בנוגע להר סיני שהוא הר סתם, ואדרבה: "מכניז מכל טוריא" הרי אין

ויש לתרץ:

בפעם הראשונה שמדובר בתורה על הר סיני הוא נקרא בשם "הר האלוקים" (שמות ג, א), וממילא מובן שאין מקום לשאלה מדוע הענן לא השווה אותו, כי מכיוון שמדובר על "הר האלוקים" – פשיטא שחס ושלום להסירו, כשם שחלילה וחס להסיר את בית המקדש, "בית אלוקים" (ורק אחרי שרש"י צריך לפרש על הר ההר שנשאר לקבורת אהרן – הוא מוסיף שגם הר סיני נשאר לתורה, ואין כבר צורך לתירוץ ד"הר האלוקים").

אבל עדיין יש לדייק: מקורם של דברי רש"י הוא במדרש³¹, אולם רש"י משנה מהמדרש בשני פרטים:

- (א) במדרש נאמר: "הר סיני לשכינה" ורש"י משנה וכותב "הר סיני לתורה".
- (ב) במדרש נאמר שבנוסף לשלושת הרים אלה, היה הענן "מניח מקום גבוה למשכן" בכל מקום שחננו בני ישראל, ומדוע משמיט רש"י דברים אלו? מבאר הרבי שקושיה אחת מתורצת בחברתה:

לשיטת המדרש: הטעם שהר סיני נשאר על מקומו הוא לצורך השראת השכינה, שכן כבוד השכינה הוא לשכון במקום גבוה, ובהתאם לזה – גם המשכן (שעליו נאמר "ושכנת בתוכם") בכל מקום שהוא חנה היה צריך לעמוד אף הוא במקום גבוה.

ואילו לשיטת רש"י: מצד השראת השכינה אין משמעות למקום גבוה כי לפני הקב"ה אין הבדל בין הר למישור, ולכן גם המשכן יכל לעמוד על הקרקע הישרה, ובעצם גם התורה יכלה להינתן במישור (ובפרט שמושה שקיבל תורה מסיני היה "עניו מאוד" ולא היה איכפת לו אם תינתן התורה על הר או במישור), והטעם שבכל זאת הר סיני נשאר הוא מצד כבוד התורה שניתנה עליו, ולכן מדייק רש"י וכותב "הר סיני – לתורה".

מבוסס על: שיחת ש"פ חוקת תשל"ז וש"פ חוקת-בלק תשמ"ו (נד' בתו"מ התועדויות תשמ"ו ח"ד עמ' 53 ואילך).

כל כך קושיא שנשאר הר.

– כי פשוט שאין זה מתרץ את השאלה: וכי משום שאין זה הר על גבי הר אין צריך הענן להשוותו?! היכן מצינו שהענן היה משווה רק הרים גבוהים ומשונים ולא הר סתם?!

31. במדבר רבה פי"ט, טז. תנחומא פרשתנו יד.

שלושת הרועים

בפרשתנו, בסיפור הסתלקותו של אהרן הכהן, נאמר (כ, כט) "ויראו כל העדה כי גוע אהרן, ויבכו את אהרן שלושים יום כל בית ישראל". מפרש רש"י: "האנשים והנשים, לפי שהיה אהרן רודף שלום ומטיל אהבה בין בעלי מריבה ובין איש לאשתו".

בפסוק הסמוך (כא, א) "וישמע הכנעני מלך ערד יושב הנגב גו'" כותב רש"י: "וישמע הכנעני – שמע שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד כו' כדאיתא בראש השנה".

והנה, מכך שבפרשת הסתלקותו רומזת התורה לשתי מעלות של אהרן הכהן: א) שהיה "רודף שלום ומטיל אהבה כו'", ב) שבזכותו באו ענני הכבוד – מסתבר שיש קשר בין שני הדברים, ובהקדים:

ידועים דברי חז"ל (תענית ט, א), שהמין ניתן לבני-ישראל בזכות משה, הבאר בזכות מרים והעננים בזכות אהרן. והטעם לזה:

משה – בהיותו "רועה ישראל" הרי הוא זן ופירנס אותם, ולכן גם המין – שהיה מזונם של ישראל – הגיע בזכותו, וכשם שמסופר על משה³² שכשרעה את צאן יתרו נתן לקטנים עשב רך ולגדולים עשב עב וקשה – כמו"כ המין הגיע בהתחלקות; לכל אחד לפי ערכו: לצדיקים הוא הגיע מוכן, הרשעים "דכו במדוכה" ועוד, כמפורט במס' יומא (עה, א).

אהרן – היה "אוהב את הבריות" (אבות פ"א מ"ב), כלומר, גם כאלה שכל מעלתם היא שהם 'בריות' היה אוהבם. ועל ידי גילוי אהבתו אליהם – עורר אותם לתורה ומצוות (כמסופר באדר"נ פ"ב, שהיה אותו אדם אומר 'אוי לי האיך אשא עיני אחר כך ואראה את אהרן? בושתי הימנו שנתן לי שלום'), ומכיון שאהב את כל בני ישראל ללא התחלקות. לכן גם באו העננים – שהקיפו וכללו את כל בני ישראל בשווה – בזכות אהרן.

מרים – זו פועה, כמסופר בגמרא (סוטה יא, ב) שהתמסרה לגידול הילדים במצרים, והיא התנבאה ש"נולד מושיען של ישראל" ובזכות זה ביטלה לא רק את גזירת פרעה אלא גם את גזירת עמרם. מרים פעלה במסירות נפש להביא ילדים שיאמרו "זה א-לי ואנוהו", ובזכותה היתה הבאר – שעניין המים הוא "שיורדין ממקום גבוה למקום נמוך" – שהיא זכתה להעביר את התורה לדור הבא, לילדים.

על פי זה מובן גם בענייננו:

32. במדרש תהלים עח, קנב בהוצ' באבער. במקורות אחרים זה מסופר על דוד.

ההבדל בין המן והמים לבין ענני הכבוד – שהמן והמים ניתנו לכל אחד מבני ישראל **בנפרד**³³, ואילו ענני הכבוד הקיפו והגנו על כל בני ישראל **בשווה**, לכן, כשהתורה מספרת על מעלתו של אהרן שפעל אחדות בין בני ישראל – היא מספרת גם כן בסמיכות לזה, שבזכותו באו **ענני הכבוד**.

מבוטט על: התוועדות ש"פ מטו"מ ה'תנש"א (נד' בתו"מ התוועדויות תנש"א ח"ד עמ' 74), י"ב תמוז ה'תשי"ג סניף ח-יא (נד' בתו"מ ח"ט עמ' 43 ואילך) – עיי"ש בעומק ואריכות החילוקים ביניהם ויעוד בעניין ענני הכבוד בקטע הבא.

"הרבי צפה הכל מראש"

הגאון החסיד ר' יואל כהן ז"ל למד בבחרותו בישיבת "אחי תמימים" בתל אביב. וכמה פעמים רצה לעבור ללמוד בסמוך לרבו, אדמו"ר הריי"צ בניו יורק, אך לא קיבל לכך אישור מפורש מהרבי.

בחורף תש"י (1950) קיבל הוראה מהרבי (הריי"צ) לנסוע אליו. הוא הפליג באנייה, אך כשהגיע לארה"ב התברר לו שהרבי כבר הסתלק עוד לפני יציאתו מהארץ (ההסתלקות היתה בש"ק י' שבט, והוא יצא במוצש"ק).

בצר לו פנה אל המשפיע הרב שמואל לויטין וסיפר לו שהגיע בשביל להיות עם הרבי ועכשיו רוצה לחזור לארץ.

הוא הפנה אותו לחתנו של הרבי, שכונה אז "הרמ"ש", הלוא הוא הרבי מליובאוויטש. כאשר סיפר לרבי על תוכניתו לחזור – שלל זאת הרבי באומרו: "דער שווער האט אלץ פאראויסגעזען" [=חמי (הרבי) צפה הכל מראש]. ר' יואל כמובן נשאר ב-770. וההמשך ידוע – ר' יואל נהיה ה'חוזר' של הרבי וגדול מפיק תורתו לאלפים ורבבות.

תלמידו יבלחט"א הרב יוסף יצחק חיטריק, משלוחי הרבי בצפת עיה"ק, תיאר בפנינו איך לפני 30 שנה, ביום שני, ד' תמוז תשנ"ד, הלך ברחובותיה האבלים של קראון-הייסט. והנה מולו הולך המשפיע שלו ר' יואל. מבטיהם הכאובים נפגשו והוא שואל את ר' יואל "מה יהיה עכשיו?"

33. המן – כנ"ל בפנים. והבאר – כתב רש"י (פרשתנו כא, כ) "כל נשיא ונשיא . . . נוטל מקלו ומושך אצל גדלו ומחנהו ומי הבאר נמשכין דרך אותו סימן ובאין לפני חניית כל שבט ושבט".

ר' יואל ענה לו: "לי הרבי כבר ענה על השאלה" – כשהכוונה כמובן לכך שהרבי צפה הכל מראש, ויש להמשיך בשליחותו ביתר שאת וביתר עז...

(שמעתי ממנו בש"פ קרח תשע"ט, בביהכ"ס "היכל מנחם מענדל", מרום כנען צפת ע"ה"ק)

שני סוגי עננים

על הפסוק (כא, א) "וישמע הכנעני מלך ערד כי בא ישראל דרך האתרים וילחם בישראל" מפורש רש"י "שמע שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד כו' כדאיתא בראש השנה".

ולכאורה קשה:

הרי מצינו מאוחר יותר, בסיפור בנות מדין, שרש"י כותב (בלק כה, ד) "והוקע אותם לה' נגד השמש – השמש מודיע את החוטאים; הענן נקפל מכנגדו והשמש זורחת עליו", הרי שגם לאחר מיתת אהרן היו ענני כבוד! וכן מפורש בגמרא (תענית ט, א) שהבאר והעננים חזרו בזכות משה! ואיך שמע הכנעני שנסתלקו ענני כבוד?

עוד קשה: בתורה מתואר רק איך הבאר חזרה – ע"י שמשה הכה בסלע ויצאו מים, אבל העננים לא מפורש מתי ואיך חזרו – למרות שהגמרא מזכירה אותם ביחד – וגם רש"י לא מזכיר כלל שהעננים חזרו. ומדוע?

מחדש הרבי חידוש עצום: שלבני ישראל במדבר היו שני סוגי עננים:

(א) עננים שנועדו להגן על בני ישראל מפני השמש, הנחשים, האויבים וליישר הדרך לפניהם.

(ב) עננים שבאו רק למטרת כבוד – להראות חיבתן של ישראל.

ומעתה הכל מובן: העננים שנועדו להגן עליהם – הם אכן לא פסקו אלא מיד חזרו בזכות משה, משא"כ העננים לצורך כבוד – הן אלו שבטלו ולא חזרו!

ומהיכן למדנו לומר כן?

כי כשמעיינים ברש"י ניתן להבחין: שיש מקומות שהוא קורא להם 'עננים' סתם, כמו בפ' בהעלותך (י, לד): "שבעה עננים כתובים במסעיהם", כי אלו נועדו להגן עליהם, ואלו לא

בטלו גם לאחר מיתת אהרן, כי נשאר בזכות משה (והכנעני רק היה סבור שאפשר להילחם בישראל), ויש מקומות כמו כאן שרש"י כותב "ענני כבוד" כי אלו אכן בטלו ולא חזרו.

.

ואם ישאל השואל: מדוע אכן לא חזרו ענני הכבוד בזכות משה כמו שחזרו הבאר וה'עננים' (סתם)?

יש לומר, שמשה בתור רועה נאמן של ישראל תפקידו לדאוג להם לכל צרכיהם, ולכן גם לאחר פטירת אהרן דאג להם למזון (מן) ולהגנה (עננים), משא"כ ענני הכבוד שלא היו צורך חיוני – אין זה עניינו של משה להחזירם.

וכאן רואים דבר נפלא! שמשה רבינו דאג באופן כזה, שלא רק לאחר פטירת אהרן, אלא גם לאחר פטירתו שלו בז' אדר שפסק המן מלירד – נסתפקו ממן שירד בו ביום עד שהקריבו העומר בט"ז בניסן (רש"י בשלח טז, לה) ואכלו מעבור הארץ.

ומכאן אנו למדים על צדיקים ונשיאי ישראל שבכל דור ודור, שגם לאחר הסתלקותם, דואגים הם לבני ישראל לכל צרכיהם, כי "רועי ישראל לא יפרדו מעל צאן מרעיתם".

מבוטט על: לקוטי שיחות חלק ח"י עמ' 253 ואילך (ובמתורגם ללה"ק עמ' 274 ואילך).

נחש או שרף?

בפרשתנו (כא, ה-ט) מסופר, שהעם דיבר באלקים ובמשה והקב"ה שילח בהם את הנחשים השרפים, ואז באו בני"א אל משה ואמר "חטאנו כי דברנו בה' ובך". ואמר הקב"ה למשה "עשה לך שרף וגו'". ואכן "זיעש משה נחש נחושת וישימהו על הנס, והיה אם נשך הנחש את איש – והביט אל נחש הנחושת וחי".

מפרש רש"י "נחש נחשת – לא נאמר לו לעשותו של נחשת, אלא אמר משה: הקב"ה קוראו נחש, ואני אעשנו של נחשת, לשון נופל על לשון".

ותמוה (כפי שמקשה הרמב"ן ועוד): מה פירוש "הקב"ה קוראו נחש"? הרי בפסוק מפורש "עשה לך שרף" והיכן מצינו שמוזכר נחש בדברי הקב"ה!

מבאר הרבי:

מצינו בכמה מקומות³⁴, שהתורה לא תמיד מפרטת את כל דברי הקב"ה, אלא מביאה את הדברים בקיצור ורק אח"כ מפורטים פרטי הציווי. וגם כאן, מסתבר לומר, בפשוטם של דברי רש"י, שבציווי של הקב"ה למשה אמר לו לעשות "נחש שרף", היינו נחש שנקרא 'שרף' – כפי שנאמר בעונש "וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים" – אלא שהתורה קיצרה וכתבה "שרף", אבל משה אכן שמע שהקב"ה קראו נחש.

אבל עדיין צריך להבין, מהו הטעם הפנימי לכך שהתורה השמיטה תיבת 'נחש' וכתבה רק 'שרף', למרות שהקב"ה אמר 'נחש שרף'?

ויש לבאר, ע"פ מארו"ל (יל"ש תהלים רמז תשב) "שאלו לתורה: חוטא מה עונשו? אמרה להם: יביא אשם ויתכפר לו, שאלו לקב"ה: חוטא מה עונשו? אמר להם יעשה תשובה ויתכפר לו". שיש להקשות בזה – הרי גם לפי התורה יש לעשות תשובה ורק אז האשם מכפר, ומהו החידוש בדברי הקב"ה?

ומבאר בזה אדמו"ר הצמח-צדק (אוה"ת יוכ"פ ס"ע א'תקנו ואילך), שעל פי מענה התורה – מועילה התשובה שהזדונות נעשים כשגגות, ולא שיתכפרו לגמרי, ולכן צריך להביא קרבן אשם, וזהו החידוש במענה הקב"ה – שהתשובה מכפרת גם על הזדונות, ועד שנעשים כזכיות.

והטעם לזה: מצד התורה יש מדידה ושיעור לכל דבר, ולכן אי אפשר ע"י תשובה לכפר לגמרי על זדונות. אבל הקב"ה הוא בלי גבול בתכלית כי "מי יאמר לו מה תעשה" (קהלת ה, ד), "ורבו פשעיך מה תעשה לו" (איוב לה, ו) – ולכן (ע"י התשובה) יכולים גם הזדונות להפוך לזכיות.

ועפ"ז מובן גם לענייננו:

הנחש הוא מקור הרע והמיתה בעולם [כידוע שאפילו אלו הארבעה שלא היה בהם חטא "בעטיו של נחש מתו" – שבת נה, ב], ולכן, מצד התורה בלתי אפשרי שהנחש עצמו יביא לחיים (היינו שזדונות יהפכו לזכיות), ולכן לא הוזכר כאן בתורה 'נחש' אלא 'שרף'. אבל

34. ראה רמב"ן קרח טז, ח (ב"ויש אומרים"): "וכבר הראיתיך כי במקומות רבים פעם יאריך בדיבור השם אל משה ויקצר בספור משה, ופעם יעשה בהפך, ולפעמים לא יזכיר האחד כלל", ומביא דוגמא מספור בני גד ובני ראובן שמשה צוה אותם והתנה עימם כו' ואח"כ נאמר "את אשר דבר ה' לעבדיך כן נעשה" ולא מצינו בכתוב שצוה לו הקב"ה כלום. וראה ג"כ פירש"י בראשית ד, טו.

רש"י כותב שהקב"ה קוראו נחש, כי בכוחו של הקב"ה הבלי-גבול אפשר להפוך גם את ה'נחש ממית' שיהיה 'נחש מחיה'.

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק יג, חוקת שיחה ב (עמ' 71 ואילך). השיחה בלה"ק (מקור). וראה בפנים ביאור רחב על כל סיפור המעשה ודברי רש"י כאן וסדר דבריו ששינה מסדר הכתוב.

שירת הים ושירת הבאר

בפרשתנו (כא, יז) מופיעה שירת הבאר: "אז ישיר ישראל את השירה הזאת עלי באר ענו לה", ורש"י כותב בהמשך (בפסוק יד): "על כן יאמר – כשמספרים ניסים שנעשו לאבותינו... כשם שמספרים בניסי ים סוף – כך יש לספר בניסי נחלי ארנון, שאף כאן נעשו ניסים גדולים".

וצריך ביאור: מדוע מבין כל הניסים שעשה הקב"ה לבני ישראל, אמרו שירה רק בשני ניסים אלו – קריעת ים-סוף וניסי נחל ארנון, והרי גם בשאר ניסים נצלו מאויביהם וכיו"ב? (וכפי שהקשו באברבנאל, אוה"ח ועוד).

מבאר הרבי, שבשני ניסים אלה מצינו הנהגה מיוחדת שלא מצינו בשאר ניסים: בקריעת ים-סוף נאמר "ה' ילחם לכם ואתם תחרישון", כלומר, שבני ישראל לא צריכים לנקוף אצבע אלא הקב"ה עושה מלחמתם בעצמו וכן כאן בנחל ארנון: שהקב"ה עשה עבורם את הנס בעצמו. משא"כ במלחמות אחרות (מלחמת עמלק, סיחון ועוג) היו צריכים בני"י להלחם אלא שהקב"ה סייע בעדם.

אמנם, למרות שבקריעת ים-סוף הקב"ה נלחם להם, אבל בכל זאת היה צריך משה לעשות איזו פעולה – "ואתה הרם את מטך ונטה את ירך על הים ובקעהו".

עפ"ז גם מובן החילוק, למה בקרי"ס נאמר "אז ישיר משה ובני ישראל" ואילו כאן נאמר "אז ישיר ישראל":

בעמדם על הים – אמנם בני ישראל היו צריכים להחריש, אבל משה היה צריך להרים מטהו ולנטות ידו על הים, לכן יש חילוק בין "משה" ל"בני ישראל". משא"כ בנחל ארנון – גם משה רבינו לא נדרש לעשות דבר, ויתרה מזה: הם כלל לא ידעו (גם לא

משה) מהסכנה האורבת להם ומהנס שנעשה, לכן, ברגע שהתגלה הנס, נאמר "אז ישיר ישראל" – כולם בשווה.

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק כג, חוקת שיחה ב (עמ' 152 ואילך. ובמפורט ללה"ק עמ' 179 ואילך).

להמשיך את השליחות

בסיום פרשתנו (כא, לב) נאמר "וישלח משה לרגל את יעזר וילכדו בנותיה ויורש את האמורי אשר שם". מפרש רש"י: "המרגלים לכדוהו. אמרו: לא נעשה כראשונים, בטוחים אנו בכח תפילתו של משה להילחם".

ולכאורה אינו מובן:

(א) הרי משה שלח אותם רק "לרגל את יעזר" ומדוע "לכדוהו"?

(ב) מה הכוונה בדבריהם "לא נעשה כראשונים", הרי עיקר חטאם של המרגלים הראשונים היה בזה ששינו והוסיפו ממה שביקשו מהם; משה ביקש "וראיתם את הארץ מה היא גו' ואת העם גו' החזק הוא הרפה גו'", והם הוסיפו גם מסקנא משלהם "לא נוכל לעלות אל העם וגו'". ועכשיו המרגלים שוב משנים מהשליחות של משה שציווה "לרגל את יעזר", והם הוסיפו ולכדוהו!?

ויש לבאר שהיא הנותנת:

הכוונה בדברי מרגלי יעזר "לא נעשה כראשונים" היא לא רק להימנע מחטא המרגלים הראשונים, אלא אדרבה – לתקן את חטא המרגלים.

ידוע³⁵, שהדרך לתיקונו של חטא – הוא ע"י עשיית עניין דוגמת החטא (בחיצוניות), אבל לכיוון השני, החיובי. והוא הדין בענייננו: הדרך לתיקון חטא המרגלים שהוסיפו על שליחותו של משה בפעולה הנוגדת לרוח השליחות והסותרת את מטרתה – היא ע"י הוספה על השליחות בפעולה התואמת את מטרת השליחות ומקדמת את מטרתה!

35. ועל דרך שמצינו בעניין התשובה – "איזו היא תשובה גמורה, זה שבא לידו דבר שעבר בו ואפשר בידו לעשותו ופירש ולא עשה" (רמב"ם הלי תשובה ריש פ"ב).

ובאותיות אחרות: השלוחים ראו לא רק את דבריו החיצוניים של משה – לרגל את יעזר, אלא התבוננו גם בכוונה הפנימית בזה, שהיא לכבוש את יעזר. וע"י שחתרו למלא את הכוונה הפנימית – הצליחו לא רק לכבוש אותה אלא גם "זילכדו את בנותיה".

מכאן נמצאנו למדים בנוגע לשליחות שהטיל עלינו הרבי, שכולנו מצווים עליה, לעסוק בהפצת היהדות בכלל ובהפצת מעיינות הבעש"ט בפרט, עד ל"חוצה".

– הרי יש כאלה שמשלים את עצמם ("רעדן זיך איין") ששלחו אותם רק "לרגל": יכול הוא לשבת במקומו, ורק לנסוע על עגלה רתומה לארבעה סוסים לבנים ולראות מה נעשה ב"יעזר" ואח"כ יחזור למקומו.

הנה על זה אומרים לו: לא זו היתה כוונת המשלח; אם לא בא הדבר לידי הפצה עד לחוצה – אזי חסר כבר בהתחלת השליחות.

הכוונה היא – בין אם אמרו "לרגל", בין אם הזכירו את "בנותיה" או רק את "יעזר" עצמה – לעשות עוד יהודי לשומר תורה ומצוות; לעשות עוד בית-כנסת שיהיה כשר, עם מחיצה ובימה; לעשות עוד מקווה שתהיה כשרה.

והתורה מספרת לנו, כשאשר הולכים "בכחו של אותו זקן", אזי כובשים את יעזר ובנותיה, העיר וכל הסביבה, ונעשים מקום מושב לבני ישראל.

מבוסס על: התועדות י"ב תמוז ה'תשכ"א סעיף כח ואילך (נד' בתו"מ חלק לא, עמ' 127 ואילך). ש"פ חוקת ה'תש"נ ס"ד ואילך (נד' בתו"מ התועדות תש"נ ח"ג עמ' 399 ואילך).

מי הכה את עוג?

בסיום פרשתנו (כא, לד-לה) מסופר על מלחמת עוג "ויאמר ה' אל משה אל תירא אותו, כי בידך נתתי אותו גוי", ואח"כ "ויכו אותו ואת בניו ואת כל עמו גוי".

מפרש רש"י: "אל תירא אותו – שהיה משה ירא להילחם, שמא תעמוד לו זכותו של אברהם...". וממשיך: "ויכו אותו – משה הרגו, כדאיתא בברכות בהרואה (נד, ב) 'עקר טורא בר תלתא פרסי וכו'".

ויש להקשות: מכיוון שנאמר בפסוק "ויכו אותו" (בלשון רבים) – איך מפרש רש"י בפשוטו של מקרא שמושה לבדו הרגו?

מבאר המהר"ל מפראג (בפירושו גור אריה): שרש"י למד זאת מהפסוק הקודם שהקב"ה אמר למשה "אל תירא אותו כי בידך נתתי אותו", שמכך מובן שמושה בעצמו הרגו, ומה שנאמר "ויכו אותו" – צריך לומר שזה מתייחס להמשך הפסוק "ואת בניו ואת כל עמו" [כלומר, משה הכה את עוג, ובנ"י הכו את בניו ואת כל עמו].

אבל עדיין לא מובן:

(א) הרי גם בסיחון נאמר (דברים ב, כד) "ראה נתתי בידך את סיחון מלך חשבון האמורי", ושם לא מצאנו בשום מקום ש"משה הרגו", ובמה שונה עוג מסיחון?

(ב) מיד בהמשך הפסוק "כי בידך נתתי אותו" הרי נאמר "ואת כל עמו גו", ואם לשיטת רש"י "בידך" פירושו בידי משה – היה צריך לפרש שמושה הרג בעצמו גם "את כל עמו" ואיך מסביר המהר"ל ברש"י שבני ישראל הרגו את עמו?

מבאר הרבי:

הסיבה שדווקא משה בעצמו היה צריך להרוג את עוג – הוא משום שהיה ירא³⁶ שמא תעמוד לעוג "זכותו של אברהם", ולכן היה צריך כנגד זה את "זכותו של משה" – כדי להתמודד מולו ולנצחו.

אבל, הצורך בזכות זו היתה רק כל עוד הסתפק עוג באי-מתן-רשות לבנ"י לעבור בארצו, אבל ברגע ש"עקר טורא בר תלתא פרסי" (כגודל שטח מחנה ישראל) כדי להשמיד את

36. ורק משה היה ירא מ"זכותו של אברהם", משא"כ שאר בני ישראל "היו בטוחים בכח תפלתו של משה" כמשי"כ רש"י לפני כמה פסוקים (כא, לב) גבי מרגלים ששלח משה לרגל את יעזר.

והחשש של משה היה, שמכיוון שארץ סיחון אינה מארץ שבעה עממין, ייתכן ש"זכותו של אברהם תעמוד לוי" שלא יוכלו לכבשו ויצטרכו להאריך את הדרך* (ע"ד שהיה בארץ אדום) – לכן הבטיח לו הקב"ה "אל תירא אותו, כי בידך נתתי אותו ואת כל עמו ואת ארצו".

(* אבל פשוט, שמושה לא היה ירא שזכותו של אברהם תעמוד לו לנצח את ישראל ח"ו – כי פשוט שזכותו של אברהם לא תעמוד לעוג יותר מאשר לישראל, ודעו של אברהם (וראה חזקוני* מהרש"א לברכות שם ד"ה אבן).

כל בני ישראל, זרעו של אברהם – איבד עוג בכך את "זכותו של אברהם", ובשלב זה בעצם יכלו כבר כל בני"י להרגו.

ומעתה מובן:

(א) ההבדל בין סיחון לעוג הוא שלעוג היה "זכותו של אברהם" (ומשה היה ירא מכך) לכן היה הכרח, מלכתחילה, שדווקא משה יהרוג אותו בעצמו.

(ב) אבל בסופו של דבר נאמר "ויכו אותו" (ולא רק "את כל עמו"), למרות שבפועל משה בעצמו הרגו, כי ברגע שעוג איבד את זכותו – יכלו כבר כל בני"י להרגו³⁷ (ויתרה מזו, בשלב זה היו חייבים להרגו כי "הבא להרגך השכם להרגו") ומשה הרג אותו בתור שלוחם של בני ישראל.

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק ז, חוקת שיחה ב (עמ' 134 ואילך. ובמותרגם ללה"ק עמ' 138 ואילך).

37. ולכן מוסיף רש"י דברי הגמ' "עקר טורא בר תלתא פרסי" (ולא את ההמשך – שהוא לכאורה העיקר – "ומחיה בקרסוליה וקטליה"), כי זה מסביר למה לבסוף כל בני"י יכלו כבר להכות אותו – "ויכו אותו" [=משה בשליחותם של כל בני"י], כבפנים.

פרשת בלק

למה שם כזה?

יש לתמוה, איך קראו לפרשתנו בשם בלק, והרי ידועים דברי הגמרא (יומא לח, ב) "דלא מסקינן בשמייהו" (שאינן לקרוא בשמו של רשע), על יסוד הפסוק במשלי (י, ז) "שם רשעים ירקב", וא"כ, הלוא בלק שנא את ישראל "יותר מכל שונאים" (תנחומא פרשתנו ב) וכיצד זה נהגו ישראל לקראה "פרשת בלק"?

והנה החיד"א (בשו"ת יוסף אומץ סי"א) כתב דכשם שמותר להזכיר שם עבודת-כוכבים הכתובה בתורה (סנהדרין סג, ב) – כך מותר לקרוא בשמם של רשעים הכתובים בתורה.

אבל עדיין לא מובן: גם אם אין איסור בדבר, מדוע בחרו בדווקא לקרוא בשם של רשע – בלק?

[ואין לומר שזהו מחוסר ברירה, כי כך מתחילה הפרשה, שהרי יכלו לקרוא לה על שם המילה הראשונה בפרשה – "וַיִּרְא", כמו שיש פרשת וַיִּרְא, ויצא ועוד]

ויש לומר, ע"פ מה שכתב ב"יראים" (סי' עה) הטעם על כך שעבודה זרה הכתובה בתורה מותר לקרוא בשמה – לפי שכיון שהזכירה אותה התורה ודאי נתבטלה, ומאותו טעם שהתורה מזכירה אותה אנו רשאים להזכירה.

אבל ניתן להקשות על זה: שהלוא מצינו שמות ע"ז המוזכרים בתורה שלא נתבטלו כמו 'בעל פעור' המוזכר בפרשתנו ולא נתבטל (ראה משנה סנהדרין ס, ב ויתרה מזו בגמ' שם סד, א – מעשה בפועל).

אלא מסיק הרבי:

כוונת דברי היראים "ודאי נתבטלה" היא: שאצל היהודי המזכיר את שמה – היא ודאי הכתובה בעיניו, והסבר הדבר: כל האיסור להזכיר שם ע"ז הוא כי בהזכרת שמה נותן בה ממשות, משא"כ בע"ז הכתובה בתורה, הרי אדרבה, – כל כוונת התורה בהזכרה זו היא

לגלות איך שהיא אפס והבל ואין בה מועיל (ע"י סיפור איך שהע"ז לא הועילה כלום, או איך שעובדיה נענשו וכיו"ב) ולכן גם מותר לנו להזכירה³⁸ כי ודאי כבר בטלה חשיבותה בעינינו.

ועפ"ז מיושב גם טעם קריאת שם הפרשה "בלק" – כי כל תוכן הפרשה היא להראות איך התבטלה מחשבתו הרעה (ואדרבה עוד הביאה תוספת ברכות לעם ישראל) ואין בהזכרת שמו שום חשיבות לרשע אלא אדרבה מוסיפה בגנאי ורקבון שמו.

.

ויש להוסיף, שעל-פי כל זה יובן מדוע נבואות ידועות על אחרית הימים, המובאות גם להלכה ברמב"ם (הל' מלכים פי"א ה"א) מופיעות דווקא בפרשת בלק –

כי אחד החידושים של ימות המשיח הוא שאומות העולם עצמם יסייעו לגאולה, כנאמר (ישעיה מט, כג) "והיו מלכים אומניך ושרותיהם מניקותיך", וזה מתאים בדיוק לפרשת בלק, שאותו 'כח הנבואה' של בלעם שבלק רצה להשתמש בו ל"ארה לי" נהפך לברכת בני ישראל. והשלמות של זה תהיה בימות המשיח, בקרוב ממש.

מבוטס על: לקוטי שיחות חלק כג, בלק שיחה א (עמ' 166 ואילך. ובמתורגם ללה"ק עמ' 193 ואילך).

זה לעומת זה

מובא בספרים (ליקוטי שושנים למהר"ש מאסטרופולי) שבלעם קשור לעמלק, כאשר כותבים "בלעם" ומתחתיו "עמלק" זה מרכיב את 'בלעם' בצד אחד ו'עמלק' בצד השני, כדלהלן:

בל עם

עמ לק

38. ועל-דרך שאמרו (סנהדרין סג, ב) "כל ליצנותא אסירה חוץ מליצנותא דעבודת כוכבים" – מאחר שבליצנות זו מבזים את העי"ז, וכך הזכרת שם עי"ז הכתובה בתורה מבטלת ממשות העי"ז. ועפ"י יומתק שהגמי מביאה הך דמותר להתלוצץ בעי"ז בהמשך לדין כל עי"ז הכתובה בתורה מותר להזכיר שמה, כי שניהם מטעם אחד נאמרו.

ומהו הקשר בין שניהם?

מבאר הרבי:

מה נותן כח לעמלק להלחם בישראל? **ייחוסו אל עשיו**, עמלק טוען: גם אני נין של יצחק ושל אברהם! וממילא גם לי יש דעה בנוגע לישראל.

אותו הדבר עם בלעם, שהיה **צאצא של לבן** (סנהדרין קה, א), שלבן טען "הבנות בנותי..." ולכן יש לו דעה בעניינים של תורה וקדושה.

והדרך להיפטר מ"קליפת" בלעם ועמלק היא – **אהבה ויראה להקב"ה**, שגם הם קשורים זה בזה באותה צורה:

יר אה

אה בה

ההוראה לכל דור ודור:

כאשר בא מישוהו ואומר היפוכן של תורה ומצוות, גם אם שולף תעודה שהוא נינו של יצחק, בן נינו של אברהם, ושממנו נולדו אלה שמהם נבנה בית ישראל –

- יש לומר לו: "אנו אין לנו אלא אבינו שבשמים", המדד היחיד שיש לנו לגבי כל דבר הוא תורה; אם הדבר מתאים ע"פ תורה הרי טוב, ואם לאו – אין לנו בו כל עניין.

אך כדי להבחין אם הדבר מתאים לתורה או לא – צריכה להיות עבודת היראה והאהבה, והיראה קודמת לאהבה, כפי שנאמר בתניא (פרק מא) שהיא "ראשית העבודה ועיקרה ושרשה".

ואז אפילו פשוט שבפשוטים, כשהוא הולך בדרך (ולפי הסדר) של יראה ואהבה – אין לו להתרשם מבלעם ועמלק.

מבוטס על: לקוטי שיחות חלק ב בלק (עמ' 338 ואילך ובמתורגם ללה"ק עמ' 44).

"כי לא נחש ביעקב"

אחד מחסידי אדמו"ר הזקן, בעל התניא, נאלץ לעסוק במסחר ביריד לצורך פרנסתו.

פעם, לאחר שקנה הסחורה ביריד והיה בדרך לביתו, עבר על יד ליאדי, והימים ימי ערב שבועות. נזכר החסיד בערגה על חג השבועות במחיצת רבו. עזב את העגלה עם כל הסחורה והלך רגלית לליאדי. כשנכנס החסיד לביהמ"ד – אמר הרבי לבנו: "הנה מסירות-נפש חסיד" (היינו שהשאיר את העגלה עם כל הסחורה על אם הדרך).

לאחר יום טוב, נכנס החסיד ל'יחידות'.

- תיכף שנכנס אמר לו הרבי: "העגלה והסחורה יהיו אי"ה בשלמות".

- אך החסיד התאונן על כך שהמסחר טורדו מתורה ועבודה.

- אמר לו הרבי: "עצתי שתשיג איזה מלון ו'מחיה' [=פונדק, בית מרוח] בכפר. פרנסה זו אינה מטרידה: זוגתך תעסוק במכירת היי"ש ואתה תוכל ללמוד ולהתפלל".

הלך החסיד לדרכו, ועל יד העגלה שלו פגש באדון הכפר שהתפלא על שהשאיר את העגלה כך, ומיד כששמע שהעגלה נשארה כך שלשה ימים בגלל איסור דתי – הבין שאדם ישר ונאמן הוא והציע לו את ניהול הפונדק שלו. ואף מלון לגור בו על יד הפונדק.

אולם כשהגיע לשם אמרו לו השכנים שלא ישכור את הפונדק, כי בסמיכות למלון גר מכשף גדול שגם אשתו מכשפה, וכל מי שדר במלון אינו מוציא את שנתו.

- אמר להם החסיד "אני אינני ירא מהכשפים, כי רבי הקדוש צוה לי שפרנסתי תהיה מזה. כלום יתן לי הרבי פרנסה שאמות ממנה ח"ו?"

אולם לאחר תקופה החל לחוש שלא בטוב ומיום ליום הלך ונחלש. הוא הבין שזה מעשה המכשף ומיהר לנסוע אל הרבי.

הוא הגיע לליאדי בעש"ק בלק. בליל שבת היה חלש מאוד ולא הגיע לתפילה. אבל בבוקר התחזק ונכנס לביהמ"ד באמצע קריאת התורה.

הרבי בעצמו היה הבעל-קורא, כדרכו בקודש. וכשהגיע ל'חמישי' צוה שאותו אברך יעלה לתורה. הדבר היה לפלא כי הרבי לא היה רגיל להורות את מי להעלות לתורה.

כשעלה לתורה, נתלהב מאוד הרבי. וכשהגיע לפסוק "כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל" (כג, כג) נעשו פניו כלפיד אש, וחזר על הפסוק כמה וכמה פעמים בדבקות נפלאה.

האברך נסע לביתו, וכבר בדרך הרגיש שהוא בריא לגמרי. כשהגיע הביתה שמע מהשכנים שהמכשף ואשתו מתו במיתה חטופה.

וכשבירר מתי אירע הדבר – התברר שהיה זה בשבת בבוקר, בדיוק כשעלה לתורה אצל הרבי...

(ע"פ סיפורי חסידים (הרש"י ז"ל) פרשתנו, סיפור 371, על פסוק הנ"ל)

קסם ונבואה – זה לעומת זה

בנבואת בלעם (פרשתנו כג, כג) נאמר: "כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל, כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל א-ל".

מפרש רש"י (בפירוש השני): "אינן צריכין למנחש וקוסם, כי בכל עת שצריך להאמר ליעקב ולישראל מה פעל הקב"ה ומה גזירותיו במרום – אינן מנחשים וקוסמים, אלא נמסר להם על פי נביאיהם מה היא גזרת המקום, או אורים ותומים מגידים להם".

וצריך להבין:

מדוע מביא רש"י שתי דוגמאות: (1) על פי נביאיהם (2) אורים ותומים מגידים להם?

ויש לומר, ע"פ מה שפירש רש"י בפ' שופטים (יח, י) על הפסוק "לא ימצא בך . . קוסם קסמים . . ומנחש":

"ש"קוסם" – הוא "האוחז את מקלו ואומר אם אלך אם לא אלך".

ו"מנחש" – הוא על סמך דברים שאירעו לו: "פתו נפלה מפיו, צבי הפסיקו בדרך, מקלו נפל מידו".

כלומר: קוסם הוא אדם המגלה דברים מעצמו. ואילו מנחש מגלה דברים רק בתגובה לאירועים מסויימים.

ועל כך אומר רש"י שבני ישראל אינם צריכים למנחש וקוסם, כי יש להם:

נביאים – האומרים דברי נבואה מעצמם – מול הקוסם, שאומר מעצמו.

ואורים ותומים – שהם בתגובה, כמענה לשאלה – כנגד המנחש, שאומר עתידות כמענה לאירועים.

על פי זה יובן רש"י תמוה בפ' שופטים:

על הפסוק (שופטים יח, יד) "כי הגוים האלה... אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו, ואתה לא כן נתן לך ה' אלקיך", מפרש רש"י: "לא כן נתן לך – הקב"ה לשמוע אל מעוננים ואל קוסמים, שהרי השרה שכינה על הנביאים ואורים ותומים".

וקשה: הרי הפסוק ממושיך מיד ומדבר רק על נביאים: "נביא מקרבך מאחריך כמוני יקים לך ה' אלקיך אליו תשמעון", ומניין לקח רש"י להוסיף "אורים ותומים"?

אבל על פי הנ"ל, שמעוננים וקוסמים הן שני סוגים שישנם בגוים – הרי מכך שהכתוב משווה ואומר "לא כן נתן לך ה' אלוקיך", מובן שגם אצל בני ישנם – להבדיל – שני סוגים והם: נבואה ואורים ותומים, כנ"ל.

מבוטס על: לקוטי שיחות חלק ח"י, בלק שיחה ב בהערה 22 (עמ' 264. ובמותרגם ללה"ק עמ' 287). חלק יד עמ' 66 הע' 16.

עם לברד ישכון

בנבואת בלעם (פרשתנו כג, ט) נאמר: "הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב", מפסוק זה נמצאנו למדים, שחוסנו האמיתי הוא בכך שאיננו מתחשבים בהתנהגות ובעצת העמים, הן במימד הרוחני – קיום התורה והמצוות כרצון ה', והן במישור הפיזי – לא להכנע ללחצי הגויים³⁹.

ויש לכך רמז בתיבת "הן", כי איתא במדרש (שמות רבה פט"ו, ז) שלכל אות מאותיות הא"ב יש בן-זוג, כדלהלן: בן-הזוג של הא' הוא ט', כי כשמחברים א' ו-ט' נהיה מספר שלם – 10. וכן: האות ב' מתחברת לח' ונהיית 10, ג' מתחברת לז', ד' מתחברת לו', ומי נשארת לבד? האות ה'.

נמשיך לעשרות: כשמחברים י' ו-צ' נהיה מספר שלם – 100, כ' מתחברת לפ', ל' לע', מ' לס', ומי נשארת לבד? האות נ'.

39. וכפי שראו בפועל, שבכל הזמנים והמקומות שרדפו אחר גויים היו מכך צרות צרורות, היות ובניי הם "עם לבדד ישכון". וכאשר מתנהגים באופן של "לבדד ישכון" – אזי לא רק שמכך לא יצא ענין בלתי-רצוי, אלא אדרבה: "וישכון ישראל בטח בדד עין יעקב" – בשעה שבוטל שבניי הם "עם לבדד", אזי הם באופן של "וישכון ישראל בטח".

אותיות ה' ונ' מתחברות רק עם עצמן ואז הן הופכות למספר שלם; ה+ה=10, נ+נ=100.

וזהו שנאמר "הן עם לבדד ישכון" – עם ישראל הוא כמו האותיות "הן": יהודי לא מסוגל להתחבר לגויים אלא ליהודי אחר ורק כך הוא נהיה לדבר שלם!

מבוסס על: משיחת שמחת תורה התשל"ו, תורגם ללה"ק בספר "קראתי ואין עונה" עמ' 61. המדרש משיחת ש"פ תולדות ה'תשנ"ב **בהערה** (נד' בתו"מ התוענויות ה'תשנ"ב ח"א עמ' 316 הע' 66).

הוספת העורך:

בהמשך לדרשה זו (דשמות רבה), יש להוסיף את דברי רש"י (סוכה נב, ריש ע"ב^א), שלאותיות הסופיות מנצפ"ך יש גם גימטריא משלהם, כפי שהם מסודרים בהמשך לאות ת'; כדלהלן: כ' בגי' 500, ס' בגי' 600, ך' בגי' 700, ף' בגי' 800 וץ' בגי' 900.

ולפי זה, גם כשממשיכים את החשבון **במאות**, יוצא: שלאות ק' יש בן זוג: ק' השווה 900 וביחד הם אלף, ר' מתחברת לף, ש' לך, ת' לם. ומי נשארת לבד? האות ך'.

שלשת האותיות שנשארו לבד הן: ה'נ'ך' – עד כאן דברי רש"י.

ושמעתי פעם שעומק כוונת רש"י היא שלזה רומז הכתוב (שה"ש ד, א) "הנך יפה רעייתי", כלומר, שהיפוי של כנסת ישראל נרמז באותיות ה'נ'ך' – שאינם מתחברים עם האומות רק עם בני"ע עצמם. ודו"ק.

נבואת חזרת הנבואה

נבואת בלעם בפרשתנו נאמר (כג, כג) "כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל א-ל". מסביר הרמב"ם באגרת תימן, כי הכוונה בפסוק היא: כאשר יעברו מספר שנים בעולם כמו עכשיו, "כעת", אז תחזור הנבואה לישראל: "יאמר ליעקב ולישראל מה פעל א-ל".

40. ברש"י מובא העניין בקיצור נמרץ.

וע"ע באג"ק כ"ק אדמו"ר ח"א עמ' קעט-9 שמבאר (בשם הרה"ק רבי שמשון מאסטרופולי), על יסוד גימטריא זו, מדוע שם ב"ן נכתב באופן שונה משם מ"ה, ס"ג וע"ב, מכיון שהגימטריא של כל אלה במספר קטן עולה 9 שהוא מספר השלם ואין בו שינוי, משא"כ נ"ב עולה 7 במספ"ק, לכן החליפו האותיות וקראוהו שם ב"ן, שאז נוי"ן פשוטה עולה 700 (כדברי רש"י הנ"ל) ונמצא שגם ב"ן (702) עולה במספ"ק 9 – עיי"ש.

הוא מחשב, שבלעם אמר את נבואתו בשנת ב' אלפים תפ"ח (2,488), וזוהי כוונתו: שכאשר יעברו עוד 2,488 שנים, היינו בשנת ד' אלפים תתקע"ו (4,976) תחזור הנבואה לישראל – עד כאן דברי הרמב"ם.

הרבי מוסיף ומצביע על כך, שאכן בתקופה ההיא חיו: אביו של רבי יהודה החסיד הידוע בשם "רבי שמואל הנביא", ר' אלעזר בעל הרוקח, הרמב"ן, הראב"ד, ר' עזרא הנביא ור' יהודה החסיד, הרי שאכן התקיימה חזרת הנבואה אז! ואילו היה דורם ראוי היה מתקיים גם המשך הכתוב: "הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא" שנאמר על זמן הגאולה.

ואף שאמרו חז"ל (סוטה מח, ב) "משמתו נביאים אחרונים חגי וזכריה ומלאכי נסתלקה רוח הקודש מישראל" – הרי נאמר רק נסתלקה ולא בטלה ח"ו אלא עתידה לחזור.

הרמב"ם ממשיך שם ואומר: "ואין ספק שחזרת הנבואה היא הקדמת משיח". זהו ההסבר לכך שדוקא בדורות אלו האחרונים התגלה הבעש"ט ותלמידיו הקדושים שהיו רואים מסוף העולם ועד סופו, ואח"כ ממלאי מקומם – כל הצדיקים בדורות האחרונים שחוללו ניסים ברוח הקודש, שכל זה מוכיח ש"הנה זה עומד אחר כתלנו", ו"הנה זה משיח) בא", תיכף ומיד ממש.

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק ב (עמ' 9–588 ובמתורגם ללה"ק; עמ' 270–269). תורת מנחם התוועדויות ה'תנש"א ח"ד עמ' 198.

מצות בחודש תמוז

ביום שני, ט"ז תמוז תשט"ז, ביקר הרבי במחנה הקיץ "גן ישראל" בהרי הקטסקילס בניו-יורק.

אחרי סיור במקום, ביקש הרבי ליטול את ידיו הקדושות להתוועדות ואז הוציא מכיס בגדו חתיכת מצה שהביא עמו, בירך 'המוציא' ואכל.

לאחר מכן לקח הרבי את שאר חתיכות המצה ומסרן לחלק אותן בין קהל המשתתפים, בהדגישו – "העיקר שלכל אחד תהיה חתיכה. הכמות הרי אינה נוגעת כאן, ואם יחטפו חתיכה גדולה יותר – הרי אין זה נוגע".

לפתע הפסיק הרבי במהלך החלוקה לרגע, נטל מספר חתיכות, עטף אותן במפית והכניסן בחזרה לכיס הבגד, והמשיך לחלק.

בסיום ההתוועדות ניגש אל הרבי אחד ממארגני הקעמפ והודיע בהתרגשות על תאונת דרכים שאירעה למכונית מלאה בחסידים שיצאה מ-770, ושהיא התהפכה שלוש פעמים (!).

"נו, הכל יהיה בסדר", הפטיר הרבי. הכניס את ידו הק' לחיקו, הוציא את חתיכות המצה שהניח שם קודם בתוך המפית, ומסרן למארגן שיחלק בין המעורבים בתאונה.

אחר-כך התברר כי התאונה אירעה בדיוק בשעה שבה הפסיק הרבי את החלוקה והכניס את שברי המצות לחיקו! ועוד בטרם עזב הרבי את המקום, הגיעו שניים מהמעורבים בתאונה והרבי נתן לכל אחד מהם חתיכת מצה.

(בנאות דשא' עמ' 24 ואילך. נד' ג"כ ב'התקשרות' גל' א'צבב עמ' 19)

הרבי בביקור המסופר ב"גן ישראל". לשמאלו: הרב קהת ווייס, מנהל הקעמפ

למה דווקא 'כפרה'?

בנבואת בלעם (פרשתנו כד, ה) נאמר הפסוק הידוע "מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל".

מפרש רש"י (בפירושו השני): "מה טובו אהליך – מה טובו אהל שילה ובית עולמים ביישובן, שמקריבין בהן קרבנות לכפר עליכם. משכנותיך – אף כשהן חרבין, לפי שהן משכון עליכם, וחורבנן כפרה על הנפשות, שנאמר (איכה ד, יא) "כילה ה' את חמתו" ובמה כילה? "ויצת אש בציון"."

וצריך להבין:

(א) וכי זו היא מעלתם העיקרית (ה"טוב") של המשכן וביהמ"ק "שמקריבין בהן קרבנות", הרי לכאורה עיקר עניינם הוא שהם מקום להשראת השכינה, כמפורש בקרא "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"⁴¹?

(ב) גם בהמשך דברי רש"י לא מובן – מה נוגע להבנת הכתוב כאן שהקרבנות הם "לכפר עליכם" וחורבנן הוא "כפרה על הנפשות" [ובפרט, שלפני זה בריש פ' פקודי כותב רש"י "המשכן משכן – שני פעמים רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבנין על עוונותיהן של ישראל" ואינו מזכיר עניין הכפרה!]

(ג) עוד יש לדייק: מהו העניין של "כפרה על הנפשות" – לשון שאינו רגיל כלל?! –

והביאור בזה:

כהקדמה לנבואה זו מסופר בכתוב "וירא בלעם כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים". מפרש רש"י: "לקראת נחשים – לנחש אולי יקרה ה' לקראתו..." אלא "אזכיר עוונותיהם, והקללה על הזכרת עוונותיהם תחול".

41. וגם ע"פ דרך ההלכה הרי אף שכתב הרמב"ם (בספיה"צ מצוה כ. וכ"ה ביד החזקה ריש הל' בית הבחירה. ובספיה"צ שורש יב) "שציונו לבנות בית הבחירה לעבודה בו יהיה ההקרבה כו' " (דלא כברמב"ן ר"פ תרומה וראה גם רמב"ן פ' עקב י, ה) – הרי כבר נתבאר (בלקוטי שיחות ח"ד ע' 1346) שכיון שמקרא מלא הוא בנוגע לכוננת מ"ע זו ד"ועשו לי מקדש" – שהיא "ושכנתי בתוכם", הרי אי אפשר לומר שהרמב"ם חולק בזה על הרמב"ן, אלא שהרמב"ם מדבר בעניין המצוות **שנצטוו** בניי לעשות בבית הבחירה (עבודת האדם), והרמב"ן מדבר בענין וחפץ אשר במשכן עצמו, שהוא "ושכנתי", השראת השכינה שהיתה בו (מלמעלה).

– לכן, כשנאלץ בלעם לחזור בו ולברך את ישראל במקום לקללם – ראה צורך להסביר מה מונע את הקללה על "הזכרת עוונותיהם":

ועל זה אמר "מה טובו אהליך יעקב" (בנוסף לפירוש הראשון שאין אהליהם מכוונים זה כנגד זה) – שיש להם משכן ומקדש, שבו מתכפרים עוונותיהם (ע"י הקרבנות), וממילא אין לקללה על מה לחול!

אבל זה עדיין לא מספיק, כי: (1) כל זה הוא רק בזמן שביהמ"ק קיים, (2) וגם אז הרי הקרבנות מכפרים רק על השגגות (או המזיד באיסור עשה), אבל על המזיד באיסור כרת ומיתת בי"ד אין הקרבנות מכפרים, ואם כן ייתכן שהקללה תחול על עוונותיהם אלו?

– לכן הוסיף "משכנותיך ישראל" ומפרש רש"י "וחורבנן כפרה על הנפשות" – שבוה רומזו על העוונות החמורים [כמו שפירש רש"י לפני זה (קרח יז, ג) "החטאים האלה בנפשותם – שנעשו פושעים בנפשותם"], ומוסיף את הפסוק "כלה ה' את חמתו . . ויצת אש בציון" – שחמתו של הקב"ה על עוונותיהם של ישראל כבר כלתה, כי התכפרו ע"י החורבן, וזה כולל גם את הפשעים וגם את העוונות שבעבר (כי אחרת עדיין נשארה "חמתו" של הקב"ה על עוונות אלו) – ולכן לא תחול על ישראל הקללה גם אחרי החורבן וגם על עוונות החמורים.

וממילא מתורצות כל הקושיות: (א) למה עיקר ההדגשה היא הקרבנות וגם (ב) למה מודגשת הכפרה – כי כל העניין כאן הוא להסביר שאין לקללה על מה לחול [משא"כ בפ' פקודי בא רק לרמוז על ב' המקדשות ואין נוגע שם עניין הכפרה וכיו"ב], וכן (ג) התוספת "כפרה על הנפשות" מסביר איך ביהמ"ק כיפר גם על הזדונות וגם אחרי החורבן כי כבר "כלתה חמתו" של הקב"ה.

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק יג, בלק שיחה א (עמ' 78 ואילך. השיחה בלה"ק במקור). וראה בפנים השיחה ביאור נפלא גם על הפירוש הראשון בפירש"י כאן.

עוד גוי, פחות גוי...

השר הנסיך צ'טרניסקי העריץ מאוד את המגיד הקדוש מקוֹז'ניץ.

והשר לא היו לו בנים. פעם בא למגיד הקדוש בבקשה שיברכו בנן.

ברכו המגיד ואמר "רבונו של עולם! יש לך כל כך הרבה גוים, יהיה לך עוד גוי אחד".
וכך הוה, שנולד לו בן.

ויהי היום, והשר הפליא במעלת המגיד לפני אחיו, אבל אחיו לעג לדבריו ואמר לו: "אני אראה לך שהמגיד אינו יודע בין ימינו לשמאלו; הנה בני, הוא בריא ושלם, אשאר אותו בביתך, ובינתיים אסע להמגיד ו'אבכה' לפניו על בני שהוא 'חולה'".

ואכן נסע הגוי למגיד, והתאונן על בנו שהוא חולה.

אמר המגיד: "מהר סע לביתך אולי תספיק לראות את בנך בעודנו חי, כי הוא נוטה למות".

ואכן נתברר, שבנו נחלה בדרכו של אביו אל המגיד, וכשחזר לבית אחיו – כבר מת הבן קודם שהספיק לראותו...

(ע"פ סיפורי חסידים, הרש"י זיין, פ' עקב (ע"פ "ברוך תהיה מכל העמים") סיפור 431)

מצב הגויים לעתיד לבוא

בנבואת בלעם על "אחרית הימים", נאמר (פרשתנו כד, יז) "דרך כוכב מיעקב וקם שבט מישראל, ומחץ פאתי מואב וקרקר כל בני שת".

בפירוש הביטוי "וקרקר כל בני שת", מצינו באופן כללי שני אופנים:

(א) בתרגום אונקלוס מתרגם: "וישלוט בכל בני אנשא", כלומר משיח ישלוט על כל בני האדם [שכולם צאצאיו של שת, בנו של אדם הראשון], וכן דעת הרמב"ם בהלכות מלכים (פי"א ה"א) שמביא על פסוק זה סימוכין מהכתוב (זכריה ט, י) "ומשלו מים עד ים".

(ב) בתרגום יונתן בן עוזיאל מתרגם: "וירוקן כל בנוי דשת" (ועד"ז בתרגום ירושלמי), וכן בפירוש אבן-עזרא: "וקרקר – כמו "מקרקר קיר" והטעם [והפירוש]: הורס", כלומר, משיח ירוקן וישמיד את כל האומות.

והנה בהשקפה ראשונה נראה שיש כאן מחלוקת; האם משיח רק ישלוט על אומות העולם, או שישמיד אותם לגמרי.

אבל הדבר תמוה:

(א) איך יתכן לפרש (כאופן הב') שלא יהיו גוים כלל בימות המשיח, הרי מפורש בישעיהו כבר בתחילתו (ב, ב ואילך): "והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה' . . ונהרו אליו כל הגוים והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה גו", ועד לסופו (סו, יח) "לקבץ את כל

הגוים והלשונות ובאו וראו את כבודי" ועוד נבואות רבות המוכיחות שהגויים יהיו חלק מהגאולה דלעתיד?

(ב) בנוסף לכך לא מובן: איך מתאים פירוש האב"ע (ותיב"ע) שהקב"ה ישמיד את כל הגוים ללא הבחנה, עם הכתוב "טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו", שנאמר אפילו על בעלי-חיים (ראה ב"מ פה, א), ואיך תיתכן השמדה של כל העולם?

[ואף שכבר היה מאורע דומה בעבר: "וימח את כל היקום גו'" (נח ז, כג) – הרי שם מפורש הטעם: "כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ", משא"כ כאן מדובר על השמדת כל הגוים, כולל חסידי אומות העולם!⁴²]

מוכרחים אפוא לפרש, שאין כוונת האבן עזרא להירוס ואבדון כפשוטם, אלא ל'הירוס' במובן הרוחני, ובהקדים:

הגאולה העתידה, שהיא אמנם בעיקרה גאולת עם ישראל מהגלות המר – תהיה גם גאולת כל העולם, כלשון הרמב"ם (שם הל' ד) "ויתקן את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד", וכמפורש בזכריה (יג, ב) "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ", וכל הנבראים (ממין המדבר, ועד לחי צומח ודומם) יגיעו למצב של שלמות.

אלא, שבנוגע לבני אדם – מובן שכל רודפי ושונאי ישראל יבואו על ענשם, כמבואר בכמה נבואות. אבל שאר אומות העולם יבואו למצב של שלמות: הם יקראו בשם ה' וכן ישרתו את בני" ככתוב (ישעיה מט, כג) "והיו מלכים אומניך ושרותיהם מניקותיך", אבל יש שני אופנים לפרש באיזה אופן תהיה גאולתם:

(א) הגאולה היא בעצם של עם ישראל, אלא שאגב בני" יתוקן גם כל העולם, כדי שבני" יוכלו לעבוד את ה' בעולם מתוקן. ולפי אופן זה נמצא שגאולת האומות הם רק פרט וטפל לגאולת ישראל, וממילא גם לא תוכר מעלתם הפרטית אלא כולם יהיו 'עבדי ישראל'.

42. ואין להשוות את זה לגזירות והשמדות שהיו על בני ישראל ר"ל בזמן החורבן ובמשך כל זמן הגלות, עד לחמור שבהם שהיה בדור שלפנינו (ולא תקום פעמיים צרה) – כי כל זה שייך בזמן הגלות, שהוא זמן של העלם והסתר, וגם הענין של "ורחמיו על כל מעשיו" אינו בגלוי (עד שיש אפשרות לשאלה "למה הרעותה לעם הזה" וכיו"ב – ראה ברכות ז, א), משא"כ בזמן דלע"ל שיקויים היעוד (ישע"ל, כ) "ולא יכנף עוד מוריד גוי" שיהיה גילוי אלקות בכל העולם – והיה ה' למלך על כל הארץ – נשאלת השאלה: איך תיתכן אז הירוס והשמדה של כל האומות?

ב) הגאולה היא לכל הבריאה, היינו שזהו עניין ותכלית בפני עצמו, שכל פרט בבריאה יגיע לשלמות מעלתו. ולפי זה גאולת האומות פירושו שכל גוי יגיע לשלמותו, וממילא תוכר גם מעלתו הפרטית לפי דרגתו ועניינו.

ועפ"ז יש לומר: שזוהי הכוונה באבן-עזרא (ותיב"ע) שהגוים יהרסו (ו'תרוקנו') – היינו שהוא סובר כאופן הא'; שהאומות יאבדו את מציאותם וחשיבותם הפרטית, וכולם יהיו רק עבדים וטפלים לישראל, משא"כ הרמב"ם (ות"א) סוברים כאופן הב', שתישאר חשיבות כל אומה בפני עצמה וכל גוי יבוא לשלמותו לפי דרגתו ולא יאבדו את 'מציאותם', ומשיח רק "ישלוט בכל בני אנשא".

ואחרי הדברים האלה, יובן מדוע הרמב"ם מאריך (בהמשך) על כך שמשיח יתקן את כל האומות, וכן בסיום ספרו: "ולא יהיה עסק כל העולם כולו אלא לדעת את ה' בלבד", כי הרמב"ם אזיל לשיטתו שגם לגוי יש חשיבות, בתור נברא של הקב"ה ולכן גם הוא יעבוד את ה' בזמן הגאולה [ועוד לפני זה, מצווים בני ישראל "לכוף את כל באי העולם לקבל מצוות שנצטוו בני נח"⁴³]. וכפי שהרמב"ם מביא שם (פי"א ה"ד) את הכתוב (צפניה ג, ט) "אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד".

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק כג, בלק שיחה ב (עמ' 172 ואילך. ובמתורגם ללה"ק עמ' 201 ואילך. וכן בשערי גאולה ח"ב עמ' קפח ואילך). ועי' בגוף השיחה שמבאר עפ"ז גם את מחלוקת ר"י וריש לקיש (סנהדרין קיא, א) בפירושו "ההשלישית יותר בה". ועוד.

הוראה ממכתב של אשה מפוחדת

הרבי מליובאוויטש לא נהג לספר בדרך כלל על התכתובת שהיתה לו עם יהודים מרחבי העולם.

אולם, באופן נדיר סיפר פעם הרבי:

קיבלתי לאחרונה מכתב מאשה אחת, מפוחדת ומבוהלת.

43. ואין רמב"ם ה' מלכים פ"ח ה"י, והחידוש עוד יותר בהלכה י"א: "כל המקבל שבע מצוות ונזחר לעשותן הרי זה מחסידי אומות העולם ויש לו חלק לעולם הבא, והוא שיקבל אותן ויעשה אותן מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה והודיענו ע"י משה רבינו כו", היינו שמתן-תורה פעל גם על אומות-העולם (וחידש עילוי נוסף בז' מצוות שקיבלו לפני זה) – ולכן יש להם שכר בפני עצמם.

"קיבלתי מכתב", מספרת האשה במכתבה, "שבסיומו דורש כותב המכתב לעשות עשר העתקות ולשולחן לעשרה אנשים. וממשיך, שבזכות זה תקבל שכר. ומכלל הן אתה שומע לאו, שאם לא תשלח עשר העתקות אלה – הוא לא רוצה לומר מה שיקרה לה..."

והוא מוסיף, שתדע ש'כבר היה לעולמים' [שהיו כאלה שלא העבירו את המכתב לעשרה אנשים] והתוצאות היו כך וכך...

הרבי המשיך: המכתב היה מלא שטויות, והאשה גם אינה יודעת מיהו האיש ומהיכן השיג את כתובתה, אבל בכל אופן היא שואלת: מכיון שקיבלה 'איום' כזה – האם כדאי לה לשלוח עשר העתקות כדי לצאת מידי ספק?

עניתי לה, שתקרע את המכתב ותסיח דעתה ממנו לגמרי! ויתרה מזה, הוספתי על פי לשון הפסוק ('ירמי' י, ב) "ומאותות השמים אל תחתו" שאפילו כאשר מדובר אודות "אותות השמים" אין לבני ישראל מה לפחד, שכן פחד כזה הוא "דרך הגוים... כי יחתו הגוים מהמה" (כהמשך הפסוק).

אבל, המשיך הרבי, התחלתי לחשוב לעצמי:

אינני מכיר את האשה שכתבה את המכתב, וגם היא לא מכירה אותי. בסך הכל שמעה את שמי ושאלה עצה. ואם כן, מהי הכוונה בכך שמאורע כזה הגיע לידיעתי?! עד שתפסתי שהכוונה היא כדי לנצל עניין זה לקדושה.

[והרבי הציע לציבור, כיצד לנצל את זה לקדושה! – ראה בשיחה למטה]

(משיחת ליל ז' מרחשון ה'תשמ"ז, סעיף לב. נד' בתו"מ התועדויות תשמ"ו ח"א עמ' 537-8)

'מכתבי שרשרת' כהכנה לגאולה

[בקשר לנבואות אחרית הימים הכתובים בפרשתנו (כד, יד ואילך) שהם מקור האמונה במשיח מן התורה (ראה רמב"ם הל' מלכים פי"א ה"א) הננו מביאים שיחה נפלאה בקשר לציפיה לגאולה:]

ידוע, שכל דבר בעולם נברא למטרה של קדושה, כמארו"ל (בסיום פרקי אבות) "כל מה שברא הקב"ה בעולמו – לא בראו אלא לכבודו", כלומר, גם עניינים של רשות, אף אם השתמשו בהם עד-עתה באופן שלילי – הרי לאמיתו של דבר הם נבראו כדי לנצלם

לקדושה, וכדאיתא במדרש (ב"ר פט"ז, ב. שמו"ר רפ"ה) "לא היה העולם ראוי להשתמש בזהב ולמה נברא בשביל ביהמ"ק", כלומר אף שבמשך 26 דורות השתמשו בזהב עבור עבודה-זרה – התכלית האמיתית שלו היא שסוף-כל-סוף ישתמשו בו עבור ביהמ"ק.

ולכן, כאשר רואים שיש מושג בעולם של "מכתבי שרשרת" ("טשיין רעאקשן") – יש לנצל עניין זה כדי לפרסם דבר טוב בין אחינו בני ישראל.

ובנוגע לפועל: כדאי שכל אחד יכתוב מכתב, ובו יצרף את דברי החיד"א והרד"ק (דלקמן) על חיוב הציפיה והדרישה לביאת משיח צדקנו, ולשלחו לעשרה אנשים, ולבקש מהם לשלוח העתק כזה לעוד עשרה אנשים וכן הלאה. ואלו הם:

(א) דברי החיד"א בספרו מדבר קדמות ערך קיווי, וז"ל:

"אמרו בילקוט תהלים רמז תשל"ז: אפילו אין ביד ישראל אלא הקיווי – כדאי הם לגאולה בשכר הקיווי . . . ובזה פירש הרב הגדול מהר"ר יוסף דוד זלה"ה מטבע [=נוסח] ברכת "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח וקרנו תרום בישועתך כי לישועתך קוינו כל היום", דאומרו "כי לישועתך" אינו מובן, מה נתינת טעם היא; דאם מן הדין – נזכה בלא קיווי, והן לא – מה יועיל הקיווי?

אבל על פי האמור אתי שפיר, והכי פירושה: "את צמח דוד וכו'" [מהרה תצמיח], וכי תימא שאין לנו זכות – מכל מקום תצמיח, "כי לישועתך קוינו", ויש לנו הקיווי, ובשכר הקיווי כדאי שתגאלנו".

(ב) דברי הרד"ק סוף שמואל ב', וז"ל:

"ויעתר ה' לארץ ותעצר המגפה מעל ישראל, [ותרגמו: וקביל ה' צלות דיירי ארעא. ובדרש [=ובמדרש⁴⁴]: כל האלפים האלה שנפלו בימי דוד – לא נפלו אלא על ידי שלא תבעו בית המקדש [=כלומר, אלפי הנופלים במגפה היה בגלל שדוד רצה את ביהמ"ק והם לא תבעו את זה מהקב"ה]. והרי דברים קל וחומר: ומה אם אלו שלא היה בימיהם ולא חרב בימיהם, נפלו על שלא תבעו אותו – אנו שהיה בימינו וחרב בימינו, על אחת כמה וכמה. לפיכך התקינו חכמים ונביאים ליטע בפיהם של ישראל להיות מתפללים שלשה פעמים בכל יום השב שכינתך ומלכותך לציון וסדר עבודתך לירושלים", [ומסיים: "אכי"ר סלה".

44. מדרש תהלים מזמור יז (בהוצאת באבער – ע' סד) – בשם ר' שמעון בן יוחי. מדרש שמואל ספלי"א וחובא להלכה (ברוקח) הלי תפלה סיי שכב.

ואך למותר לשלול עניין של "איומים" – רחמנא ליצלן מכתובת איומים ליהודי! כי אם לכתוב ברכות בלבד⁴⁵, ותוכן המכתב יהיה שאינו כותב מאומה מדעת עצמו, כי אם מעתיק מדבריהם של גדולי ישראל, ומציע לו עניין של זכות – להעתיק מכתב זה ולשולחו לעשרה מישראל, ו"תבוא עליו ברכה" – שעושה פעולה שתקרב את ביאת המשיח!

מבוסס על: שיחת ליל ז' מרחשון ה'תשמ"ו, סעיף לא-לג (נד' בתו"מ התועודיות תשמ"ו ח"א עמ' 9-536), ועיי"ש שהרבי ביקש לפרסם דברים אלו (החיד"א והרד"ק) גם ב"עיתון", ולא בשמו, כי אם דברים בשם אומרם, שאז "מביא גאולה לעולם".

מצוה של שתיקה...

הרה"צ בעל "אהבת ישראל" מויד'ניצא היה נוהג לצאת בכל ערב עם הגבאי שלו לטייל כחצי שעה.

פעם אחת הגיע בעת טיולו לבית גביר אחד, שהיה מנהל הבנק המקומי, אבל היה מהנאורים והמשכילים ולא מקורב לרבי כלל. הרבי דפק על דלת הבית והלה הזמינו והושיבו בטרקלין, מפני הכבוד.

הרבי ישב אך לא פצה את פיו ולאחר זמן יצא משם. בעל הבית ניסה לברר אצל הגבאי מה היתה מטרת הביקור, אבל גם הגבאי לא ידע לענות על כך.

הגביר ליווה אותם כברת דרך ולבסוף לא התאפק ושאל את הרבי מה היתה סיבת ביקורו אצלו.

אמר לו הרבי: הלכתי לביתו לקיים מצוה, וברוך השם שקיימתי את המצוה.

- איזו מצוה? שאל הגביר בפליאה.

45. וכאשר שואל, מניין יש בכוחו לברך יהודי, ומה גם שאינו מכירו ומעולם לא ראהו?!

הנה על זה אומרים לו: מכיוון שיהודי זה הוא בן אברהם יצחק ויעקב, בת שרה רבקה רחל ולאה – חלה אודותיו הבטחתו של הקב"ה "ואברכה מברכך" (לך יב, ג)!

זאת ועוד: כל יהודי רוצה לקבל את ברכתו של הקב"ה בכל המצטרך לו, וחושב לעצמו: שאם מגיע לו בתור "שכר" – מה טוב, ואפילו אם לאו – שיתן לו הקב"ה בתור "מתנה".

ובכן, העצה היעוצה היא – לברך יהודי, ואז מובטח לו שיקבל את ברכתו של הקב"ה: "ואברכה מברכך"!

- רבותינו אמרו – השיבו הרבי – "כשם שמצוה לומר דבר הנשמע, כך מצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע" (יבמות סה, ב). ובכן, ביקרתי בבית כבודו ולא אמרתי את מה שרציתי.

- אבל – אמר אז הגביר – יואיל נא הרבי לומר לי את הדבר. אולי אשמע?

- לא – אמר לו הרבי – מובטחני כך שלא תשמע!

וככל שהרבי סירב להגיד לו את הדבר, כך גברה סקרנותו של הגביר והפציר ברבי שיגלה לו את ה"דבר שאינו נשמע", עד שלבסוף אמר לו הרבי:

- הנה אלמנה פלונית, חייבת לבנק של כבודו סך מסויים על המשכנתא של ביתה ואין בידה לשלם, ובעוד כמה ימים יזקוקה לרחוב, על כן באתי לבקש שימחול לה כבודו על החוב.

- אבל – טען הגביר בתימהון – החוב אינו חוב פרטי שלי אלא של הבנק, ואני איני אלא המנהל ולא בעליו ואדוניו...

- הלא הוא הדבר אשר דיברתי – הפסיקו הרבי – שלא תאבה ולא תשמע.

והרבי הפסיק את השיחה והלך לדרכו וגם הגביר חזר לביתו. אבל לא עברו ימים מועטים והדברים נכנסו ללב הגביר ופרע את כל חוב האלמנה מכיסו.

(ספורי חסידים על התורה להרש"י ז"ל, עמ' 169 – ריש פ' וארא)

לפעמים צריך לשתוק...

בסיום פרשתנו, במעשה זמרי, מספרת התורה (כה, ו) "והנה איש מבני ישראל בא ויקרב אל אחיו את המדינית לעיני משה גו'".

מפרש רש"י: "לעיני משה – אמרו לו: משה, זו אסורה או מותרת? אם תאמר אסורה – בת יתרו מי התירה לך?".

מדוע אכן היתה בת יתרו מותרת למשה? מסביר רש"י (בסנהדרין פב, א ד"ה בת יתרו) "משה קודם מתן תורה נשא, וכשניתנה תורה – כולן בני נח היו ונכנסו לכלל מצוות והיא עמהם...", כלומר, כאשר משה התחתן היו כולם בגדר 'בני נח' ויוצא שבעצם ציפורה התגיירה ביחד עם משה.

אבל אם כן צריך להבין:

(א) מה פשר טענתו של זמרי "בת יתרו מי התירה לך", והרי זמרי היה נשיא בית אב, וכי לא ידע את ההפרש בין לפני מ"ת לאחר מ"ת?

(ב) מדוע לא השיב משה רבינו על טענתו של זמרי?

מדייק הרבי:

הטענה של זמרי היתה "בת יתרו מי התירה לך", כלומר, לזמרי לא היתה טענה על נישואי אשה לא-יהודייה, כיון שכולם היו בני נח אז, אלא מי התירה לך – למשה רבינו, והטעם:

יש מחלוקת בגמרא (זבחים קא, ב) לגבי משה רבינו: לדעה אחת "משה רבנו כהן גדול" (מאז ששרת בשבעת ימי המילואים) ורק זרעו אינם כהנים, ולדעה שניה "לא נתכהן משה אלא שבעת ימי המילואים בלבד", ולפי הדעה שמשה כהן גדול – כהן הרי אסור בגיורת⁴⁶.

ועפ"ז מובנת טענת זמרי למשה: אמנם נשאת את צפורה בהיתר, לפני מתן-תורה, אבל כאשר נעשית לכהן – מניין לך ההיתר להמשיך ולקיימה? היה עליך לגרשה!

ומה אכן היה ההיתר של משה לקיים את צפורה?

התשובה מובנת ע"פ דברי המשנה (יבמות סא, א): "אירס את האלמנה ונתמנה להיות כהן גדול – יכנס", כלומר אפילו כאשר היו רק האירוסין בהיתר – כבר מותר לכהן גדול לישא אלמנה – על-אחת-כמה-וכמה כאשר הנישואין של משה היו בהיתר, קל-וחומר שמוותר לו להמשיך לקיימה.

אם כן, מדוע לא השיב לו משה? יש לומר:

(א) על-פי הלכה לא היה יכול משה להשיבו, מפני שההלכה היא, שתלמיד חכם אינו רשאי להורות הלכה בלתי ידועה ("כך קיבלתי") כאשר הוא נוגע בדבר (רמ"א יו"ד סו"ס רמב. ע"פ יבמות עז, א) וכאן הרי משה הוא הנוגע בדבר.

46. ואף שהגמרא לומדת שגירת אסורה לכהן מפסוק ביחזקאל – הרי זה איסור מן התורה, ורק ש"אתא יחזקאל ואסמכה אקראי" (תוד"ה אין, יבמות סא, א), והאיסור הוא ממה שנאמר "אשה זונה וחללה לא יקחו" – לפי שבאה מן העכו"ם השטופים בזימה (תוס' שם).

ועפ"ז מובן הקשר לאיסור של "מדיינית" (שזמרי טען "אם תאמר זו אסורה – בת יתרו מי התירה לך) – כי אם אסורה מדיינית מפני שהיא "ארמית" – מדוע מותרת "בת יתרו", שאף היא "באה מן העכו"ם השטופים בזימה", למשה (כהן)? (והתשובה – להלן בפנים).

(ב) ויש להוסיף על-פי חסידות: לא תמיד יש לענות לזולת על שאלותיו; כאשר שאלתו היא לשם שמים, שרוצה להבין את העניין – אז צריך לקיים "ענה כסיל כאולתו" (משלי כו, ה), אבל כאשר כל כוונתו היא להתיר מה שאסרה תורה – אז השיטה היא "אל תען כסיל כאולתו!" (משלי שם, ד. וראה שבת ל, ב) אלא לנהוג בתוקף ולפעול את מה שדרוש. וכאן, הרי כל כוונת שאלתו היתה כדי להתיר מדיינית!

•

וכך גם צריכה להיות הנהגתו של יהודי לגבי עצמו: כאשר מגיע ה"מלך זקן וכסיל", זה יצר הרע (קהלת רבה ד. זהר ר"פ וישב), לבלבלו בכל מיני טענות ותירוצים – אז אין להכנס עמו בדין-ודברים, אלא חייבים לפעול מיד בתוקף: "משכהו לבית המדרש" (סוכה נב, ב)!

וכך היתה הנהגתו של אדמו"ר הריי"צ [שחג גאולתו בי"ב-י"ג תמוז חלה בסמיכות לפ' בלק]: שלמרות שהיו טענות של אנשים מסויימים, שאין חובה למסור את הנפש על כל צעד ושעל וכדומה – היתה אצלו הדרך של "בקנאו את קנאתי": כיון שזה עניין של הקב"ה ("קנאתי") הרי הוא מסר את נפשו בפועל, בתמידיות, על הרבצת התורה והיהדות.

מבוטס על: לקוטי שיחות חלק יח, בלק שיחה ג (עמ' 285 ואילך). ובמתורגם ללה"ק עמ' 310 ואילך) וראה ג"כ רשימות חוב' נ'.

פרשת פינחס

למה פינחס לא מחובר?

לאדמו"ר מהר"ש [=רבי שמואל, דור רביעי לנשיאי חב"ד] היה בילדותו חבר בשם פינחס.

פעם שיחקו ביניהם שני הילדים במשחק:

בחצר היתה באר מים עם שני דליים, כשהיו מושכים את הדלי התחתון למעלה – היה הדלי העליון יורד למטה. והמשחק היה שאחד מהם נכנס לדלי העליון וירד למטה, ואז חברו נכנס לדלי שעלה למעלה ומעלה את חברו, וחוזר חלילה.

באחת הפעמים שאדמו"ר מהר"ש ירד עם הדלי למטה – הלך לו פינחס משם ולא העלה אותו. עד שבאו אנשים לשאוב מים ורק אז העלו את בן הרבי מן הבאר.

לאחר מכן פגש מהר"ש את פינחס ואמר לו:

- יש להקשות: מדוע זה שפרשיות חוקת ובלק הם מחוברים לפעמים, וכן מטות ומסעי מתחברים, ופרשת פינחס שביניהם אינה מתחברת עם אף פרשה?

- אלא התירוץ הוא: שפינחס "איז א שטעכעדיקער" [הוא 'דקרן']...

לימים, כאשר כבר ישב כ"ק אדמו"ר מהר"ש על כסא נשיאות חב"ד – היה פעם לפינחס הזה כססוך עם חברו. נכנס פינחס אל הקודש פנימה לבקש שיתערב הרבי לטובתו.

נענה הרבי ואמר:

- הלוא כבר אמרתי לך שפינחס הוא 'דקרן'...

(ע"פ 'דשימות דברים' (להרה"ח ר' יהודה חיתריק) עמ' 146)

מעשה ומניעיו

על הפסוק "פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן" מפרש רש"י: "לפי שהיו השבטים מבזין אותו הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו [=יתרו] עגלים לע"ז והרג נשיא שבט מישראל, לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן".

וצריך להבין:

(א) ממה נפשך, אם ידעו השבטים את הדין ש"הבועל ארמית קנאין פוגעין בו" הרי עשה דבר מותר ומדוע ביזוהו, ואם לא ידעו – מה זה קשור לסבא שלו? הוא עצמו היה רוצח לשיטתם!

(ב) למה הסתפקו בכך שאבי אמו "פיטם עגלים" – שהיא הכנה לע"ז בלבד, הלוא יתרו גם עבד בפועל כל עבודה זרה שבועולם (רש"י יתרו יח, יא) שהוא איסור חמור שבעתים?

מבאר הרבי:

הלוא זמרי הביא את המדינית לעיני כל ישראל ואף אחד לא עשה דבר, גם לא משה שלימד את הדין ("מקובלני ממך") של "הבועל ארמית", רק פינחס היה היחיד שקנא קנאת ה', לכן סברו השבטים שזהו זלזול בכבודן של ישראל ובכבודו של משה!

אלא, הגיעו השבטים למסקנא, שהמעשה שלו לא נבע מקנאת ה' אלא מהאכזריות שטבועה בדמו, שהרי סבו פיטם עגלים לע"ז: לפטם בהמה ואח"כ לשחוט אותה זו אכזריות גדולה (ראה רש"י בהעלתך יא, כב), וכנראה, טענו, זוהי סיבת הלהיטות שלו להרוג את זמרי!

ועל כך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן, שכידוע היה "אוהב שלום . . . אוהב את הבריות" (אבות פ"א מ"ב) ללמדנו שהוא דוקא עשה את זה מתוך אהבת ישראל שירש מאהרן – פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן.

•

ההוראה מכך:

לפעמים אדם עושה משהו טוב אבל יש הוכחות רבות לכך שהוא עושה זאת ממניעים אישיים לכאורה – אסור בכל זאת לשלול את מעשהו הטוב, כי:

(א) אף אם נניח שהוא עושה זאת ממניעים אישיים, הרי להלכה נפסק: "לעולם יעסוק אדם בתורה ומצוות אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה" (ובפרט ע"פ

הפירוש הפנימי שמה"תוך" והפנימיות של ה"לא לשמה" בא לשמה, כי ה"לא לשמה" הוא רק בחיצוניות).

(ב) כיון שהוא מצווה ללמוד ולקיים מצוות ע"פ שולחן ערוך, אסור לפסלו, כי הוא עלול עקב זאת להפסיק ללמוד וכו', צריך רק לעודדו לעשות לשמה.

(ג) והעיקר: לעולם אין לדעת מה בלבו של הזולת, כמוכח מענייננו, שאפילו השבטים, למרות שהיו בידם הוכחות ברורות שפינחס עשה זאת שלא לשמה, הרי הקב"ה – ש"ה' ראה ללבב" (ש"א טז, ז) – העיד שעשה זאת רק מפני קנאת ה'.

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק ח פינחס שיחה א (עמ' 160 ובמותרגם ללה"ק עמ' 164).
וראה במקור כ"כ דיוקים נוספים בפירש"י המתיישבים ע"י ביאור זה.

פרשת "רשימת וישי"

טרם נגיש לפניכם נקודה קצרה (מעובדת) על פרשת פינחס, מתוך רשימותיו הקדושות של הרבי, שרשם במחברתו בשנת ת"ש, בווישי שבצרפת – ניתן רקע קצר על 'תקופת וישי', בעיצומה של מלחמת העולם השנייה, ואפתח בציטוט מתוך קונטרס שקיבלתי מידי הק' של הרבי בעצמו בכ"ח סיון ה'תנש"א לרגל יובל שנים להצלתו 'איש וביתו' מעמק הבכא האירופאי ['קובץ כ"ח סיון – יובל שנים', ב"סקירה קצרה", עמ' 12-13]:

"בתחילת חודש סיון [ה'ת"ש] כבשו הנאצים ימ"ש את פאריז, והחלטתו של כ"ק אדמו"ר שליט"א [הרבי שלנו] היתה נחושה: להתרחק מפאריז. גנרל בכיר בצבא צרפת פנה אז אל כ"ק אדמו"ר שליט"א בהצעה לשהות, עד יעבור זעם, בטירתו ששכנה מחוץ לעיר. כוונתו של הגנרל – שנמנה עם הידידים – היתה לטובה, אך מסתבר כי הצעתו זו נבעה מן העובדה שהצרפתים עדיין לא יכלו לתאר לעצמם את טירוף הכיבוש הנאצי. אלא שכ"ק אדמו"ר שליט"א חזה את הנולד וסירב לקבל הצעה זו. הוא העדיף עליה את הבריחה – מעבר לגבול הכיבוש הנאצי – אל העיר ווישי.

"כמה ימים לפני חג השבועות עזבו כ"ק אדמו"ר שליט"א והרבנית ע"ה את פאריז, באחת הרכבות האחרונות שהצליחו לצאת את העיר. רק לאחר שעלה בידם להבריח את הגבול, תוך סיכון עצמי גדול, הגיעו לעיר ווישי בערב חג השבועות.

"טרם צאתם את פאריז השמיע כ"ק אדמו"ר שליט"א דרשת פרידה בפני חוג שומעיו, בה עודד את הנשארים ועוררם על החיוניות בבטחון בה' ובעבודתו בכל התנאים. לקיום

הדרישה האחרונה לא היה צורך להביא הוכחות שהדבר אפשרי: הנהגתו האישית של כ"ק אדמו"ר שליט"א יכלה לשמש לשם כך דוגמא למופת. באותה עת כבר נפוצו עליו בין יהודי פאריז סיפורי מופת, בנוסף לידיעות על גאוותו היהודית שאין בה פשרות ועל מסירות-נפשו לקיום מצוות בכל ההידור האפשרי...

"בווישי שהו כ"ק אדמו"ר שליט"א והרבנית ע"ה במשך מספר חדשים..."

(עד כאן מ"קובץ כ"ח סיון" הנ"ל).

לכל אורך דרך הנדודים, במצבים הקשים ביותר של העדר מנוחת הנפש מחמת סכנות ורדיפות, כאשר מסביב משתוללת המלחמה העולמית, נוסף על המחסור בספרים, הוסיף רבנו וכתב עוד דף ועוד דף וצירפם למחברת רשימותיו, שנטלה והחזיקה אתו עמו – בבחינת "תלמודו בידו" – בכל מקום, דבר המדגיש את גודל החביבות של רשימות אלה – "תורתך שעשועי" (מתוך המבוא לספר "אוצר רשימות", ג' תמוז תשס"ח).

בחודש תמוז ת"ש, כששהה הרבי כאמור בווישי, נהג לכתוב מידי שבוע ביאורי נושאים מהפרשה, בלול מכל חלקי התורה. הביאור שלפנינו הוא בנושא הריגת זמרי ע"י פינחס, שנכתבה תחת הכותרת "בלק. ש"ת וישי." [=פרשת בלק שנת ה'ת"ש, בווישי צרפת] ונקודות קצרות ממנה מוגשות בזה, אחרי עיבוד ותימצות.

למה דווקא פינחס?

פרשתנו פותחת (כה, יא) "פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי".

וצריך להבין הטעם הפנימי לכך, שדווקא פינחס הוא זה שתקן את מעשה פעור, הרי היו שם גדולים ממנו: משה רבינו ואלעזר הכהן.

ולכאורה אדרבה מצינו לגבי משה שבזכותו מתגברים על פעור, כמו שנאמר (ברכה לד, ו) "ויקבור אותו בגי בארץ מואב מול בית פעור" וארז"ל (תוס' סוטה יד, א – בשם מדרש אגדה) שכשפעור עולה ורוצה לקטרטג רואה קבורת משה כו'?

ואין לומר שזהו מפני שפינחס הי' מבאי הארץ – כי א"כ מדוע לא נעשה ע"י אלעזר שגם הוא נכנס לארץ, ויתרה מזו: על ידו נתחלקה הארץ (מסעי לד, יז).

ויש לבאר בכמה אופנים:

על דרך הפשט:

טענת זמרי היתה "אם תאמר זו אסורה, בת יתרו מי התירה לך" (סנהדרין פב, א), וא"כ היה משה רבינו נוגע בדבר, ונראה הדבר כמו ש"עביד דינא לנפשיה" [=עושה דין לעצמו] (ראה ב"ק כז, ב). וגם אלעזר הרי נשא אשה מבנות פוטיאל (וארא ו, כה), שזהו יתרו שפיטם עגלים לע"ז (רש"י), וגם הוא נוגע בדבר.

[ואין להקשות: א"כ הרי גם פינחס נוגע בדבר, שהרי הוא נעשה חלל על ידי זה (שנשא אביו מבנות פוטיאל – ראה רמב"ם הל' איסור"ב פי"א ה"ה-ו) – כי בלאו הכי הרי לא נתכהן פינחס עד שהרגו לזמרי!]

על דרך ההלכה:

בהריגת זמרי ע"י כהן היה חשש שמא ימות זמרי מיד והכהן יבוא לידי איסור טומאה למת, ולכן: אלעזר היה כהן גדול וכן משה היה כהן, כפי שדרשו רז"ל (זבחים קב, א) על הפסוק (דבה"י א כג, יד) "משה איש האלקים בניו יקראו על שבט הלוי" – שלא פסקה כהונה אלא מזרעו של משה (אבל משה כל ימיו כהן היה).

משא"כ פינחס הרי לא נתכהן עדיין, כנ"ל.

ואף שמבואר בתרגום יונתן בן עוזיאל (סוף פ' בלק) שנעשה נס וזמרי לא מת מיד – הרי אין סומכין על הנס (ראה פסחים סד, ב). ועוד דבסנהדרין (שם) מונה הגמרא את הניסים שנעשו לפינחס ולא מזכירה נס זה, משמע שמת זמרי, וכן משמע קצת בדעת זקנים מבעלי התוספות פרשתנו (כה, יג).

על דרך החסידות:

דווקא מפני שפינחס היה "מבנות פוטיאל", שפיטם עגלים לע"ז – היה בכוחו לתקן את חטא הע"ז של פעור, כמאמר רז"ל (סנהדרין לט, ב) "מינייה וביה אבא לישדי ביה נרגא" [=מהיער עצמו לוקחים את ה"יד" לגרון לכרות בו את היער] וכמבואר בתניא (פל"א) שיש לכפות את הסטרא אחרא "במינה ודוגמתה".

וכפי שמוצאים בהלכה ששלמות התשובה על חטא הוא כשנמצאים במקום ששייך שם חטא זה, כלשון חז"ל (יומא פו, ב) "באותו פרק באותה אשה באותו מקום", וכמו כשמתקנים כלי הרי צריך לירד למקום הכלי לקחתו ולתקנו (ולכן היה צריך פינחס לרדת "אל הקובה").

וכידוע הסיפור על אדמו"ר האמצעי (סה"מ קונטרסים ח"ב עמ' 712) שהיה באמצע קבלת אנשים ליחידות והפסיק. ואח"כ הסביר שכדי להשיב לשואל דבר תיקון על איזה פגם וכדו' – הוא צריך למצוא בעצמו מעין זה בדקות מן הדקות ואז מוצא עצה איך לתקן.

ומה שמצינו שמושה מכפר על מעשה פעור – הוא לסילוק הקטרוג (או הגנה שלא יבוא לידי חטא), אבל ענין התשובה ותיקון החטא – נעשה דווקא ע"י פינחס, שלא היה כהן, והיה מבנות פוטיאל ויכל לרדת לתקן כנ"ל.

מבוסס על: רשימות חוברת נ' (נד' בספר "רשימות" ח"ב 'חוב' לח-קכו) עמ' 123 ואילך. וכן ב"אוצר רשימות" עמ' נא ואילך) סעיף ה' ואילך. העיבוד בסיוע הפיננסיים' וההערות של ועד הנחות בלה"ק.

לעולם לא מאוחר!

פעם הגיע חסיד אחד לאדמו"ר הזקן, בעל התניא, והתאונן על בנו שפרק מעליו עול מצוות ר"ל.

הורה לו הרבי להביא אליו את בנו. טען החסיד שבנו בוודאי יסרב לבוא...

ובכל זאת עשה החסיד כמצוות רבו, ובאמתלאות שונות הצליח לשכנע את בנו להגיע לליאוזנה. אולם הבן הגיע לחצר הרבי בגאווה וחוצפה, כשהוא רכוב על סוסו.

כאשר נכנס, שאלו הרבי: מדוע אתה כל כך נהנה לרכוב על סוסך?

- מפני שסוס זה הינו משובח מאוד, ומביא אותי במהירות למחוז חפצי, השיב הנער.

- אולם, הקשה הרבי, הלוא אם תועים בדרך על סוס זה – הרי גם מתרחקים הרבה יותר מהדרך הנכונה!

- נכון, השיב הנער, אבל כאשר 'תופסים' ומרגישים בטעות – ניתן גם לחזור במהירות לדרך הישרה...

- התחיל הרבי לחזור שוב ושוב על מילותיו של הנער: "כאשר 'תופסים' ומרגישים בטעות" [בלשון קדשו: "אז מען כאפט זיך..."]

- עד שהתעלף הנער.

נותר הבן בחצרו של הרבי, ואכן חזר לדרך הישרה ונעשה חסיד מפורסם.

(לקוטי ספורים (להרי"מ פערלאור) עמ' ק, ששמע בליובאוויטש מהגה"ח ר' גרשון חזן.
הובא גם, בעיבוד קל, בספר "אוצר החסידים – ברחבי תבל" עמ' 537)

'תשובה' של בני קרח

על הפסוק "ובני קרח לא מתו" (פרשתנו כו, יא) מפרש רש"י: "הם היו בעצה תחלה, ובשעת המחלוקת הרהרו תשובה בלבם, לפיכך נתבצר להם מקום גבוה בגיהנם וישבו שם". ומקורו בגמרא (סנהדרין קי, סע"א) "מקום נתבצר להם בגיהנם וישבו עליו ואמרו שירה". ויש לתמוה:

א) סיפור זה של הצלת בני קרח שייכת לכאורה לפרשת קרח, איפה שמסופר איך שנבלעו באדמה, ומדוע המתין הכתוב עד לפרשת פינחס לספר לנו שבני קרח לא מתו?

ב) גם זה שבני קרח עשו תשובה, כבר כתב רש"י בר"פ קרח (טז, ז) ש"קרח טעה לפי שראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו כו', ולא ראה יפה לפי שבניו עשו תשובה". אבל כאן לא הסתפק רש"י בכך אלא הוסיף ש"בשעת המחלוקת הרהרו תשובה בלבם", דהיינו: א) שהתשובה היתה כבר בשעת המחלוקת, ולא רק בזמן הבליעה. (ב) ושהתשובה היתה רק הרהור בלב. ומהו תוכן של שתי הוספות אלו?

מבאר הרבי, ובהקדם:

דלכאורה יש כאן דבר משונה מאוד בענשם של בני קרח: שמצד אחד – נבלעו באדמה יחד עם כל עדת קרח, ולא ידך – "נתבצר להם מקום בגיהנם וישבו שם"; שמלשון "וישבו" ניתן גם ללמוד שישבו שם בשלוחה (כמו שפירש"י על "וישב יעקב" – ביקש יעקב לישב בשלוחה) וגם הלשון "נתבצר" משמעו כמו "ערים בצורות" – לשון חוזק, היינו שהמקום הגבוה הזה היה להם כעיר מבצר. ומהו העניין בזה – להוריד אותם לגיהנם ולהשאיר אותם במקום בטוח ושָׁלוֹם?

על כך בא רש"י ומפרש ש"בשעת המחלוקת הרהרו תשובה בלבם", היינו שכלפי חוץ היו בני קרח חלק מהמחלוקת (ויתרה מזו – הם היו בעצה תחלה, שאף התחילו והבעירו אותה), אלא שבשלב מסויים התעוררו אצלם רגשי חרטה ותשובה, אבל התשובה היתה רק בינם לבין קוננם, אבל לעיני הרואים החזיקו עדיין במחלוקת ("בשעת המחלוקת").

לכן גם היה עונשם מדה כנגד מדה:

שכלפי חוץ ירדו חיים שאולה, יחד עם כל בני קרח, ורק בסתרי גהינם, נתבצר להם מקום גבוה, כשם שתשובתם היתה בסתר. וזה מדוייק בלשון הפסוק (קרח טז, לג) "ויאבדו מתוך הקהל" (ולא "ויאבדו מן הארץ" או סתם "ויאבדו") – כי רק "מתוך הקהל" הם נאבדו, כיון שהקהל ראה את השתתפותם במחלוקת, אבל אח"כ נתבצר להם מקום כו'.

ועל פי כל זה יובן היטב מדוע לא נאמר פסוק זה בפ' קרח:

כי מכיון ש"הם היו בעצה תחילה" יחד עם דתן ואבירים "אשר הצו על משה" (כפירש"י "השיאו את ישראל לריב על משה") – לא מתאים לכתוב שם שהם "לא מתו", כי בזמן ההוא היו צריכים להאבד מתוך הקהל כפי שאכן קרה (ורק בגיהנם נתבצר להם מקום כנ"ל).

אבל עכשיו, בשנת הארבעים, "שכבר כלו מתי מדבר" (כפי שרש"י כתב כבר בפ' חוקת כ, כב) ואותו קהל שהצו אותו נגד משה כבר לא היו בעולם – עכשיו כבר יכלו בני קרח לצאת ממקומם באדמה, ורק אז התגלה לבני ישראל ש"בני קרח לא מתו"! כפי שהפסוק מונה בהמשך (כו, נח) את "משפחת הקרח".

•

ומכאן נמצאנו למדים עד כמה גדול כוחה של תשובה:

בני קרח היו בשפל המדרגה, כמו דתן ואבירים, היינו שלא רק נכשלו בחטא המחלוקת אלא עוד החטיאו את הרבים לחלוק על משה ועל הקב"ה.

ומכיון שהרהרו בתשובה, אף שהיא לא הייתה תשובה גלויה, הנה לא זו בלבד שנמלטו מן העונש, אלא עוד זאת ישבו בשלום, ועד שהגיעו לדרגה הכי גבוהה – שאמרו שירה, ועד השיר שנאמר עליו "לבני קרח מזמור שיר, יסודתו בהררי קודש".

על אחת כמה וכמה בימינו, אחרי ריבוי תורה ומצוות מתוך מסירות נפש של בני ישראל במשך אריכות זמן הגלות – מספיק לישראל הרהור תשובה אחד בלב, ומיד הן נגאלין (כפס"ד הרמב"ם בהל' תשובה פ"ז ה"ה) בגאולה האמיתית והשלמה ע"י משיח צדקנו.

מבוטס על: לקוטי שיחות חלק ג, פינחס שיחה ב (עמ' 170 ואילך). השיחה בלה"ק במקור.

חינוך של בת של רבי

מסופר, שפעם חזר אדמו"ר הרי"צ [=רבי יוסף יצחק] מאחת מנסיעותיו לחו"ל, והביא לאחת מבנותיו שעון במתנה. הילדה רצה בכל החצר להראות לכולם את השעון החדש, ומרוב התלהבות נפל השעון ונשבר.

היא פרצה בבכי מר ולא הצליחו להרגיע אותה, עד שחששו לשלומה והלכו להודיע לרבי על כך.

הרבי ביקש למסור לה, שאם תירגע – הוא יאמר לה משהו.

לאחר שנרגעה, נכנסה הילדה לאביה. והרבי אמר לה:

- את בטח יודעת שאנחנו צאצאיו של אדמו"ר הזקן...

- בוודאי, ענתה הילדה.

- ובכן, מקובל אצלינו: שאדמו"ר הזקן ביקש מהקב"ה לפני הסתלקותו שכל צאצאיו יהיו שומרי תורה ומצוות, אבל לא קיבלו למעלה בקשה זו.

ואז המשיך וביקש, שלפחות הם יאבדו את ה"טוב-טעם" בתענוגי עולם הזה – ועל זה הסכימו לו.

לכן, כאשר את כל כך התלהבת מהשעון – זה חרג מהמידה שמותר לנו ליהנות מעולם הזה, וההבטחה שקיבל הרבי פעלה שהשעון ישבר...

(מפי חסידים. שמעתי מפי הרב אלתר אלי' הכהן פרידמאן, פניה"ק צפת ויש אומרים שהיה זה הסבא, הרבי הרש"ב, שהרגיע את הילדה)

הסבר טענת בנות צלפחד

בפרשתנו, בבקשת בנות צלפחד (כז, ג), הן פתחו ואמרו: "אבינו מת במדבר והוא לא היה בתוך העדה הנועדים על ה' בעדת קרח".

מפרש רש"י: "לפי שהיו באות לומר 'בחטאו מת' – נזקקו לומר: לא בחטא מתלוננים ולא בעדת קורח שהצו על הקב"ה, אלא בחטאו לבדו מת, ולא החטיא אחרים עמו. רבי עקיבא אומר: מקושש עצים היה; ורבי שמעון אומר: מן המעפילים היה".

ויש להקשות:

(א) מדוע היו בנות צלפחד צריכות לפרט החטאים שאביהם לא השתתף בהם, ולא היה מספיק לומר "בחטאו מת"?

(ב) מדוע בכלל היו צריכות להזכיר ש"בחטאו מת" – כיצד זה מחזק את טענתן לקבל חלק בארץ?

(ג) מכיוון שבנות צלפחד לא פירטו באיזה חטא מת אביהן, מהיכן לומד רש"י ב"פשוטו של מקרא" שהוא היה המקושש או מן המעפילים היה?

אלא מבאר הרבי, שיש כאן קושי במהות התביעה של בנות צלפחד:

מה היתה טענתן "למה יגרע שם אבינו מתוך משפחתו כי אין לו בן", הרי גם אם היה לו בן – לא היה מקבל חלק בגלל אביו צלפחד אלא בזכות עצמו, שהרי "לבאי הארץ נתחלקה הארץ" (רש"י לעיל כו, נה), וצלפחד אינו נמנה על "באי הארץ", ומדוע דרשו הבנות את חלק צלפחד?

אלא ההסבר הוא:

הקב"ה הבטיח לבני ישראל לפני צאתם ממצרים (וארא ו, ח-ו) "והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים . . והבאתי אתכם אל הארץ . . ונתתי אותה לכם מורשה". ומדוע איפה לא קיבלו יוצאי מצרים את הארץ על סמך הבטחה זו? אלא התשובה מופיעה בכתוב (שלח כח, ל): שמכיון שבחטא המרגלים הם התלוננו "ולמה ה' מביא אותנו אל הארץ הזאת" – אמר להם הקב"ה (מדה כנגד מדה): "כאשר דברתם באזני כן אעשה לכם – אם אתם תבואו אל הארץ".

לכן טענו בנות צלפחד, שהבטחת הארץ במקורה היתה ליוצאי מצרים, אלא שהופקעה מהם בגלל שהם עצמם מאסו בה. אבל אביהם, שלא מאס בארץ ישראל – אין זה מן הדין שיאבד את חלקו בארץ ישראל.

וזהו מה שהקדימו שלא היה "לא בחטא מתלוננים ולא בעדת קרח שהצו על הקב"ה":

(א) חטא מתלוננים – הכוונה לחטא המרגלים שעליהם נאמר "וילוננו על משה ואהרן . . ולמה ה' מביא אותנו אל הארץ הזאת" (כנ"ל) – שלכן הפסידו את חלקם בארץ.

(ב) עדת קרח – שבה התלוננו דתן ואבירם "אף לא אל ארץ זבת חלב ודבש הביאותנו" (קרח טז, יד) והיצו את אחרים עמהם. ולכן איבדו ג'כ את זכותם בארץ.

אלא, שאם היו בנות צלפחד מסתפקות בכך – היה קשה להאמין להם, שהרי בפרשת המרגלים נאמר "וילונו על משה ואהרן כל בני ישראל", לכן הוסיפו ש"בחטאו מת" – שמיתתו היתה בסיבת חטא מסויים, השולל את השתתפותו בחטא המתלוננים (המרגלים), ואיזה חטא הוא זה? על כך מביא רש"י שתי אפשרויות:

(א) "מקושש עצים היה" – מאורע שהתרחש שנה לפני חטא המרגלים [כפי שרש"י מביא (שלח טו, לב) שזה קרה בשבת הראשונה לשהותם של בני" במדבר] וא"כ בחטא המרגלים כבר לא היה צלפחד בין החיים.

(ב) "מן המעפילים היה" – שאמנם התרחש אחרי חטא המרגלים, אבל בפעולתם הוכיחו המעפילים שהם חוזרים בתשובה מתלונתם על א"י והם חפצים להיכנס לארץ (עד כדי כך שמסרו נפשם עבורה).

מבוטס על: לקוטי שיחות חלק ח, פינחס שיחה ב סעיף ג ואילך (עמ' 171 ואילך, ובמחזורגם ללה"ק עמ' 175 ואילך). בהמשך השיחה מבואר ג"כ מדוע מפרט את שמות התנאים (רבי עקיבא ורבי שמעון), שאין דרכו בכך, עיי"ש.

והייתם נקיים...

בפרשתנו, כאשר בנות צלפחד הגיעו למשה וביקשו נחלה, נאמר (כו, ה) "ויקרב משה את משפטן לפני ה'". מפרש רש"י "נתעלמה הלכה ממנו".

יש מקרה נוסף – בסוף פרשה הקודמת – כשהביא זמרי את המדיינית לפני משה ושאל "זו אסורה או מותרת, ואם תאמר אסורה – בת יתרו מי התירה לך?" "נתעלמה ממנו הלכה", ואז נזכר פינחס בהלכה ש"קנאין פוגעין בו" וכו'.

וצריך להבין מדוע דווקא בשני מקרים אלו נתעלמה הלכה ממשה רבינו?

אלא, יש דין בגמרא (יבמות עז, א – ע"פ פירוש התוס') שתלמיד חכם שרואה מעשה ופוסק הלכה, הרי אם הוא עצמו נוגע בדבר [=יש לו טובת הנאה מכך] – אין שומעין לו, אלא אם כן כבר פסק הלכה זו בעבר, לפני שהיה צד בעניין.

אומר הרבי, רואים כאן דבר מופלא! בשני המקרים הנ"ל היה משה נוגע בדבר:

(א) בסיפור זמרי והמדיינית, הרי זמרי התקיף את משה באופן אישי: "בת יתרו מי התירה לך" ואף שמושה לקח את צפורה בהיתר כיון שזה היה קודם מ"ת וכו' – הרי הוא

כבר היה "נוגע בדבר" ולכן לא יכל לפסוק הלכה [ראה לעיל פיסקה "למה דווקא פינחס" על דרך הפשט].

ב) גם בפרשתינו, הרי בנות צלפחד אמרו "והוא לא היה בתוך העדה הנועדים על ה' בעדת קרח", כלומר, כבר היה פה איזה 'שוחד' כלפי משה רבינו: שאבינו לא היה מאלו שחלקו עליך, וממילא נהיה משה נוגע בדבר ולכן כבר לא היה מתאים שמשה יפסוק את משפטן!

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק יג פינחס שיחה א סעיף ד ואילך (עמ' 96 ואילך. השיחה בלה"ק במקור).

מועט המחזיק את המרובה

בפרשתנו (ריש פרק כח) נאמרה פרשת התמיד: "את קרבני לחמי לאשי ריה ניהוחי תשמרו להקריב לי במועדו" וממשיך "את הכבש אחד תעשה בבוקר ואת הכבש השני תעשה בין הערביים".

והנה אמרו רז"ל (תנחומא פרשתנו) "תמיד של שחר היה מכפר על עבירות הלילה, ותמיד של בין הערביים על של יום", ומכך נמצאנו למדים, שאף-על-פי שהקרבן היה רק בבוקר ובין הערביים הרי הוא השפיע על כל היום והלילה. ויש לומר, שזהו גם עוד הסבר מדוע נקרא שמו קרבן תמיד – כיון שהוא משפיע על כל הזמן.

פרשה זו קוראים לעולם בסמיכות לי"ז בתמוז. והקשר בין פרשת התמיד לי"ז בתמוז: כי אחד מחמשת הדברים שאירעו לאבותינו בשבעה-עשר בתמוז, הוא "בטל התמיד" (תענית פ"ד מ"ו). וכיצד מתקנים את "ביטול התמיד" – ע"י לימוד פרשת התמיד, כידוע ש"כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה", ויש לומר שזהו הטעם שקוראים פרשה זו ולומדים אותה (בשיעור חומש היומי) דווקא בתקופה זו.

והנה הנביא אומר (ישעיה א, כז) "ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה", כלומר, שביטול הגלות הוא על ידי: א) לימוד התורה ("משפט"), ב) מעשה הצדקה.

ובשניהם יש גם כן עניין דומה ומשותף לקרבן התמיד:

בלימוד התורה: כל יהודי חייב ללמוד לפחות "פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית" (מנחות צט, ב. שו"ע הל' ת"ת) – בדוגמת קרבן התמיד: כבש בבוקר וכבש בין הערביים.

וידוע פתגם רבותינו נשיאינו, שגם יהודי כזה שהחויב שלו הוא רק פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית – הרי ה"פרק אחד" צריך לפעול עליו לכל היום: שכל רגע של היום יהיה חדור בלימוד התורה – והרי זה בדוגמת קרבן התמיד שמשפיע על כל היום.

במצוות הצדקה: על ידי שנותנים צדקה – הרי "החייית את נפש העני" (תנחומא משפטים טו) לכל משך הזמן שלאחרי זה, שהרי אם חסר לו החיות לרגע אחד ח"ו הרי נפסק כל ההמשך שלאחרי, ונמצא שגם מצוות צדקה פועלת על כל היום, ויתרה מזו – על כל המשך חייו של העני.

וע"י ההוספה בתורה ובצדקה נזכה שייהפכו ימים אלו לששון ולשמחה ולמועדים טובים, ובקרוב ממש.

מבוסס על: "דברי כיבושין" לאחר תפלת מנחה, צום י"ז בתמוז ה'תשל"ט. נדפס בלקוטי שיחות חלק כג, בהוספות (עמ' 270 ואילך). השיחה באידיש. אינה מופיעה בתרגום ללה"ק.

בין 'וידבר' ל'ויאמר'

בפרשתנו (חמישי-סוף הפרשה) אנו קוראים את "פרשת המועדות". גם בפרשת אמור (רביעי-שביעי) מופיעה פרשת המועדות, אבל ישנו הבדל מהותי ביניהם:

בפרשת אמור – עוסקת התורה בעיקר באיסור עשיית מלאכה בשבת ויום-טוב, וכן במצוות המועדים; מצה, סוכה, ארבעת המינים ועוד.

בפרשת פינחס – עוסקת התורה בעיקר בקרבנות הקרבים בשבת ומועדים, וכפי שהיא נקראת גם כן "פרשת הקרבנות".

גם בסיום הפרשיות מופיע שינוי קל: בפרשת אמור מסיים הכתוב "וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל", ואילו כאן מסיים "ויאמר משה אל בני ישראל ככל אשר צוה ה' גו'".

מה הטעם לשינוי זה?

אלא: את פרשת המועדות שבפרשת אמור ניתן לקיים בכל הזמנים; גם כשאין לנו בית מקדש אנו שובתים ממלאכה ומקיימים מצוות מצה, סוכה וכו', לכן נאמר דיבור – לשון חוזק, כיון שהדברים תקפים לכל הזמנים.

לעומת זאת, פרשת הקרבנות שבפרשתנו – מיועדת לזמן שבית המקדש קיים, ואילו בימינו ניתן לקיימה רק באמירה; כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה.

ובעומק יותר, מדוע היא נאמרת בלשון רכה, 'ויאמר': כי הקב"ה מתחנן אלינו שלמרות שאנחנו בגלות ואין לנו בית מקדש – נקרא את פסוקי הקרבנות, כפי שאנו עושים בתפילות כל יום, ובזכות העיסוק בתורת המקדש והקרבנות נזכה בקרוב ממש להקריבם בבית המקדש השלישי.

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק ח"י פינחס סוף שיחה ב (עמ' 340 ואילך ובמיוחדם ללה"ק עמ' 369).

בין המצרים

ב"ה בין המצרים, ער"ח מנחם אב . .

ה'תשל"ט. ברוקלין נ.י.

אל כל בני ובנות ישראל

בכל מקום שהם

ה' עליהם יחיו

אחד"ש וברכה!

ומענין תקופה זו וימים אלה:

בטח אין כל צורך לבאר רציניות המצב בהווה בעולם וכן – בנוגע למצב עמנו בנ"י שליט"א בכ"מ, הן באהקת"ו והן בחו"ל, הן בגשמיות והן ברוחניות, ובמיוחד בנוגע לפועל – מצב הדורש לעורר וביחד עם זה לעודד – את כל אחד ואחת מבנ"י שליט"א להיות איתן בבטחוננו בהשם, אשר הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל, ובלשון נעים זמירות ישראל "אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי",

וביחד עם זה לעורר את כאו"א להוספה ביתר שאת וביתר עז בכל עניני יהדות, התורה ומצוותי', והמעשה הוא העיקר: לימוד התורה (הנגלה והפנימיות) בחיות, קיום מצוותי' בהידור, כולל הציוויים דכל מעשיך יהיו לשם שמים ובכל דרכיך דעהו,

וללימוד מיוחד שהזמן גרמא, ע"פ מש"נ ציון במשפט (תורה) תפדה ושבי' בצדקה, לקבוע (ובמקום שכבר ישנם – להוסיף ב) שיעורי תורה בהלכה ופס"ד

ובאם אפשר – בתורת בית הבחירה בית מקדשנו,

ובצדקה – באם אפשר – בצדקת מקדש מעט בתי כנסיות ובתי מדרשות (כולל – ישיבות כו'),

וע"פ מרז"ל ודאי אשר תשובה ותפלה וצדקה מעבירין כו' ועד אשר אתהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למיתקא, לטוב הנראה והנגלה.

ואף שבטח עושים ומעשים בכ"ז – הרי ע"פ מחז"ל (מכות כג, א) אין מזרזין אלא למזורז, ארשה לעצמי לעורר וכו' עדכ"ז [=על דבר כל זה], ובלשון רבנו הזקן בכיו"ב (אגה"ק סוס"ז), לעורר "להעדפה וזהירות וזריזות יתרה ביתר שאת ויתר עז כפולה ומכופלת למעלה מעלה".

ויה"ר שתיכף בקבלת ההחלטות טובות בכ"ז יקויים, כההבטחה לדניאל (י, יב) "מן היום הראשון אשר נתת את לבך להבין גו' נשמעו דבריך", והרי פס"ד הוא בשו"ע אורח חיים (סו"ס תקעא),

ויהפכו ימים אלה לששון ולשמחה ולמועדים טובים – ובעגלא דידן,

וכימי צאתנו מארץ מצרים. . יראנו נפלאות בגאולתנו האמיתית והשלמה ע"י משיח צדקנו.

כבוד ובכרה

(חתימת יד קדשו של הרבי)

מבוסס על: "מכתב כללי" נד' בלקוטי שיחות חלק חי, בהוספות – בין המצרים (עמ' 485-6). בשולי המכתב הובאו ריבוי מקורות ומ"מ, ומפני קוצר היריעה לא הבאנו את המכתב בשלמותו ולא ההערות ומ"מ בשלמותן. ומקצת המקורות שילבתי בסוגריים בתוך המכתב.

כאן בונים!

בספר יחזקאל אנו מוצאים תופעה מעניינת: שכאשר נחרב הבית הראשון, נגלה הקב"ה ליחזקאל ומסר לו את צורת הבית השלישי לפרטי פרטיו (יחזקאל מ-מג).

מסופר במדרש (תנחומא צו, יד), שיחזקאל הנביא שאל: הרי אנו בגולה בארץ שונאינו, ולמה להודיע לישראל צורת הבית? המתן עד שיעלו מן הגולה, ואז אומר להם! ענה לו הקב"ה: ובגלל זה יהא בנין ביתי בטל? גדולה קריאתה בתורה כבנינה. לך אמור להם שיתעסקו לקרות צורת הבית בתורה, ואני מעלה עליהם כאילו הם עוסקים בבנין הבית.

מכאן מסיק הרבי הוראה מיוחדת: בין המצרים הוא הזמן המתאים ביותר ללימוד 'תורת הבית', בזה מקיימים כעת את מצות בנין בית המקדש, וממילא גם מחלישים את ענין החורבן של ימים אלה ומזרזים את ביאת משיח והגאולה השלימה.

מבוסס על: חידושים וביאורים בהלכות בית הבחירה בפתיחה (עמ' ה).

אינו מסיח דעת מירושלים

זמן קצר אחרי מלחמת ששת הימים ושחרור ירושלים, ביקר בארה"ב הרב משה אדלר, שכיהן סגן יו"ר המועצה הדתית בירושלים, ונפגש עם הרבי ביחידות.

הרבי שאל אותו היכן הוא גר, וענה שהוא גר ב"שיכון הרבנים" ברוממה. הרבי המשיך ושאל איפה הוא מתפלל בשבת, והוא ענה שהוא הולך להתפלל בכותל המערבי, כפי שנהגו אז רבים ללכת בשבת לכותל.

ואז הרבי שאל: "אתה הולך דרך הרחובות שרי ישראל ומלכי ישראל ודרך רחוב מאה שערים, או דרך הרחובות ירמיהו, בר אילן ושמואל הנביא?" הרב אדלר השיב: שהוא הולך דרך רחוב מאה שערים עד הסוף.

מיד אמר לו הרבי: "דע לך, שעדיף לך ללכת דרך ירמיהו, בר אילן ושמואל הנביא ומשם דרך שער שכם לכותל. אמנם בהתחלה זו קצת עלייה, אבל בהמשך הדרך יותר קלה מהדרך שאתה הולך בה. תבדוק את זה ותראה".

הרב אדלר סיפר על כך בהתפעלות גדולה. זה הרי מדהים; הרבי מעולם לא ביקר בירושלים, או בארץ ישראל בכלל. איך הוא ידע לתאר בפירוט כזה את רחובות ירושלים, והכיר אותה טוב יותר ממי שישב וגר בעיר?

(מתוך ראיון עם הרב יהושע מנחם פולק, לשעבר ח"כ וסגן ר"ע ירושלים. לעלון "קרוב אליך" שי"ל לש"ק קרח, ג' תמוז תשע"ח עמ' 16)

לא להסיח דעת מביהמ"ק

כתב הרמב"ם, בהלכות בית הבחירה (ריש פ"ח) "שמירת המקדש מצוות עשה. ואעפ"י שאין שם פחד מאויבים ולא מליסטים, שאין שמירתו אלא כבוד לו – אינו דומה פלטרין

שיש עליו שומריין לפלטרין שאין עליו שומריין". וממשיך "ושמירה זו מצוותה כל הלילה, והשומרים הם הכהנים והלויים".

וצריך להבין:

(א) מכיוון שלדעת הרמב"ם שמירת המקדש היא מטעם כבוד המקדש (אינו דומה פלטרין שיש עליו שומריין כו') – מדוע נוהגת מצווה זו רק בלילה, הרי כבוד המקדש צריך להיות גם ביום (וכדעת הראב"ד ועוד, שמצוות שמירתו "כל היום וכל הלילה"), ואדרבה, ביום שייך עוד יותר הטעם של כבוד, שאז נכנסים ויוצאים בו העם?

(ב) במשנה, נשנתה מצווה זו של שמירת המקדש פעמיים: בריש מסכת תמיד: "בשלשה מקומות הכהנים שומרים בבית המקדש כו'", ובריש מסכת מדות חזרה ונשנתה אותה משנה עוה"פ!

ולכאורה, אם השמירה היא רק מטעם כבוד המקדש (כדברי הרמב"ם) – הרי זה שייך רק למסכת מדות, הדנה בהלכות ומדות בית המקדש עצמו, ומה טעם נשנתה גם במסכת תמיד, הדנה בסדר עבודת הכהנים?

יש מתרצים מדוע אין שמירת המקדש ביום – כי מטעם כבוד אין צורך ביום, כי ע"י הליכת הכהנים אנה ואנה כולו אומר כבוד, אבל בלילה שאין בו עבודה, צריך להראות כבוד וגדולה ע"י השמירה.

אבל עדיין צריך ביאור: מה עניינו של כבוד זה, שנפעל על ידי הליכת הכהנים בעבודתם, ואיך זה משלים את עניין השמירה?

ויש לבאר כל זה, ע"פ מה שכתב הרא"ש (ריש מס' תמיד) "כבוד המקדש שלא יסחו דעתם ממנו לא ביום ולא בלילה". דעל פי זה, שעניין הכבוד הוא העדר היסח הדעת – אם כן ביום, שהיתה עבודה בביהמ"ק, מתחיל מעבודת התמיד בבוקר כשהאיר פני המזרח, והקרבות צריכים כוונה ["ולשם ששה דברים הזבח נזבח כו' – זבחים מו, ב] – הרי פשיטא שכשהכהנים בעבודתם זהו היפך היסח הדעת מהמקדש! ורק בלילה, שאין עבודה בביהמ"ק, נצטוו בשמירתו "שלא יסחו דעתם ממנו".

על פי זה מובנת גם השייכות של מצוות שמירת המקדש למסכת תמיד – שמטעם זה נשנית מצווה זו בתחילתה – כי עבודת התמיד היא זו שעל ידה מתבצעת 'שמירת

המקדש' במשך כל היום, היינו **תוכן שמירה** זו (שהיא כבוד המקדש, לדעת הרמב"ם) נעשית על ידי עבודת הכהנים התמידית בביהמ"ק, כנ"ל.

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק יג, קרח שיחה ב (עמ' 56 ואילך). השיחה בלה"ק במקור. נדפסה ג"כ, בשינויים קלים, ב"חידושים וביאורים בהלכות בית הבחירה" עמ' קיג ואילך). לשלמות הביאור – כולל ליבון השיטות והסברות השונות בנידון – יש לעיין במקור.

מול מקום המקדש

מספרים, שבעת שחרור הר הבית בתשכ"ז, כשהגיעו הצנחנים לכותל המערבי, עמדו כל החיילים מול הכותל ובכו כמו ילדים קטנים.

עמד שם חייל שהיה רחוק מחיי תורה ומצוות והצטרף אף הוא אל לברי.

- שאלו אותו חבריו הדתיים: **מילא** אנו יודעים על מה אנו בוכים, אבל אתה, למה תבכה?

- ענה להם החייל: **אני** בוכה על כך שאיני יודע על מה אני צריך לבכות...

(מפי השמועה)

מדוע אין שומרים את ביהמ"ק?

כתב הרמב"ם (שם) "שמירת המקדש מצות עשה. ואעפ"י שאין שם פחד מאויבים ולא מליסטים, שאין שמירתו אלא כבוד לו – אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין לפלטרין שאין עליו שומרין". וממשיך "ושמירה זו מצותה כל הלילה, והשומרים הם הכהנים והלויים".

ולכאורה, על פי דברי הרמב"ם אלו, ששמירת המקדש אינה מפני "פחד מאויבים או מלסטים" אלא בשביל כבוד המקדש, מתעוררת תמיהה גדולה:

ידועים דברי הרמב"ם (שם פ"ו הט"ז) "קדושת המקדש וירושלים מפני השכינה ושכינה אינה בטלה, והרי הוא אומר והשימותי את מקדשיכם ואמר חכמים (מגילה כח, א – במשנה) **אע"פ ששוממין – בקדושתן הן עומדים**", ואם כן יוצא לכאורה שמצוות שמירת המקדש נוהגת גם בזמן הזה, מפני השכינה שאינה בטילה.

[ובפרט, שיאשיהו המלך גנז את ארון הברית, יחד עם מטה אהרן וכו', "במטמוניות עמוקות ועקלקלות" (רמב"ם לעיל פ"ד ה"א) מתחת לקדש הקדשים, והם נמצאים שם עד היום הזה]

ואם כן קשה, מדוע לא קיימו בני" במשך הדורות את מצוות שמירת המקדש? ואפילו בדורות הראשונים אחרי החורבן, כאשר רבים מישראל עדיין המשיכו לעלות לרגל – לא מצינו שקיימו מצוה זו, וכן גדולי ישראל (ובנ"י בכלל) שחיו בארץ ישראל ובירושלים עיה"ק במשך כל הדורות?

והנה, בספר משכנות לאביר יעקב (להרמ"מ גלבשטיין) אכן מביא סברות וטעמים רבים להוכיח שמצוות שמירת המקדש היא גם בזמן הזה, וקובע כך למסקנא (וידוע שאף הוא בעצמו השתדל שתקויים מצוה זו) – אבל זוהי דעת היחיד, ולא נתקבלה בתפוצות ישראל, אצל רוב פוסקים וגדולי ישראל בדור ההוא, וגם בדורות שלפניו.

ויש לומר הטעם בזה בפשטות:

אחרי חורבן הבית, כאשר ירושלים וביהמ"ק היו תחת שלטון הגויים – הייתה שמירת המקדש כרוכה בסכנת נפשות, ופקוח נפש דוחה את כל התורה כולה. ומכיון שבתחילה היה זה קשור עם פקו"נ, הרי "כיון דאידיחי אידיחי", וגם בזמנים שאין זה פקו"נ ממש – כבר נדחה הדבר.

ויתרה מזו:

גם כששלטה בא"י מלכות של חסד, ואפילו כאשר יד ישראל תקיפה, ועושים "הסכם שלום" עם הגויים – הרי כל זמן שנמצאים בגלות, נמצאים תחת שעבוד מלכיות של אומות העולם, וכלל הוא בידינו ו"הלכה היא בידוע שעשיו שונא ליעקב" (רש"י וישלח לג, ד ע"פ הספרי), וכך הרי נמשך במשך כל הדורות, שאב מוריש את השנאה לבנו, ולכן הרי הגויים בכלל הם בחזקת סכנה (ולכן אפילו אם זוהי מלכות של חסד אמיתית והסכם שלום אמיתי – הרי זה בנוגע לכללות העם, ואי אפשר לדעת בוודאות מה יעשו יחידים, ר"ל).

•

במה דברים אמורים, כל הדיון דלעיל – הרי זה רק בנוגע לשמירת המקדש בגשמיות, אבל בנוגע לביהמ"ק ברוחניות – הרי ה"שמירה" בעבודה הרוחנית שייכת בכל הזמנים ובכל המקומות:

ידועים דברי חז"ל עה"פ "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד מִישראל. והכוונה: שכל יהודי צריך לעשות מביתו, חדרו, רכושו וכו' משכן ומקדש להקב"ה, בית תורה תפלה וצדקה.

וגם הילדים – עי"ז שילד קובע בחדרו מקום לחומש, סידור, קופת צדקה [וכותב עליהם "לה' הארץ ומלואה" לפני שמו הפרטי] – וע"י כן הוא עושה מכל הפרטים בחדרו ובחיייו משכן ומקדש לה'.

ובזה נוספת העבודה הרוחנית דשמירת המקדש, שהוא מפני כבוד המקדש, כבוד השכינה – שספרי הקודש שלו וכל ענייני קדושה צריך הוא 'לשמור', כלומר, עליו לייקרם במיוחד, יותר מדברי החולין שלו.

וכן גם בנוגע לציפיה והגעגועים לביהמ"ק השלישי: שנוסף על כך שידועים שביהמ"ק עומד ובנוי למעלה (ויכול לרדת כל רגע) – הרי, כמבואר לעיל, גם כעת יש את קדושת השכינה למטה במקום המקדש הגשמי – נוסף על הארון הגנוז מתחת המקדש – עד כדי כך שבגלל זה צריכים לשמירת המקדש (לולא העניין דפקו"נ) וממילא זה מוסיף בציפיה.

והעיקר, שנזכה כבר לראות כ"ז בגילוי, בגאולה האמיתית והשלמה תיכף ומיד ממש.

מבוסס על: שיחת ש"פ שמיני ה'תש"נ (נד' בתו"מ התוועדויות תש"נ ח"ג עמ' 85 ואילך. נדפסה ג"כ, בשניוניים קלים, ב"חידושים וביאורים בהלכות בית הבחירה" עמ' רמג ואילך).

פרשת מטות

הנהגות של חסיד

שביבים מסעודת יארצייט למשפיע (שזכיתי ללמוד ולהתחנך אצלו) הרה"ח הרב פינחס (ר' פיניע) ב"ר יהושע ז"ל קארף, נפ' כ' תמוז ה'תשפ"א:

מספר תלמידו ר' יעקב לב, ניו יורק (שהתקרב ליהדות באמצעות חב"ד לנוער ארה"ב, ור' פיניע קירבו מאוד):

- במשך תקופה זכיתי להתארח בביתו של הרב קארף בסעודות ליל שבת. לאחר הסעודה היה לומד איתי שיחה. אח"כ ראיתי שמביא "נעגל וואסער" [=קערה עם נטלה של מים] ומניח על השולחן, ואז ישב ללמוד שלושה פרקים רמב"ם.

התברר, שהוא פחד שירדם על השולחן לפני שיסיים את הרמב"ם, לכן הכין נטלה בסמוך אליו לכל מקרה.

- בשבועות האחרונים כשבאתי לבקריו וכבר לא יכל לדבר – הייתי קורא לפניו את שיעורי החת"ת והרמב"ם. הסדר היה שאחרי שקראתי כל הלכה ברמב"ם – היה מנענע בראשו, אם נענע בחיוב – היתה הכוונה להמשיך להלכה הבאה. ולשלילה – הכוונה לקרוא עוה"פ, וכן בכל פסוק של חומש ורש"י.

- פעם בעת רצון ביקשתי ממנו לומר איזה 'ווארט' לחיזוק, וכיון שלא יכל לדבר הייתי קורא לפניו את כל אותיות הא' ב' ובחר אות אחת וכך חיברתי אות לאות עד שיצאה מילה. בסוף יצאו 4 מילים: "מען דארף זיך איבערגעבן" [=צריך להתמסר...].

(שמעתי מפיו דרך ה'זוסי', כ' תמוז ה'תשפ"ב)

מלחמה בשתי חזיתות

בפרשתנו (לא, טו-טז), אחרי מלחמת מדיין, קוצף משה רבינו על פקודי החיל, ואומר להם: "החייטם כל נקבה? הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם גו'!"

מפרש רש"י: "אמר להם [בלעם]: אפילו אתם מכניסים להם כל המונות שבעולם – אין אתם יכולים להם; שמא מרובים אתם מן המצרים שהיו שש מאות רכב בחור?"!

ויש להקשות:

עצתו של בלעם מופיעה כבר ברש"י לפני זה בפרשת בלק (כד, יד): "לכה איעצך – ומה היא העצה? אלקיהם של אלו שונא זימה הוא כו'" ומדוע אין רש"י מפרט שם את אריכות הדברים שאמר להם "אפילו אתם מכניסים כו'", וחיכה עד לפרשת מטות להביא דברים אלו?

ובפשטות, טעמו של רש"י הוא: כי שם שנאמר "איעצך" לכן מפרש רש"י רק העצה, וכאן שנאמר "דבר בלעם" מפרש רש"י גם הדברים שאמר להם, אבל זה גופא דורש ביאור, למה חשובים דברי בלעם דווקא בפרשתנו?

ביאור העניין:

משה רבינו בא כאן להסביר מדוע היה צריך להרוג גם את בנות מדיין, בניגוד למקובל בד"כ במלחמה שמשאירים את השבויות בחיים.

ועל כך אמר משה: שעצת בלעם לא היתה רק בעבר להחטיא את ישראל – אלא גם כאן במלחמת מדיין הוא יעץ דבר דומה: שלא נוכל לנצח את ישראל ע"י צבא גשמי גרידא, אלא צריך להוציא למלחמה גם את הבנות ("הפקירו בנותיהן לזנות") וכך נוכל שוב להכשילם ולנצחם.

ומכיוון שבנות מדיין לא רק הכשילו את בני ישראל בעבר וגרמו למגפה, אלא הן ניהלו מלחמה בבנ"י עכשיו במערכה (שמדיין השתמשו בבנותיהן כתחליף לצבא) – מוזן שיש להורגן כדין אנשי צבא שנלחמים בישראל.

ומכאן יומתק עניין נוסף בפרשה:

ידועה השאלה, מדוע בציווי הקב"ה נאמר "נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים", ואילו כשמשה מסר את הציווי נאמר "לתת נקמת ה' במדין?"

ומבאר אביו של הרבי, רבי לוי יצחק שניאורסאהן⁴⁷: שהקב"ה מדקדק בכבודן של ישראל, ואילו משה רבינו מדקדק בכבודו של הקב"ה.

אך עדיין דרוש ביאור, מדוע מודגש דיוק זה דווקא במלחמת מדיין?

על פי האמור מובן, כי כאן היו שתי מלחמות:

(א) הם רצו להלחם ולהכחיד ר"ל את עם ישראל (ויצאו למלחמה נגדם) – על כך יש את "נקמת בני ישראל".

(ב) עצת בלעם ש"אלוקיהם של אלו שונא זמה כו'" (ושלח גם את הבנות למלחמה) – כנגד זה יש את "נקמת ה' במדיין".

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק ח"י, מטות שיחה א (עמ' 357 ואילך, ובמפורט ללה"ק עמ' 387 ואילך).

בריוק נמרץ!

בפרשתנו (לא, כו-ל), אחרי שבני נצחו את מדין, מצווה הקב"ה "שא את ראש מלקוח השבי גוי" – שעליהם למנות את כל השבויים והרכוש ששבו, לחלק אותו לחצי בין היוצאים למלחמה ובין כל העדה, ואז יתנו אנשי המלחמה אחד מחמש מאות מכס לה' מהחצי שלהם, ובני יתנו אחד מחמישים מהחצי שלהם.

בהמשך הכתובים, מונה הכתוב את כל מספר הצאן, הבקר, החמורים והאדם ששבו. ולא מסתפק בכך אלא מפרט כמה הוא החצי מכל הנ"ל השייך לתופשי המלחמה, וכמה הוא אחד מ-500 מכל סוג – המכס לה'. ואח"כ מפרט את החצי של בני" (אבל שם לא מפרט כמה יוצא אחד מ-50).

ותמוה:

(א) מדוע הוצרך הכתוב לפרט בכלל את מספר המלקוח של כל מין ומין במדויק ולא מסתפק בפסוק "ויעש משה ואלעזר הכהן כאשר צוה ה' את משה"?

47. לקוטי לוי יצחק לזהר פי' שלח ע' שעז. ולהעיר מתנחומא ובמדבר רבה עה"פ.

(ב) ועוד יותר תמוה: מדוע טורח הכתוב פעם נוספת לחשב לנו כמה הוא חצי מכל דבר וכמה הוא אחד מ-500, דברים שכל אחד יכול לחשב (וכפי שעמד על כך הרמב"ן ועוד)?

(ג) ולאידך, אחרי שפירט את כל הנ"ל מדוע לא פירט גם אחד מחמישים ממחצית בני"י?

ויש לומר, שהפסוק בא ליישב כאן תמיהה גדולה:

כאשר הקב"ה מצווה לחצות את השבי והמלקוח ואח"כ לתת מהם אחד מחמש מאות ואחד מחמישים – הרי ע"פ הטבע הרגיל אמורים להיות עודפים מכל סוג, כי אין זה שכיח כלל שכל המספרים יתחלקו ל-50 בדיוק, ובטח שלא ל-500 בדיוק. ואם-כן לא מובן מדוע לא מצווה הכתוב מה לעשות בעודפים אלה?

על כך באה התורה ומספרת שמספר השבי והמלקוח היה בדיוק עגול – מספר הצאן 675 אלף, הבקר 72 אלף וכן כולם – דבר פלא לא רגיל⁴⁸ (וכמעט על-טבעי) שלא נשאר שום עודף מכל השבי אלא הכל יצא בכפולות של אלף בדיוק נפלא! [וכפי שהרמב"ן כאן מפליא את זה שמזמן השביה ועד זמן החלוקה לא מת אחד מהשבי והמלקוח, והן הן הדברים]

ומובן גם מדוע לא הוצרך הכתוב למנות כמה הוא אחד מחמישים (ממחצית בני"י) – כי כיון שהודיע איך כל המספרים (החצויים) מתחלקים ל-500 – ברור שהם מתחלקים גם לחמישים!

וכל כך למה?

כדי להראות את חיבתן של ישראל לפני הקב"ה; שכדי שהם יוכלו לקיים את המצווה בשלמותה – סיבב הקב"ה שבעת מלחמת מדין יהיו האדם והבהמה שלהם במספר מדויק שגם אחרי שיחצו אותו יוכלו אנשי הצבא לתת בדיוק אחד מ-500 ובני"י אחד מחמישים, כרצון השם⁴⁹!

48. ולהעיר שגם במניין בני"י הי' בכל פעם בכל שבט מספר המתחלק לחמישים (במדבר א כ-מג, שם ג, כב-לד, פינחס כו ה-ג). ולכאוי גם זה לא שכיח כלל וכלל. וצ"ע הטעם על זה. ואי משום שרי חמישים – הרי יש גם שרי עשרות ושרי מאות. ולהעיר מחמישים איש רצים לפניו (ש"יב טו, א. ועד"ז מ"ב א, ט. ועוד) – המורה על החשיבות בקבוצה כזו.

49. עפ"ז יומתק דיוק לשון הציווי "אחד נפש מחמש המאות", "אחד אחוז מן החמישים" (לא, כח-ל) – בה"א הידיעה, כי מעיקרא כבר בציווי רמז שישנו רק מספר שלם של חמש מאות.

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק יג, מטות שיחה ב (עמ' 110 ואילך. השיחה בלה"ק במקור).

מותר האדם מן הבהמה

עגלון אחד בא להרה"ק רבי ישראל מאלכסנדר, והתלונן על כך שסוסו אינו רוצה לאכול.

שאלו הצדיק:

- וכיצד אתה נוהג באכילתך?

- כדרך כל העגלונים – השיבו האיש – בבוקר, בקומי משנתי, אני נוטל ידי [ואוכל במשך כל היום], ובערב, קודם שאני הולך לישון, אני מברך ברכת המזון.

- אמר לו הצדיק: מפני שאתה נוהג כבהמה, סוסך נוהג כאדם. תתחיל להתנהג כמו אדם, ואז סוסך יאכל כמו בהמה...

(“סיפורי חסידים” להרש"י זיין, מועדים, קהלת סיפור 176)

מדוע הקדימו מקניהם לטפם?

בפרשתנו (ריש פרק לב) נאמר: “ומקנה רב היה לבני ראובן ובני גד עצום מאוד, ויראו את ארץ יעזר ואת ארץ גלעד והנה המקום מקום מקנה... ויאמרו... יותן את הארץ הזאת לעבדיך לאחוזתה, אל תעבירנו את הירדן”.

ותמוה:

(א) איך יתכן שבני גד ובני ראובן רצו להתיישב בעבר הירדן המזרחי, בזמן שכל בני ישראל יודעים שהקב"ה רוצה לתת להם את ארץ כנען שבעבר הירדן המערבי⁵⁰?

50. ואף שמשנה כבש את ארץ סיחון ועוג, הרי היה זה רק מצד ההכרח, כיון שבניי שלחו מלאכים אל סיחון “אעברה בארצך וגו'” כדי להגיע לא"י – הנה כאשר “לא נתן סיחון את ישראל עבד בגבולו” אז נלחמו איתו וירשו את ארצו (כמפורש בפי' חקת כא, כא ואילך), אבל לא היתה כל כוונה מתחילה לכבוש את ארץ סיחון ועוג.

ב) וביותר קשה: לאחר ארבעים שנה שבני נדדו (ומתו) במדבר, מפני קלקול המרגלים שלא רצו להיכנס לארץ ישראל – איך באו בני גד ובני ראובן וביקשו גם הם "אל תעבירונו את הירדן" – שאינם רוצים להיכנס לא?⁵¹!

ג) גם הטעם שאמרו "ארץ מקנה היא ולעבדיך מקנה" תמוה מאוד – היתכן שבשביל טובת מקניהם יוותרו על טובתם הם ושל נשיהם וטפם בעניין נעלה ביותר – הכניסה לארץ ישראל? (וכלשון רש"י "הקדימו מקניהם לטפם") והרי ההתחשבות בטובת המקנה על טובת האדם היא היפך השכל, ובטח לא מתאימה ל"דור דעה" של משה רבינו!

ביאור העניין ע"פ חסידות:

בהבטחת הקב"ה לאברהם אבינו על ירושת הארץ בברית בין-הבתרים (לך טו, יח ואילך) נמנו עשר אומות. ורש"י מפרש שם: "לא נתן להם אלא שבעה גויים, והשלושה – אדום ומואב ועמון, והם קיני קניזי וקדמוני – עתידים להיות ירושה לעתיד".

ועל פי זה מובן:

א) לכן רצו בני גד ובני ראובן נחלה בארץ סיחון ועוג – כדי למהר ולזרו ירושת ארץ עשר אומות (ולא רק ארץ שבעה אומות שבא"י) שהרי ארץ סיחון ועוג כוללת חלקים מעמון ומואב [כמאמר רז"ל (גיטין לח, א) "עמון ומואב טיהרו בסיחון, וכפי שמביא רש"י על הפסוק "והוא נלחם במלך מואב הראשון ויקח את כל ארצו מידו" (חוקת כא, כו) "שסיחון לקחה מהם ועל ידו טהרה לישראל"].

ב) עפ"ז יוצא גם, שלא רק שהם לא הלכו בדרך המרגלים שלא רצו לכבוש את הארץ, כי אם אדרבה – כוונתם היתה לתקן את חטא המרגלים; שירושת הארץ תהיה בשלמות, היינו לא רק ארץ שבע אומות אלא גם (התחלת) כיבוש ארץ עשר אומות, מעין והכנה לירושת הארץ לעתיד לבוא.

ג) ומה שאמרו "ארץ מקנה היא וגו'" – יש לבאר ע"פ הידוע בקבלה וחסידות: שבכל דבר בעולם יש 'ניצוצות' קדושים שעלינו להעלות אותם מהגשמיות לקדושה. וככל

51. ואמנם משה רבינו גער בהם והשווה אותם למרגלים באמרו "כח עשו אבותיכם גוי", אבל בסופו של דבר, לאחר שהבטיחו שיעברו חלוצים למלחמה – התייר להם לגור שם, כי זה ענה על הטענה "ולמה תניאון את לב בני ישראל מעבור אל הארץ גוי" [נשיהיו סבורים שאתם יראים לעבור מפני המלחמה וחוזק הערים והעם – רש"י], ולא שלל את עצם העובדה שלא נכנסו לארץ כנען! ובלשון המדרש (במדב"ר פכ"ב, ז) "ישבו להם חוץ לארץ ישראל".

שהמקום יותר נמוך וגשמי – הניצוץ המסתתר בו הוא יותר גבוה, לכן רצו בני גד ובני ראובן להישאר דווקא בחו"ל, כי שם טמונים ניצוצות גבוהים יותר מבא"י⁵².

ונמצא, שגם בפרט זה תיקנו את חטא המרגלים; כי בניגוד למרגלים שרצו להישאר במדבר, מובדלים מענייני העולם כדי שלא להתעסק עם הגשמיות [ראה לעיל פ' שלח בתחילתו] – ביקשו בני גד אדרבה, לרדת ולעבוד במקום הכי נמוך – אדמת חוץ לארץ ובהמות חו"ל.

אבל משה רבינו טען שאם יישארו בחו"ל ויעסקו בדברים נחותים – עלולים הם ליפול ממדרגתם ולשקוע בגשמיות במקום ההעלותו לקדושה. לכן דרש שקודם כל יעסקו בכיבוש ארץ ישראל, ובאופן של מסירות נפש ("חלוצים תעברו"), ומזה יקבלו נתינת כח לרדת, ללא חשש, לכבוש גם את עבר הירדן ולעסוק במקנה ולהעלות גם אותו לקדושה.

מבוסס על: התוועדות ש"פ חוקת ה'תש"נ סעיף ה-ח (נד' בתור"מ תש"נ ח"ג עמ' 400 ואילך). רשימות חוב' נא (מטות ה'ש"ת⁵³, ויש').

"חצי שבט מנשה" מאן דכר שמייהו?

בפרשתנו (פרק לב) מסופר "ומקנה רב היה לבני גד ולבני ראובן" ולכן ביקשו אחוזה בעבר הירדן, ומסיים: "ויתן להם משה לבני גד ולבני ראובן ולחצי שבט מנשה בן יוסף את ממלכת סיחון וגו'".

ועולה התמיהה: חצי שבט מנשה מאן דכר שמייהו? לא מוזכר בשום מקום שגם הם ביקשו!

ואכן הירושלמי (בכורים פ"ה ה"ח) מבדיל ביניהם להלכה: שבני גד ובני ראובן אינם מביאים בכורים (לדעה אחת) כי אינם יכולים לומר "אשר נתת לי ה'" אלא "נטלתי לי לעצמי", משא"כ חצי שבט מנשה מביאים, כי לא נטלו מעצמן אלא "ויתן להם משה".

52. ולכן גם "הקדימו מקניהם לטפם", כי בדומם-צומח-חי יש ניצוצות יותר גבוהים מאשר במין המדבר [לפי הכלל ש"יכל הגבוה גבוה ביותר נופל למטה מטה ביותר"], שלכן המדבר ניזון מחי צומח בדומם (ראה תו"א ר"פ ויגש).

53. מעניין לציין שחמישים שנה לאחר שרשם לעצמו קיצור העניין – ביארו הרבי באריכות ובפרטות (בשנת תשי"ג).

וצריך להבין:

הרי מצינו במדרש רבה (פרשתנו פכ"ב, ט) שהקב"ה אמר לבני גד ובני ראובן "אתם חיבתם את מקניכם, עליהם נאמר נחלה מבוהלת" – הרי שגם לאחרי שהסכים להם הקב"ה לא נחשב הדבר רצוי, ומדוע נתן משה מיוזמתו גם לחצי שבט מנשה נחלה בעבר הירדן?

אלא, מקדים הרבי:

כל מאורע חשוב בעם ישראל היה חייב לעבור דרך **משה רבינו**: משה הוציא אותם ממצרים, משה קיבל עבורם את התורה וגם ירושת הארץ שנעשתה ע"י יהושע – הרי היא התחילה בזה שהקב"ה **הראה למשה את כל הארץ**, כדברי הגמרא (ב"ב נו, א) "כל שהראהו הקב"ה למשה חייב במעשר".

אולם, כידוע, בכיבוש יהושע ירשנו רק **שבע** אומות, אבל לעתיד לבוא כאשר "ירחיב ה' אלוקיך את גבולך" נקבל גם את ארץ **קיני קניזי וקדמוני** שמעבר לירדן (פ' שופטים יט, ח ובפירש"י) וא"כ איזו שייכות יש לחלק זה עם **משה רבינו**?

– לכן הקדים משה וכבר בזמנו נתן **לשבט מנשה** חלק בעבר הירדן, כדי שיהיה לו קשר גם בנחלה זו של ימות המשיח.

ומדוע בחר משה דווקא בשבט מנשה? שכן שבט זה הצטיין בחיבת ארץ ישראל כידוע מסיפור בנות צלפחד שהיו **מהבנות את הארץ** (רש"י פינחס כו, א) ותבעו "תנה לנו אחוזה" ולכן דוקא לשבט זה נתן משה גם אחוזה **בא"י** וגם חלק **בהרחבת א"י** כהכנה לעת⁵⁴.

מבוטס על: לקוטי שיחות חלק כח מטות-מסעי (עמ' 210 ואילך ובמתורגם ללה"ק עמ' 242).

54. וזהו חילוק עיקרי בין נחלת בני גד ובני ראובן שהגיעה (א) מצד **בקשתם** (ב) מחמת שחיבבו את **ממונם** (ג) ובאופן שהיו מוכנים לוותר על חלקם בארץ "אשר נתן להם ה'".

משא"כ אצל חצי שבט מנשה הי' זה באופן הפכי – החלק בעבר הירדן (א) נתן להם **משה**, (ב) מחמת שחיבבו את **הארץ** (ג) ועי"ז זכו שבחלקם נהייתה ירושת הארץ מעין הירושה דלעת"ל, כבפנים.

פרשת מסעי

המסע שיהפך לטוב

מקובל בשם מורנו הבעל-שם-טוב (מובא בדגל-מחנה-אפרים פרשתנו), שמ"ב המסעות שבתורה הם מסעותיו של כל יהודי במשך ימי חייו; לידתו של האדם היא "יציאת מצרים", וכך הוא עובר את כל המסעות, עד למסע האחרון כאשר הוא מגיע ל"ארץ-החיים" למעלה.

אולם, נשאלת השאלה: הרי בין המסעות היו כאלו שהיו נגד רצונו של מקום, כמו "קברות התאוה" וכיו"ב, וכיצד אנו אומרים שיהודי חייב לעבור גם את מסעות אלו?

אלא, ההסבר הוא, שבעצם כל המסעות הם טוב וקדושה, רק שליהודי יש בחירה ולכן ביכולתו לבטא את זה גם בצורה שלילית ח"ו. ולדוגמא 'קברות-התאוה' פירושו לקבור את התאוות ולבטלם, שזו דרגה גבוהה של צדיקים, אלא שבנ"י בחרו להתאוות שם תאוה עד שהתאוות קברו אותם.

[וכפי שמצינו בגמרא (סנהדרין קב-קג) על ירבעם בן נבט שהיה החברותא של אחיה השילוני ולמדו ביחד ק"ג פנים [=103 פירושים] בתורת כהנים, אבל לבסוף נכשל בגאווה והדרדר עד שהגיע לקצה ההפכי – שהציב עגלים [עגל בגימטריא 103] לעבודה זרה...]

פרשת מסעי חלה תמיד בימי בין המצרים, גם אלו הם בעצם ימים טובים אלא שנהפכו לשלילה בגלל הנהגה לא-רצויה, אבל ביכולתינו להפוך אותם שוב לימים טובים ע"י התשובה, התורה והצדקה, כנאמר "ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה", בקרוב ממש!

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק ד מסעי (עמ' 1083 ואילך ובמתורגם ללה"ק עמ' 64 ואילך).

המשל והנמשל

על הפסוק "אלה מסעי בני ישראל וגו'" (ריש פרשתנו), מביא רש"י בשם התנחומא: "משל למלך שהיה בנו חולה והוליכו למקום רחוק לרפאותו. כיון שהיו חוזרין, התחיל אביו מונה כל המסעות, אמר לו: כאן ישננו, כאן הוקרנו, כאן חששת את ראשך וכו'".

כיון שכל דבר בתורה הוא בתכלית הדיוק, צריך לומר שלא רק המשל הכללי מתאים לנמשל, כי אם גם פרטי המשל (כאן ישננו, כאן הוקרנו וכו') מדוייקים ומקבילים למסעות בני ישראל.

מבאר הרבי, ששלושת הדוגמאות במדרש מכוונות בדיוק לשלושת המסעות הראשונים ממצרים עד ים-סוף:

(א) המסע הראשון מרעמסס לסוכות – מרומז במילים "כאן ישננו", כיון שלסוכות הגיעו ביום הראשון של יציאת מצרים ונסעו משם רק למחרתו [כמו שפירש רש"י על הפסוק (בשלח יג, כ) "ויסעו מסוכות": "ביום השני. שהרי בראשון נסעו מרעמסס לסוכות"], וממילא מובן ששם ישנו!

(ב) המסע השני מסוכות לאיתם – מרומז במילים "כאן הוקרנו", כיון שבמסע זה קיבלו את ענני הכבוד, לבל יכה בהם שרב ושמשי [כמו שכתוב בתרגום יונתן בן עוזיאל על הפסוק (בא יב, לז) "ויסעו בני ישראל מרעמסס סכותה": "תמן איתחפיואו שבעת ענני יקרא. . דלא יחות עליהון מטרא וברדא ולא יתחרכון בשרבי שמשא"⁵⁵], וזה מרומז ב"כאן הוקרנו" – שהתקררו ע"י הצל של ענני הכבוד!⁵⁶

(ג) המסע השלישי מאיתם לפי החירות – מרומז במילים "כאן חששת את ראשך", כי מה קרה בפי החירות? מפורש בכתוב (בשלח יד, יא-יב) שבני ישראל צעקו למשה "מה זאת עשית לנו להוציאנו ממצרים. . טוב לנו עבוד את מצרים ממותנו במדבר" – שזוהי טענה שכלית נגד משה רבינו [בניגוד לטענות אחרות שהיו בעיקר שהיו רעבים ללחם וצמאים למים כמו (בשלח טו, כד) "וילונו העם על משה לאמר מה נשתה" וכיו"ב]. וזה מרומז ב"כאן חששת את ראשך", שהטו את שכלם (ראשם) היפך התורה, נגד משה רבינו!

55. תרגום: שם נפרסו (עליהם) שבעת ענני הכבוד. . שלא ירד עליהם גשם וברד ולא ישרפו בשרב השמש.

56. ולהעיר ג"כ מדעת רבי עקיבא (מכילתא ותנחומא בא יב, לז, בשלח יד, כ) דמה שנאמר "סכותה", "ויסעו מסכות" – "אין סוכות אלא ענני הכבוד".

ורואים עד כמה כל דברי חז"ל מתאימים ומדוייקים להפליא!

מבוטס על: לקוטי שיחות חלק ח"י, מסעי שיחה א (עמ' 390 ואילך). ובמתורגם ללה"ק עמ' 420 ואילך). ועיין בהמשך השיחה שמבאר הייחודיות של ג' מסעות אלו שהיו לפני קריעת ים סוף לעומת שאר המסעות (שלאחר קרי"ס) ושהם 'מסעות כלליים'.

ההילולא שכתובה בתורה

בפרשתנו (מסעי לג, לח) נאמר: "ויעל אהרן הכהן אל הר ההר גו' וימת שם גו' בחודש החמישי באחד לחודש".

ויש כאן דבר פלא! שלא מוצאים אפילו אצל משה רבינו והאבות הקדושים מתי הסתלקו, ואהרן הוא היחיד שנתפרשה בתורה יום פטירתו! וטעמא בעי...

אלא, התשובה על כך נמצאת בפטירתו של אהרן עצמו, שאירעו אז שני דברים:

א) "ויבכו את אהרן שלושים יום כל בית ישראל" – אומר רש"י: "האנשים והנשים, לפי שהיה אהרן רודף שלום ומטיל אהבה בין בעלי מריבה ובין איש לאשתו כו".

ב) הסתלקו ענני הכבוד שהגיעו בזכות אהרן, כפי שרש"י מביא על הפסוק "וישמע הכנעני": "ללמדך שמיתת אהרן היא השמועה שנסתלקו ענני כבוד".

מה מיוחד בענני הכבוד של אהרן לעומת המן והבאר של משה ומרים? אומר הרבי: המן ירד במידה; "עומר לגולגולת" ולכל אחד בנפרד. גם מי הבאר חולקו לכל שבט ולכל אחד ואחד (רש"י חוקת כא, כ). אבל הענן הוא בחינת מקיף – שהקיף את כל בני ישראל בשווה!

ולכן מדגישה התורה שאהרן הסתלק באחד לחודש – כי מעלתו וחיידושו של אהרן⁵⁷ הוא שאיחד את כל בני ישראל.

57. וזה מרומז גם בשם "אהרן" מלשון אהבה רבה, והנו"ן פשוטה מורה על התפשטות האהבה על למטה מטה, גם לבני"ש שנמצאים בדרגא תחתונה, שהם בדוגמת אותיות התורה שלמטה מן השורה – אה ספר הערכים חב"ד ערך אהרן (כרך ב' בתחילתו). ושי"נ.

וההוראה מכך אלינו, מפורשת במשנה (אבות פ"א מי"ב): "הלל אומר הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה".

מבוסס על: שיחת ש"פ מטור"מ, ב' מנ"א ה'תנש"א סעיף ח-יב (נד' בתר"מ התוועדויות ה'תנש"א ח"ד עמ' 73 ואילך). וראה גם לעיל פ' חוקת בפיסקה "שלושת הרועים".

יהודי מעל העולם

מסופר, שפעם בהיותו אברך צעיר, ישב אדמו"ר הריי"צ [=רבי יוסף יצחק] עם קבוצת חסידים והתוועדו.

החסידים אמרו 'לחיים', אבל בשלב כלשהו נגמר ה'משקה'. חיפשו מי מתנדב לצאת ולהשיג עוד משקה, כיון שבזמנו ברוסיה היה מסוכן להסתובב לבד בלילה. והריי"צ התנדב.

אולם כבר היה מאוחר בלילה וכל החנויות היו סגורות. חיפש וחיפש עד שלבסוף מצא אדם שרוע בפנינת הרחוב ובידו בקבוק וודקה. ביקש ממנו הריי"צ לקנות את הבקבוק, אבל האיש סירב. הציע לו בן-הרבי רובל שלם עבור הבקבוק, שתי רובל, חמש רובל! והשיכור עדיין מסרב.

שאל אותו הריי"צ: תסביר לי בהגיון מדוע הנך מסרב להצעתי, הלוא אם תקבל חמש רובל תוכל לקנות מחר כהנה וכהנה בקבוקי וודקה?

ענה לו השיכור: מה משנה מה אקנה מחר? כאשר אני אשתה היום את הבקבוק – אזי כל מוסקבה תהיה שלי!

כאשר חזר לחבריו בידיים ריקות, נענה בן הרבי ואמר: "אמנם אין לנו משקה להתוועדות, אבל סיפור טוב להתוועד עליו יש גם יש!" והתוועד אתם אל תוך הלילה, על כך שאם נעשה מה שצריך – אזי "כל מוסקבה תהיה שלנו!"...

(מתוך "לחיים ולברכה", הרב שבתי סלבטיצקי, בהוצ' "לדורות" תשנ"ד, עמ' 26)

שליטה על התק"ס אמות

בסיום המסעות (מסעי לג, מט) נאמר "זיחנו על הירדן מבית הישימות עד אבל השיטים בערבות מואב". כותב רש"י: "כאן לימדך שיעור מחנה ישראל – שנים עשר מיל, דאמר

רבה בר בר חנה לדידי חזי לי ההוא אתרא וכו". וכן מפורש בסוטה (לד, א): "שנים עשר מיל על שנים עשר מיל כנגד מחנה ישראל".

והנה, אורכו של מיל הוא אלפיים אמה (יומא סז, א). ולפי זה יוצא ש-12 מיל על 12 מיל הוא שטח של 576 מיליון אמות מרובעות (24 אלף X 24 אלף).

ואם נחלק את השטח הזה (576,000,000) למספר בני ישראל שהיו במדבר; שישים ריבוא (600,000) – יצא שכל יהודי יקבל 960 אמות מרובעות.

ויש לבאר, ע"פ תורת הרמז, את המשמעות במספר זה:

מצינו בהלכה שיעורים שונים של "ביטול", כאשר מתערב דבר אסור בדבר המותר: ביטול ברוב, בשישים, במאה, במאתיים ועוד.

השיעור הכי גדול שמוצאים בהלכה: הוא ביטול בתתק"ס, דהיינו 960. והוא דעת ת"ק במס' תרומות (פ"י מ"ח) שציר של דג טמא בטל רק בכמות פי 960 של ציר טהור⁵⁸.

והנה, שיעורו של אדם הוא אמה על אמה (ראה סוכה ז, ב: "גברא באמתא יתיב"⁵⁹), ואם כן, מכך שכל יהודי קיבל בעלות על שטח של פי 960 ממנו – מוכח שיש ליהודי שליטה על העולם שסביבו ואינו בטל אליו, גם כשמדובר בכמות הכי גדולה של 'ביטול'.

אולם, מתי שיעורו של אדם הוא "אמה על אמה" – דווקא כשהוא לבוש בלבושיו (תוס' ד"ה ורחבן, ב"ב קא, א), שהם מחשבה, דיבור ומעשה שהאדם 'מלביש' את עצמו בהם,

58. ואמנם בירושלמי (בתרומות שם) נזכר גם 1,000: "הורי ר' יוסי בר בון בעכברא עד אלף", אבל יעויין בר"ש שאלף לאו דוקא.

59. ואף דבסוכה אמרינן רק ראשו ורובו הוא ו' טפחים, ולא כולו – הוא לכאורה, מפני שכשהוא יושב אזי רגליו הם מחוץ להו' טפחים, משא"כ בעמידה, וכמו בטבילתו במקוה (תוד"ה עין, יומא לא, א), הנה כולו באמה מרובעת*.

וכן מצינו בשיעור כוך (ב"ב ק, ב) – שרומו ז' טפחים (ו' טפחים לצורך המת ועוד טפח כדי שישאר בארון פותח טפח) ורחבו ו' טפחים.

* ואף דפשיטא דאינו דומה השיעור מפני האדם לאחוריו לשיעורו מימין לשמאל [=היינו שהשיעור מפניו לאחוריו הוא פחות מאשר מימינו לשמאלו וא"כ אינו באמת אמה על אמה] – מ"מ אוקמוה רבנן אאמה על אמה (ויש להעיר מתוד"ה אמה, יומא שם: "כיון דאפיקתיה משלש אמות – אוקמא אארבע אמות" וגם כאן י"ל כן – דאף שמפניו לאחוריו אינה אמה שלמה, בכל זאת אוקמוה אאמה).

והיינו דכאשר הוא עוסק בלבושיו בענייני תורה וקדושה (כמבואר בתניא פ"ד) – או אז יש לו שליטה מלאה על העולם שסביבו.

ומהיכן אכן קיבלו בני ישראל את הכח לזה (שתהיה לכל אחד בעלות על שטח של פי 960 ממנו)?

– על ידי שהייתו של משה בהר ארבעים יום (האחרונים), שמיד למחרתם (למחרת יוה"כ"פ) התחילו בעשיית המשכן ואז הקימו את חניית ישראל והדגלים, ומפורש במדרש (במד"ר ב, ג) שחנייה זו היתה בדוגמת מלאכי השרת – וי"ל: כי 40 יום הם ג"כ 960 שעות, והם פעלו כמו מקווה שמטהר בארבעים סאה שהם 960 לוגין [=כי הסאה ו' קבין והקב ד' לוגין] (כפי שמצייין במגלה עמוקות פ' ויחי) ובכח זה קיבל כאו"א מישראל 960 אמות!

מבוסס על: רשימת ב' ניטן תרצ"ז, נד' ב"רשימות" חוב' קה.

הקטסטרופה האמיתית

בימי מלחמת המפרץ (חורף תנש"א), כאשר סאדאם חוסיין פלש לכווית, הגיע יהודי נרעש לחלוקת הדולרים ואמר "רבי! המצב קטסטרופלי!".

ענה לו הרבי:

- הקטסטרופה היא שהבוקר עדיין לא הקריבו הכהנים קרבנות בבית המקדש...

(“רבי אומר” סיפורים על הרבי מליובאוויטש – פרקי אבות, הר’ אהרן דב הלפרין, עמ’ 187)

הציפיה ל'לעתיד לבוא'

בפרשתנו מצווה התורה לתת ללויים ערים לשבת, ומתוכם שש ערי מקלט. והתורה מפרטת (לה, יד): “את שלש הערים תתנו מעבר לירדן ואת שלש הערים תתנו בארץ כנען”.

ותמוה:

בפרשה הקודמת, כשביקשו בני גד ובני ראובן נחלה בעבר הירדן – הוכיח אותם משה בחריפות, ולבסוף הסכים רק בתנאי שיעברו חלוצים וכו'. ואם כן מדוע מצווה הקב"ה לתת ללויים מלכתחילה ערים בעבר הירדן?

[ובוודאי לא היה זה משום שחיפשו מקום מקנה, שהרי על שבט לוי נאמר (קרח ית, ב) "וילוו עליך וישרתוך" – עבודה ושרות במקדש, ולא עיסוק במקנה].

– אמנם, צריכות להיות ערי מקלט גם בעבר הירדן, ואדרבה, הן נצרכות שם יותר מבארץ כנען (ספרי ורש"י על הפסוק. מכות ט, סע"ב), אך לא מובן מדוע צריכים הלויים לדור שם? ויש ליישב ובפשטות:

בציווי לתת ערים ללויים, פותחת התורה (פסוק ב) "צו את בני ישראל ונתנו ללויים מנחלת אחוזתם ערים לשבת", כלומר: אין הכוונה שהערים ניתנו להם כנחלה מאת הקב"ה, כי אם זו חובה על בני ישראל לתת חלק מנחלתם ללויים, כשם שמצווים להפריש מעשר מתבואתם ופירותיהם וכיו"ב.

ומכיוון שבפועל קיבלו יהודים נחלה בעבר הירדן – הרי חל על יהודים אלה חיוב לתת חלק מנחלתם ללויים.

[כלומר, אין זה שהתורה קבעה מלכתחילה את מקום נחלתם של לויים מסויימים בעבר הירדן, אלא שהתורה חייבה את בני ישראל, בכל מקום שהם, לתת חלק מנחלתם ללויים]

ואין להקשות – איך ייתכן שלויים שעניינם עבודה במקדש יקבלו ערים בעבר הירדן? – כיון שלא כל הלויים התעסקו (בבת אחת) בעבודה במקדש, כפי שרואים מכך שקיבלו ארבעים ושמונה ערים לשבת, ויתרה מזו: מפורש בכתוב (פסוק ג) שהמגרשים מיועדים "לבהמתם ולרכושם ולכל חיתם", הרי יכול להיות שחלק מהלויים היו אנשי מקנה (ראה בכורות ד, ב), שלהם מתאימים המגורים בעבר הירדן, "ארץ מקנה".

.

אולם סוף סוף, אין הדבר 'חלק' לגמרי, שכן מדוע ירצה בן לוי להתיישב בעבר הירדן? ובפרט שאנו מוצאים ששבט לוי לא הצטרף לחטא המרגלים⁶⁰, הרי בוודאי היה לו רצון עז להיכנס לארץ ישראל?

אלא הדבר יובן ע"פ מה שנתבאר לעיל [פ' מטות – פיסקה "חצי שבט מנשה..."] בעניין שבט מנשה, שמפני שחיבבו את הארץ נתן להם משה נחלה (גם) בעבר הירדן, שהיא מעין הירושה דלעתיד לבוא, כשנירש גם את ארץ קיני קניזי וקדמוני (שארץ סיחון

60. ראה רש"י במדבר א, מט (וראה דברי דוד ועוד שם). רש"י שלח יד, כט. וראה באר מים חיים ודברי דוד ועוד לפרש"י דברים א, כג. ואכ"מ.

ועוג בתוכם). כך גם שבט לוי, מפני שחיבבו את הארץ, כנ"ל שלא חטאו במרגלים, קיבלו ערים גם בעבר הירדן.

ואכן אנו מוצאים, שלעתיד לבוא יקבלו שבט לוי שלש ערים נוספות (ג' ערי מקלט שיתוספו בימות המשיח) בארץ קיני קניזי וקדמוני (רמב"ם הל' רוצח פ"ח ה"ד), כך שנמצא שכבר בימי משה קיבלו בדומה לירושה דלעתיד לבוא.

מבוטס על: לקוטי שיחות חלק כז, מטות-מסעי סעיף ח ואילך (עמ' 216 ואילך, ובמתורגם ללה"ק עמ' 249 ואילך).

לחכות בלי הפסקה...

מסופר על החסיד המפורסם רבי הלל מפאריטש, שפעם נכנס ליחידות לאדמו"ר הצמח צדק [=רבי מנחם מענדל, דור שלישי לנשיאי חב"ד], והגיש פתק ובו כל שאלותיו ובקשותיו.

השאלה האחרונה היתה האם הרבי יוכל לומר בפניו מאמר חסידות?

הרבי ענה לו על השאלות אחת לאחת, אבל כשהגיע לשאלה האחרונה – לא הגיב.

בכך הסתיימה ה'יחידות'. הרבי קם ממקומו, יצא מחדרו, נעל את הדלת והלך לביתו (חדר היחידות היה בסמוך לבית המדרש).

אולם רבי הלל לא זז משם. מבחינתו היחידות לא הסתיימה. הוא חיכה למענה על שאלתו האחרונה.

כך עמד רבי הלל כל הלילה על יד הדלת. ובבוקר כשהגיע הרבי לחדרו ראה את רבי הלל. מיד הזמין אותו לחדרו ואמר לפניו מאמר.

נשאלת השאלה: מדוע היה צריך רבי הלל לעמוד כל הלילה על יד הדלת, הלוא יכל ללכת הביתה לישון ולהגיע למחרת בבוקר ולחכות שם?

אלא, הסבירו חסידים, כשיהודי מחכה ללא הפסקה – אז הרבי מגיע!

(שמעתי מהרב שניאור אשכנזי בשם המשפיע הרב שלמה זרחי, ועל ההוראה מכך בקשר לציפייה למשיח)

מה אשם הכהן הגדול?

בפרשתנו (מסעי לה, כה) נאמר דין רוצח בשגגה: "והשיבו אותו... אל עיר מקלטו... וישב בה עד מות הכהן הגדול".

מפרש רש"י (בפירושו השני): "לפי שהיה לו לכהן גדול להתפלל שלא תארע תקלה זו לישראל בחייו".

מסבירים מפרשי רש"י⁶¹: שהכהן הגדול נענש על שלא התפלל.

ולכאורה תמוה: היכן מרומז בפסוק "וישב בה עד מות הכהן הגדול" שיש כאן עונש לכהן גדול? מה העונש שלו בזה שהרוצח צריך לישב עד מותו?

בשפתי חכמים מפרש: שבזה שנאמר "עד מות הכהן הגדול" מבשר לך הכתוב שהרוצח יאריך ימים אחר כהן גדול לפי שכה"ג ימות מהרה, כלומר: בגלל שלא התפלל – אכן ימות מוקדם יותר.

– אבל לכאורה פירושו צע"ג כי בפשוטו של מקרא אין משמעות שהרוצח יאריך ימים אחרי כה"ג, רק **חיוב על הרוצח** לשבת עד מיתת הכה"ג, ואדרבה – פשטות כוונת הכתוב היא להדגיש **אורך ישיבתו של הרוצח** בעיר מקלטו!

בלבוש האורה⁶² מפרש: שבגלל שהכה"ג לא התפלל כראוי – חייבה התורה את הרוצח לישב עד מיתת הכה"ג, כדי שאז **יתפלל הוא** על מיתת הכהן גדול ותתקבל תפילתו וכך יקבל הכהן הגדול את עונשו וימות.

– אבל לכאורה דוחק גדול לפרש כן בלשון רש"י, שלא הזכיר (אפילו ברמז) שהרוצח **יתפלל על מיתת הכהן הגדול**, וגם תוכן הפירוש – שהטעם שהתורה אמרה "עד מות הכהן הגדול" הוא כדי שהרוצחים יתפללו למיתתו של כה"ג – תמוה מאוד, ובלשון הגור-אריה: "אין אלו דרכי התורה האמיתית"⁶³.

61. שפתי חכמים כאן. לבוש האורה ומפרשים שבהערה הבאה.

62. וראה גם גוי"א, חידושי ופי' מהרי"ק (על פרש"י), מלאכת הקודש, ועוד.

63. וגם להדיעה הבי' בגמ' מכות יא, א ש"אמותיהן של כהנים" צריכות להתפלל עליהם "שלא ימותו" (הא לא מצלו – מיתית) – מ"מ לא נאמר וזהו **הטעם** למ"ש בתורה "וישב בה עד מות הכהן הגדול".

וי"ל ההסברה הזו:

רש"י בא לבאר כאן את עומק הקשר בין הרוצח בשגגה למיתת הכהן גדול:

ישיבת הרוצח בעיר מקלט באה **כעונש וכפרה** על חטאו, כתחליף לעונש המוות לרוצח בזדון בתחילת הפרשה (ולכן עזיבת עיר המקלט כרוכה בעונש מוות, שהוא העונש המקורי המוטל על רוצח).

והרי רש"י כבר כתב לעיל (חוקת כ, א) ש"מיתת צדיקים מכפרת". וזהו מה שהכתוב אומר כאן: שמתי נשלמת כפרתו של הרוצח – ע"י מיתת צדיקים; מיתתו של כהן גדול המכפרת, ולכן אסור לו לצאת עד מיתתו.

אבל אם כן קשה לרש"י: למה דווקא מיתת כהן גדול, יש עוד צדיקים? – על כך הוא מוסיף: "שהיה לו לכה"ג להתפלל כו", כלומר – הכהן גדול יש בכוחו להקרין קדושה כזו על דורו שלא תהיה בכלל אפשרות למעשים כאלה, ומכיוון שאירע מעשה זה בחייו – הדבר תלוי במידה מסויימת בו. לכן קבע הקב"ה שדווקא מיתת הכה"ג תכפר על מעשה הרצח.

•

מכאן נמצאנו למדים הוראה נפלאה באהבת ישראל:

כהן גדול הוא הדרגא הנעלית ביותר בעם ישראל, ומכה נפש בשגגה הוא הדרגא הפחותה ביותר בעם ישראל (מאלה הנשארים בחיים, משא"כ רוצח במזיד וכיו"ב) ולכן רק בו מצינו עונש גלות (ששקול כמעט בצער מיתה – חינוך מצוה תי).

ומלמדנו הכתוב – שגם הם תלויים זה בזה, כי עניינו של הכהן גדול הוא (כמו שמצינו באהרן כהן גדול) שהוא "אוהב (אפילו) את הבריות".

ולכן הכהן גדול (וצדיקי כל הדורות) מכניס את עצמו ומתפלל אפילו בטובת אנשים כאלה שצריכים להתפלל עליהם שלא תארע תקלה על ידם לישראל – ותפלתו מתקבלת שיהיה אך טוב וחסד לישראל, תמיד כל הימים.

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק ג, מסעי שיחה ב (עמ' 206 ואילך). השיחה בלה"ק במקור).

סדר בנות צלפחד

בסיום פרשתנו (לו, יא) נאמר: "ותהיינה מחלה תרצה וחגלה ומלכה ונועה בנות צלפחד לבני דודיהן לנשים".

– מפרש רש"י: "כאן מנאן לפי גדולתן זו מזו בשנים, ונישאו כסדר תולדותן; ובכל המקרא מנאן לפי חמתן, ומגיד ששקולות זו כזו".

והנה:

בפרשת פינחס (כו, א) על הפסוק "ותקרבנה בנות צלפחד גו" כבר עמד רש"י על השינויים בסדרן וכתב: "ולהלן הוא אומר ותהיינה מחלה תרצה; מגיד שכולן שקולות זו כזו, לפיכך שינה את סדרן".

וצריך להבין:

(א) מדוע אין רש"י מסתפק כאן במה שכבר כתב בפרשת פינחס "ששקולות זו כזו" ומוסיף "כאן מנאן לפי גדולתן . . ובכל המקרא לפי חמתן"?

(ב) יתרה מזו – לכאורה שני ההסברים סותרים זה לזה⁴: כי דברי רש"י כאן "בכל המקרא הן מנויות לפי חמתן" משמעותן שלא היו שוות בחכמה, ואיך זה מתאים עם זה "ששקולות זו כזו"?

(ג) מאחר שהכתוב כאן עוסק בנישואיהן של בנות צלפחד, מדוע כותב רש"י שהסדר הוא "לפי גדולתן זו מזו בשנים" (דבר המחייב להוסיף שנישאו כסדר תולדותן) ואינו כותב בפשטות "כאן מנאן כסדר נישואיהן"?

ביאור הדברים:

בפרשת פינחס ניכרת מעלתן של בנות צלפחד בפרשה, כדברי רש"י שם "חכמניות היו", לכן יש צורך להדגיש שכולן שקולות זו כזו, אבל בפרשתנו שרק מסופר על נישואיהן (ובפשטות נימנו לפי סדר נישואיהן) – היה קשה לרש"י מניין אפשר ללמוד מכך שהן "שקולות זו כזו" במעלותיהן?

4. ואכן בגמרא ב"ב קכ, א מופיעים שני פירושים אלה כדעות שונות.

על כך מתרץ רש"י "כאן מנאן לפי גדולתן זו מזו בשנים, ונישאו כסדר תולדותן", כלומר, גם מה שנישאו בסדר זה הוא בגלל גדולתן בשנים, שבפשטות מי שגדולה בגיל גם גדולה בחכמה, ככתוב (איוב לב, ז) "ימים ידברו ורוב שנים יודיעו חכמה!"

ואז מוסיף רש"י "ובכל המקרא מנאן לפי חכמתן, ומגיד ששקולות זו כזו"

– כוונת רש"י "בכל המקרא" אינו רק על שאר המקומות מלבד פרשתנו (כפי שנראה בהשקפה ראשונה), אלא הן בפרשת פינחס שמסופר על חכמתן של בנות צלפחד, והן בפרשתנו שמסופר על גדולתן בשנים המורה על חכמה – כולן נימנו לפי חכמתן, כיון ששקולות זו כזו...

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק ז, מסעי שיחה ב (עמ' 200 ואילך, ובמתורגם ללה"ק עמ' 205 ואילך).

ממטה החורבן למסע הגאולה

פרשיות מטות ומסעי נקראות תמיד בימי בין-המצרים. השל"ה הקדוש מסביר את הקשר: שעוון הנדרים (בפ' מטות) הפוגם בנשמה, ועוון הרציחה (בפ' מסעי) הפוגם בגוף – הן אלה שגרמו את החורבן.

אבל יש כאן משהו יותר עמוק:

מכיוון שימי בין המצרים נועדו לא רק להתאבל על החורבן אלא גם לתקן אותו ולהביא את בית המקדש השלישי, מובן שבפרשיות מטות ומסעי טמון גם סוד תיקון החורבן והבאת הגאולה, כדלקמן:

מטות – למה נקראים כאן השבטים דוקא בשם 'מטות'? ההבדל בין שבט למטה: שבט נקרא כאשר הוא עדיין רך ומחובר לאילן (או שזה עתה נתלש), מטה הוא לאחר שנתלש מהעץ והספיק להתקשות. זה רומז על הנשמה כאשר היא יורדת לעולם הזה, או אז היא 'מתנתקת' משרשה, 'אילנא דלעילא', ודומה למטה.

מסעי – התכלית של ירידת הנשמה לגוף היא כדי שהאדם יסע ויתקדם מ"מצרים" עד ל"ארץ ישראל" דהיינו שיצא מהמצרים וההגבלות שלו ויגיע לארץ הקודש (ארץ מלשון רצון) – מילוי רצון ה'.

אולם, כל זמן שבית המקדש הי' קיים ובני ישראל ראו את העשרה ניסים שנעשו בביהמ"ק ו"כשם שבא לראות כך בא ליראות" – הם יותר היו דומים ל'שבט' הדבוק לשורשו. אבל בזמן הגלות, כאשר "אותותינו לא ראינו" אז מתאים השם **מטות**.

וממילא גם נדרשת הרבה יותר העבודה של 'מסעי' – להתנתק מקליפת מצרים וללכת מחיל אל חיל, עד לתכלית – שמגיעים ל"ירדן ירחו", דא משיח "דמורח ודאין" [=שופט לפי הריח], בבית המקדש השלישי בקרוב ממש.

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק ח"י, שיחה למטות-מסעי (עמ' 378 ואילך, ובמתורגם ללה"ק עמ' 408 ואילך).

לע"נ סב החתן
איש תם וישר, רודף צדקה וחסד
הרה"ח ר' יהודה ארי' ז"ל

בן הרה"ח ר' יצחק ז"ל

קודנט

נהנה מיגיע כפיו שו"ב ומוהל
שליח ומקושר לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

גלב"ע יום הש"ק, ט"ז אדר ה'תשנ"ח
ת' נ' צ' ב' ה'

* * *

לע"נ סבי היקר הרה"ח

ר' משה יעקב ז"ל

בן הרה"ח ר' אליעזר הי"ד, נפ' בדר"ח תמוז ה'תשנ"ב

וסבתי היקרה מרת רחל מרים ע"ה

בת הגה"ח הרב אברהם חיים (נאה) ז"ל, נפ' שחזהמ"פ י"ט ניסן ה'תשע"ד

זילבר

לע"נ סבי היקר הרה"ח ר' פנחס נחום ז"ל

בן הרה"ח ר' יוסף לייב ז"ל, נפ' ה' סיון ה'תש"פ

וסבתי היקרה מרת מרים ע"ה

בת ר' משה ז"ל, נפ' ה' אייר ה'תשע"ז

המבורגר

לע"נ סב הכלה

הרה"ח ר' אליעזר ז"ל

בן הרה"ח ר' משה יעקב ז"ל

זילבר

נכד הגאון הרב אברהם חיים נאה ז"ל

טרח בגמילות חסדים בגופו ובממונו, פעל רבות להנצחת זכר סבו הגרא"ח

נתקרב לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו אשר קירכו באופן מיוחד

נלב"ע יום ועש"ק פ' פרה, י"ט אדר ה'תש"ע

ת' נ' צ' ב' ה'

* * *

לע"נ סב הכלה

הרה"ח ר' אהרן יצחק ז"ל

בן הרה"ח ר' חיים חנוך העניך ז"ל

לייכטר

זכה לצאת בשליחות כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו לחידוש היישוב החב"די

בעיה"ק צפת ת"ו

שם חיזק את מוסדות חב"ד, הרכה בהכנסת אורחים וחיזק רוח נדכאים

נלב"ע יום ד', י"ט מנחם אב ה'תשנ"ד

ת' נ' צ' ב' ה'

לזכות

החתן והכלה

הרה"ח ר' יהודה ארי' הלוי

חוג' חי' מושקא שיחיד

הבר

והוריהם

הרה"ח ר' יוסף יצחק הלוי חוג' דבורה פערל שיחיד הבר

והרה"ח ר' אברהם חיים חוג' דבורה לאה שיחיד זילבר

וזקניהם

הרה"ח ר' אברהם אלתר הלוי חוג' רחל לאה שיחיד הבר

מ' אסתר שתד' קורנט

הרה"ח ר' משה צבי הלוי חוג' עדינה שיחיד רובינשטיין

הרה"ח ר' ישראל הכהן חוג' דינה שיחיד (לייכטר) כהן

ויה"ר שיראו רוב נח"ר מכל יו"ח מתוך כריות גופא ונהודא מעליא,
לאורך ימים ושנים טובות